Obrázky Klatovské

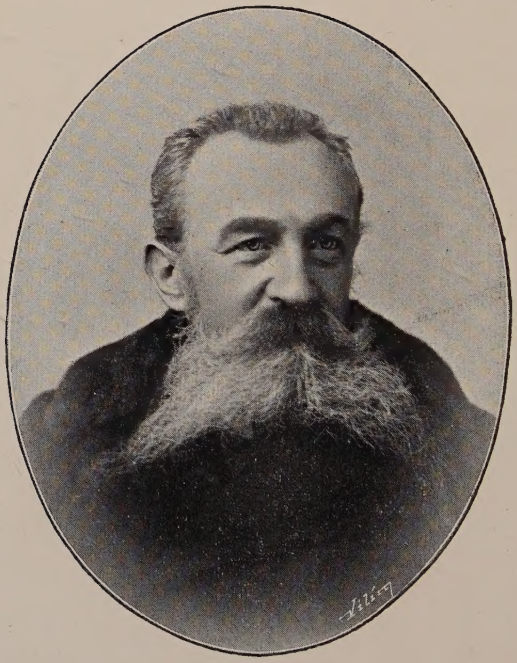

Jakpaček

OBRÁZKY KLATOVSKÉ.

NAKRESLIL

FR. ŠPAČEK.

V KLATOVECH 1898.

TISK MAX. ČERMÁKA. — NÁKLADEM VLASTNÍM.

Svému drahému rodišti

král. městu Klatovům

v nezdolné příchylnosti

připisuje

FR. ŠPAČEK.

KLATOVY V XVII. VĚKU.

Účel této práce, již předkládám širší veřejnosti, vylíčil jsem svého času v „Šumavanu“, kde otištěny byly také některé tuto urovnané i přepracované črty. Jde mi o to pobídnouti některého rodáka Klatovského, k tomu povolaného, aby podjal se díla spracovati dějiny našeho milého města. Z této příčiny nestihne mne, trvám, soud přísnější, jemuž bych ovšem neušel, kdybych byl dějinářem. Toliko opravdová láska k drahému rodišti vedla mne k tomu, abych snesl něco materialu k příštím dějinám Klatovským, ovšem, podle sil svých, a, pokud jsem měl k tomu pramenů po ruce. A ty byly: „Memorial věcí všech, které od 3. Octobris 1632 do r. 1644 dle příčin poskytnutých při shledání společném JMC. pana rychtáře, pánův, též pánů starších obecních v městě Klatovech se přednášely a uvažovaly“; týž zápis z lét 1660—1662; kopiář obce Klatovské od 1561—1567; opis historie města Klatovského dle rukopisu hraběte Karla Kolovrata-Krakovského s dodatky pisatele z doby novější; Hammerschmiedova „Historie Klatovská“, a posléz vlastní výpisky k věci se táhnoucí a z případných děl (Sedláčkovy „Hrady a zámky“, Winterův „Kulturní obraz českých měst“, Bílkovy „Dějiny konfiskací“ atd.) poznamenané.

Dovedu-li mimo uvedený účel v těch rodácích, kteří, jako já, tráví mimo Klatovy, oživiti a vzpružiti příchylnost k milému rodišti, bude snaha má naplněna. Jiných nároků nečiním.

Na konec můj srdečný dík příteli panu JUDru Karlu Hostašovi, advokátu a kustodu musea v Klatovech, za vzácnou laskavost, kterou mi zapůjčením potřebných děl prokázal, a tamní ct. knihtiskárně Čermákově za ochotu při vypravení této knihy.

V Roudnici v únoru 1898.

F. Š.

I.

Za vlastní krb.

1015—1848.

Počínám bojovně, ne tak z vlastního popudu, ale z ješitného zadostiučinění, když neměl jsem příležitosti vynésti jako vojín svou vlastní statečnost na odiv, že aspoň o svých rodácích mohu pověděti, kterak uměli se postaviti komukoli, zadal-li k tomu příčiny. Na jiném místě o tom, co obecné války Klatovům přinesly, uvádím; tuto na doklad zápalu, jenž Klatovské rozplameňoval, zvlášť, šlo-li o krb vlastní a na vlastní pěst vystupování, nerozpakuji se udatně rozhrnouti záslonu, za níž rozléhá se vřava válečná, a meč a sudlice zvoní a hákovnice duní v příšerném souladu.

Nejprvé snad vnutili Klatovským obranný meč do ruky nejbližší jich sousedé, Fontýnští, kteří závistně pohlíželi na vzmáhající se město, v němž musili tušiti budoucí vlnu, která kdys je s povrchu žití a bytí smete. Když pak dokonce Klatované, aby za ostatními městy nezůstali zpět, vyžádali si i obdrželi od knížete Oldřicha svolení zdmi opevniti město, a od r. 1009 do r. 1013 také skutečně je hradbami obehnali, přeměnilo se dřívější škádlení a planá nevraživost Fontýnských v opravdové nepřátelství, jež vzňalo se ve vířivý plamen, když Klatovští nechtěli uznati jakéhosi protektorátu nynějších

předáků Fontýnských, jejž si tito proto osobovali, že druhdy byl otci jejich od Klatovanů dobrovolně nabídnut.

Mstu, krutou jejich mstu měli Klatovští zakusiti, a k její provedení vyhlédnut den sv. Jakuba 1015. K polednímu toho dne přicházeli Fontýnští v menších skupinách do města, aby buď pobožnosť svou vykonali, buď příbuzné své navštívili. Když ale z večera nikdo se neměl k odchodu, tušili Klatované, co as se kuje, obsadili a později uzavřeli brány, a potají se ozbrojili. Skutečně za nedlouho došlo kdes ku srážce, která byla smluveným zahájením nepřátelství, poněvadž zároveň přátelé Fontýnských, kteří v příkopech městských byli v záloze, vrhli se proti branám, vypáčili je, a již přívalem hrnuli se do města. Klatovští ale s heslem »Kristus síla naše!« tak udatně čelili útočníkům, že za krátko prchli Fontýnští z města, zanechavše na bojišti 164 mrtvé a v rukou Klatovanů 70 zajatých; vítězové sami želeli toliko 13 padlých.

Šarvátka tato, na pohled ani ne tak patrná, přece až ke dvoru knížecímu do Prahy se donesla, a kníže Oldřich s některými vladykami svými do Klatov se vybral, aby srovnal rozvaděné strany. Na den narození Panny Marie vjel do města; zajaté Fontýnské sic po slavném slibu, že nadále budou dbáti míru, propustil, Klatovanům ale milostivě veškeré dosavádní výsady potvrdil a nad to na znamení zvláštní své náklonnosti do erbu mezi písmena W. K. Č. (Woldřich Kníže České) dva meče skřížené přidal.

Jako dobyli si Klatované výsad svých bojem, tak zase bojem došli nového jich stvrzení, když roku 1038 postavili Břetislavovi 100 mužů do pole proti císaři Jindřichovi. Statečnosť Klatovských takovou měrou mezi ostatními vynikla, že Břetislav nic se nerozpakoval vzdáti jim plnou chválu, a městu veškeré privileje, jež byly mu otcem jeho Oldřichem uděleny, slavně potvrdil.

Jiný boj zase Klatovům jiné ovoce přinesl. Když kolem r. 1147 kníže Vladislav vydal se do Svaté země, odevzdal vladařskou správu svému bratru Děpoltovi, jemuž byl r. 1143 za prokázané služby Klatovský a Prácheňský kraj daroval. Děpolt brzo vyrušen byl z klidné správy země svým strýcem Soběslavem, jenž sám chtěl vladařství na sebe strhnouti. Marně snažil se Děpolt, aby věc došla smíru; Soběslav vpadl do území jeho a kraj kol Klatov a Plzně hrozně spustošil. Vida nezbytí, vybral se Děpolt s Pražským vojskem do pole a nařídil Klatovským, aby mu vstříc postupovali, chtěje tak Soběslava zaskočiti. Klatované vyslali 200 mužů v boj, který za tmavé noci u hradu Roupova se utkal a skončil porážkou a zajetím Soběslava, jejž Klatované Děpoltovi vydali. Soběslav vsazen do vězení na Přimdě, ostatní pak zajatí dopraveni do Klatov, kam i Děpolt záhy se dostavil. Aby pak zanechal Klatovanům trvalou paměť na jejich hrdinství i svou vděčnosť, vystavěl na místě svého dosavádního sídla kostel s klášterem. Chrám zasvěcen sv. Vavřinci*) a do kláštera dosazeno dvanáct mnichů

*) Nynější kostel gymnasijní.

z řehole sv. Beneše. Klatované ovšem přilnuli k Děpoltovi a rádi provázeli jej r. 1162 proti Milánským, byvše přiděleni k předvoji vojska císařského, vedenému králem Vladislavem a Pražským biskupem Danielem.

Ruch, který rozechvěl veškeré Čechy za válek husitských, i Klatovany zapředl do mnohých půtek. Leč i přes toto účastenství v stejné době také jinak Klatované pozvedali zbraní buď pro věci vlastní, buď pro pořádek obecný.

Roku 1432 setkáváme se s dobře vypravenou četou svých rodáků před hradem Lopatou, kde usídlil se loupežný rytíř Habart a odkud se svými soudruhy činil přečasté výpady do okolí. Avšak nedařilo se mu dlouho. Urozený pan Přibík z Klenové zvedl se proti němu; že však nepodceňoval bojovnou hotovost Habartovu, z toho jde, že spolu s Klatovskými i Domažlické, Stříbrské a Tachovské vyzval na pomoc proti nepříteli, a společnému jich úsilí po dlouhém obléhání podařilo se hrad stéci. Obležení ale, zoufajíce, sami hrad zapálili, aby ve zmatku uprchli; však na 40 přece jich schytáno a odevzdáno spravedlnosti. Habarta zmocniti se neuměli; unikl a pevně se usadil na hradě Husi. Ale roku 1441 opětně naň za vedení Přibíka z Klenové doráženo, a Klatované zase mezi útočníky v prvních řadách byli. Však Habart ani tentokráte nesklonil jen ledabylo hrdou, tvrdou šiji svou, a posléz jen za podmínku, že se svým lidem bez újmy opustí hrad, brány jim otevřel.

Rok 1467 přinesl Klatovanům příležitosť, aby mohli u větší míře zápoliti s nepřítelem. Vpadliť do krajiny mezi Klatovy a Domažlicemi němečtí křižáci, vedeni Dobrohostem z Ronšperka, jedním z nejrozhodnějších členů jednoty Zelenohorské, které náleželo více pánů Českých, a těm proti králi Jiřímu Zdeněk Konopištský ze Šternberka v čele stál. Křižáci hlavně u Kolovče se položili; byli mezi nimi bohatí měšťané a kupci z Bavor; mnoho také ze země vévody bavorského na Landshutě proti jeho vůli se sebralo. Pan Janovský z Janovic proti nim s vojskem nevelikým vytáhl, ale s Klatovskými a Domažlickými dne 22. září u Nýrska je porazil. Mnoho křižáků padlo, mnoho jich zajato, i kořisť vítězům neušla. Mezi zajatými byl i rychtář z města Strubiny. Jeden z ukořistěných praporů přinesli Klatovští jako trofej do města a uložili ve farním kostele, kde dlouho byl chován.

Osm let po té, roku 1475, vybrali se, jen na sebe spolehajíce, Klatované proti loupežné čeládce, která usadila se na nedalekém Pušperku u Chudenic, a ne zrovna přátelskými projevy Klatovům a okolí jako něžný soused se osvědčovala. Na den Božího Těla hnali Klatované útokem na hrad; nic neplatil ani zasvěcený svátek, ani zoufalý odpor obležených. Útočníci neustupně si vedli, a z večera slabý kouř, který z uhořelých trámů zpupného druhdy sídla zvolna u výši kroužil, svědčil o dokonané, zasloužené odplatě.

Vůbec ale podobná chasa o to se starala, aby Kla-

tované neupadli v klidný spánek, a ob čas dřímající jejich bojovnost náležitě byla vyburcována. Byl-li to týž pán, který vedl Klatovany v seč proti vojsku křižáckému, či snad syn jeho, nic na věci nemění, když ale r. 1519 již, aspoň zde, utuchl postrach před loupežnými rytíři, trval na nepěkném řemesle tom dále pan Heřman Janovský z Janovic. Klatované arci častěji, než kdo jiný, s ním se stýkali, a není tudíž divu, že konečně vytáhli proti němu. Po srdnatém útoku rytíře jali a v Klatovech na krátko uvěznili, načež vypraven byl v průvodu čtyř strážců do Prahy. Ale věc se nezdařila. Kdes cestou dovedl milý rytíř svým průvodčím se vymknouti, a ze strachu, kterak by se zodpovídali, tři strážci s ním zároveň zmizeli; čtvrtý konečně byl, hledaje uprchlíka, šťastně nalezen, ovšem bez něho.

A po dvou létech rozložili se opět Klatovští táborem před Janovicemi, obléhajíce pana Petra Sudu z Řenče na pevné jeho tvrzi. A stejná musela býti pověst obleženého, jako byl jeho odpor, ježto jinak sotva bylo by jim bývalo potřebí z Prahy na pomoc 800 pěších a 500 jezdců, kterých ochotně jim slíbeno i vysláno. Ale Klatované, rozjařeni bojechtivostí, nedočekali posily a před příchodem její na hrad udeřili. Pan Petr Suda však, než hrad padl, opatrně s posádkou svou se v ústraní uklidil, tak že padlo vítězům toliko šestnáct osob, mezi nimi manželka a dítky uprchlíka, v zajetí. Hrad pak v pátek na den sv. Kateřiny úplně byl pobořen.

Aby také sami chráněni byli proti možnému přepadnutí, sesilovali Klatované svou posádku a ve zbrani se nejen cvičili, ale i důrazných prostředků obranných si opatřovali. Už r. 1515 Petr, puškář v Praze, slil Klatovským kartoun tak veliký, jako staroměstský, ale delší o nějaký loket. Ale k první náležité zkoušce došlo teprvé ve středu po sv. Kateřině 1542, kdy z prvního děla »z Klatovské střelby« bylo 60 liber prachu a 340 liber kulí na zkoušku vystříleno. A dále v městě Klatovech Jeho Milosti Královské rychtář purkmistr a rada v roce 1542 zřídili střelnici mezi zdmi městskými na valech od Loubské až do Klášterské brány, a to proto, by dospělá mládež a mladší měšťanstvo od pití a jiných darebností v svátek drženi byli. Ta střelnice pozůstávala již před tím, ale byla se svobodou aneb privilegium skrze vojenské příběhy aneb různice docela zrušena a vyzdvihnuta.

Ovšem že bojovnost a statečnosť Klatovanů ne vždy co do výsledku byla stejně šťastna.

Na den sv. Bartoloměje r. 1543 museli postaviti do boje proti Turkům válečnou daň z krve, osmdesát pěších a patnáct jezdců. Skoro všichni položili životy své na bojišti; jen málokterý z nich se vrátil.

Po třicetileté válce nedávají se již nikde Klatované samostatně v boj; ovšem ale postavili, žádala-li toho potřeba, ochotně náležitý počet mužů do pole; ba, roku 1800 město Klatovy dobrovolně ze střelecké setniny vyslalo 24 muže vojsku, táhnoucímu proti Francii.

Všichni na útraty města byli vystrojeni, vyzbrojeni i vydržováni, a vřaděni do dvou tehdy v Čechách nově zřízených praporů mysliveckých, jež však již r. 1801 byly opět rozpuštěny.

Ale rok 1848 zase dal rázem rozprouditi staré bojovnosti Klatovanů. Dne 23. března vztýčen byl na Černé věži prapor v barvách národních, a 25. března již za souhlasu všech súčastněných zvoleni Karel hrabě Kolovrat-Krakovský velitelem, Karel Zirkl, majitel hospodářství, a Leopold Měchura, justiciár, hejtmany národní gardy. Dne 26. března předčítal nově zvolený velitel na radnici obyvatelstvu dík svůj i pravidla, podle nichž třeba se zachovati; dne 30. pak téhož měsíce poprvé národní garda spolu se střelci zaujala stráž a konala noční hlídky. Cvičení zbraní pilně se prováděla, a 14. června dokonce usnesla se národní garda k radě dra Houšky, který sem z Prahy přijel, táhnouti ku Praze. Ale usnesení toto, ač bylo dne 16 t. m. obnoveno, a ve valném shromáždění střelců a národní gardy na střelnici mnozí členové této poslední jako dobrovolníci proti Praze se přihlásili, nestalo se skutkem. Zatím chystán národní gardě znamenitý dar, a dne 6. srpna odevzdaly jí slavnostně Klatovské paní skvostný prapor.

Ale tuhou práci přinesl gardě 26. říjen téhož roku. Rozneslať se pověst, že husaři, kteří zde leželi posádkou, chtějí prchnouti do Uher, napřed ale, že svého majora, prince Nasavského a důstojníky zavraždí, a město za-

pálí i vyplení. Národní garda byla ihned pohotově, a dožádány sbory v Bezděkově, Janovicích, na Týnci a j., aby po případě přispěly na pomoc. Obavy sic zůstaly bez výsledku, ale mezi občanstvem a vojskem vzniklo jitření, které věštilo konce nedobré. Skutečně pak dne 8. prosince odpoledne na vídeňském předměstí v hostinci »u věnce« strhla se mezi chasou a několika husary rvačka, která ale brzy do té míry vzrostla, že nevraživosť mezi obyvatelstvem s jedné, a posádkou se strany druhé, rázem propukla. Mlynář Josef Špirk byl na náměstí od husarů ubit*), měšťané Josef Formánek a Václav Bošek šavlemi byli zraněni. Až do noci bylo proti sobě střileno. V noci přikvapily národní gardy ze Švihova, Poleně, Bezděkova, Janovic, Týnce, jakož i lid z Lub, Tajanova, Štěpánovic a t. d. a po celou noc konány pilné hlídky. Na druhý den přitáhly dvě setniny pěchoty od Plzně a postavily se na náměstí. Rozčilení bylo všeobecné a důrazně na to naléháno, aby husaři z Klatov odtáhli, což stalo se dne 13. prosince, kdy odveden pluk do Žatce.

Odtud bojovnost Klatovanů dřímá klidný, sladký sen.

*) Až podnes v sev.-záp. cípu náměstí je v dlažbě kříž na paměť jeho.

II.

Černá věž.

1422—1870.

Ty znamení našeho města, všem jeho synům tak milé, a k nevypsání drahé, když na obzoru půl v záparu mlhovém vyhoupne se štíhlá krytba tvoje, a jako starý známý už z dáli vítá příchozího, jenž po létech z ciziny přichází k prahu rodné chaloupky! Což já přečasto, osudem odtud vypovězený, bych o tom mohl povídati!

Jako neumím si představiti Klatovy bez Černé věže, tak také s těží myslil bych si Klatovana, který by nebyl aspoň jednou z pavlanu její se po kraji rozhlédl; my aspoň byli Klatovánkové ještě velmi neúhlední, kteří si tenkráte divně pletli staročeský orloj s židovskými hodinami, ale už jsme se škrábali po těch strmých schodech nahoru, ač bez rozmyslu určitého. O rozhled nám nešlo; jednak neměli jsme proň náležitého smyslu, jednak byli jsme o tom přesvědčeni, kterak nás od zvonu starý Zachar velmi srozumitelně pošle k nějakým podivným svatým, třeba jeho vlastní krev na týchž lavicích se s námi zbožně učila moudrými býti, ale ani její protekce v tom nic neplatila. Leč býti už na Černé věži bylo nám chloubou a zásluhou, a pro toho, kdo se tam ještě neodvážil, měli

jsme jen útrpný úsměv. Snad jsme přece už tehdy tušili, kterak je toto znamení města ctihodným svědkem tak mnohých jasných i trudných dob, jež po slušnou řadu let je stihly.

V 15. a 16. věku zavírala rynk na jih řada domů, z nichž trojnásobným renesančním štítem, ukončeným nahoře koulí, vynikala radnice. Vedle ní byly dva domy o dvojnásobném štítu taktéž renesančním a k nim se tiskly dva domy gothické se štítem, z něhož zvedaly se hrubé fijály. Ob dům pak byly štíty zubaté. Nad to na radnici vypínala se menší vížka; svědčí tomu, že již r. 1422 uloženo mistru Linhartovi »křidlaři«, aby vížku na rathouze břidlicí pokryl. Pohyblivá doba středověká s válečnými přívěsky svými ale, tuším, první zavdala podnět, že pomýšleno na to, aby s vysoké hlásné věže bylo lze pozorovati celé okolí města, ježto pro polohu jeho v kotlině udály se ob čas neočekávané návštěvy, které mnohdy měly rozmanitá nepříjemná překvapení ve vleku. Myšlenka stala se skutkem r. 1552, kdy zakoupen na horním náměstí k účelu tomu dům Houškův, a na jeho místě počato se stavbou věže, která měla býti spolehlivou stráží města. Provedení svěřeno mistru Antonínu Salnelynovi z Amsterodámu, jenž r. 1555 dílo své ukončil. Věž byla 24 sáhy vysoká, a za zdivo vyplaceno staviteli 200 kop bílých grošů; za stesání kranclů nad to dáno 120 kop. Však mistr Salnelyn toliko v postavení věže samotné, bez krovu, se uvázal, a trvalo to poměrně dosti dlouho, než byla

pokryta; došlo k úplnému ukončení její teprve v den před sv. Martinem 1557, a mistr Jan Pitha, který provedl postavení i pobití krovu, zasloužil si veliké chvály jak od primatora, pana Jana Křížka, tak ode všeho občanstva za důkladné všeho provedení. Byla ale také nová věž pravou ozdobou města. Krov byl štíhlý, táhlý, zakončený pozlacenou bání, na které větrem otáčel se lučištník s kuší a šípem vzhůru namířeným, a celá střecha pobita měděným plechem zeleným. Pěkný pak dojem doplňovaly čtyři malé, v rozích postavené vížky. Za krátko také přeložen a r. 1559 Černé věži po boku postaven radní dům.

Věž sama o sobě ovšem ještě nehověla všemu tomu, čemu měla sloužiti, i zahájeno hnedle se zvonaři vyjednávání, jež ale patrně, z příčin jakýchkoli, protáhlo se valně.

S jedné strany toto otálení mělo velikou svou výhodu. Než došlo k pevné smlouvě o zvon, stihla město vážná pohroma požárem, jemuž i krov Černé věže za oběť padl. Bylo to r. 1579, dvaadvacet let po postavení její, a Klatované tudíž netěšili se dlouho pýše své. Třeba však krutě dotkl se požár a škody ním způsobené všeho města, a všude jinde bylo jiné práce na pilno, přece ihned přikročeno ku správě věže, jen že nebylo snad dostatečného nákladu pokrýti ji opět mědí; musel proto tomu stačiti obyčejný bílý plech. Zároveň také skoncovalo se jednání se zvonaři; jak ale za našich dob bývá, i tenkráte bylo, »u cuzích hle-

dáno rady«, a kolem roku 1580 jakýs Švýcar zvon za 695 zlatých ulil a do Klatov dodal. Věc se nezdařila; již rok na to udála se na zvonu škoda taková, že musel býti vyhledán jiný zvonař, který by jej přelil, i došlo teprve nyní na Čecha, mistra Martina Jindru z Řezna. Tento dobyl si nad to i jiné zásluhy o Černou věž, zhotoviv pěkné hodiny, jež r. 1581 byly na věž postaveny. Celý stroj vážil 15 centů a 10 liber, a mistrovi dáno zaň 125 rýnských.

Ale i Martin Jindra z počátku nepochodil; ať měl zvon příliš slabý hlas, ať toho byla jiná příčina, musel býti znovu přelit, a konečně na středu Sazometnou, v březnu r. 1583, byl na věž vytažen. Vážil 99 centů a libru, a zaplaceno zvonaři zaň 696 rýnských. Jméno měl Ondřej Bartoloměj, a odtud »Vondra« nejen osvědčoval se býti věrným strážcem živých, ale vedle mnohých jiných i své kmotry, pana Daniela Voříška a pana Daniela Vošklouda, k hrobu doprovodil.

Však až na doby naše aby byl zachován, nebylo mu souzeno.

Málo jen let sneslo se nad Klatovy, a už opět bylo jim želeti své pýchy; byltť r. 1615 krov Černé věže ohněm zničen, a jen opatrnosti, která nad zvonem zbudovala náležité klenutí, slušelo děkovati, že zůstal tento neporušený. Klatované do té doby ale již příliš uvykli věži své, i bylo první jejich starostí, aby pokud možno opět byla zřízena a opravena, a přistoupeno k tomu hned rok po ohni. Arci krytba opra-

pravami těmi valně nezískala. Pohromy, které stihaly město, nedovolovaly značnějšího nákladu, snad byla to také tehdejší doby snadno vysvětlitelná resignace, která se po dvou tak brzo a osudně po sobě následovavších požárech dostavila — zkrátka, naše milá věž tenkráte pokryta pouze šindelem, jako by byla rozhodovala předtucha, že i tato krytba propadne brzké zkáze. A opravdu, dne 8. července 1689 za velkého požáru, tedy za krátce přes sto let po třetí, zničen celý krov Černé věže a nebýti odvážného jakéhos souseda zámečníka, tenkráte nebyl by jistě ani zvon býval uchráněn; chytaloť již trámoví vazby zvonové, když dotčený soused s nasazením života vyšplhal se vzhůru ku zvonu a aspoň zde oheň šťastně uhasil.

Té doby ale byly prostředky města vůbec, a tudíž i k obnově věže na delší dobu vyčerpány, a všeobecná ochablosť i k této nehodě netečně přihlížela. Teprvé dne 7. listopadu 1726 stala se za purkmistra Ludvíka Hubacia a magistrátního rady Františka Müllera s tesařským mistrem Ondřejem Iglhautem z Brodu smlouva, aby postavil na věž krov čtyř sáhů zvýší, začež po vlastní jeho žádosti slíbeno mu mimo potřebné a již otesané dříví, jakož i 20 centů železa, v odměnu 280 rýnských a 2 sudy dobrého piva.

Obě strany jak náleží dostály slovu svému a pokrytí věže šťastně bylo skončeno, nikoli ale ukončena řada osudných, těžkých ran, které ji stihaly. Za třicet dva roky, dne 23. června 1758 zase již nelítostně

oheň smetl krov věže, a takovou měrou až do útrob její se rozzuřil, že i »Vondra«, slouživ úkolu svému jedno sto sedmdesát a pět let, se rozlil. Nyní asi přílišně nechvátáno s novou krytbou, ale aspoň zvon co nejprve měl býti nahražen, což stalo se ve výroční den nešťastné příhody, dne 23. června 1759.

Mistr Petr Antonín Jeromio z Pasova ulil nový zvon, jenž do váhy zůstal toliko o jednu libru za svým předchůdcem; vážiť — je to dnešní náš »Vondra« — 99 centů. Ale teprve tři roky po vytažení zvonu, r. 1762 byla také věž novým krovem opatřena, a práci tu v září téhož roku dokončil tesařský mistr Antonín Volek za 250 zl.; nad to bylo za pozlacení báně Klatovskému malíři Václavu Vysokému 65 zl. zaplaceno.

Oddávati se naději, že snad nyní přece bude konec všem těm útrapám, nebylo by bývalo na místě; vždyť sotva půl století po té, v noci ze dne 30. června na den 1. července 1810 opět, však tenkráte naposledy až do našich dnů, Černá věž shořela. K opravě její přikročeno s veškerým úsilím a za nedlouho vypínal se nový její šindelový krov, jenž statečně vzdoroval nehodám svých předchůdcův; aspoň blesk, jenž v červenci 1817 do makovice udeřil, jalově svezl se k zemi, a také vzniklý dne 29. srpna 1840 oheň žádných následků nevyvolal, ač tenkráte jen duchapřítomností věžného Jakuba Zachara a tesařského mistra Hermanna, kteří oheň v zárodku udusili, další neštěstí odvarováno. Jinak Černá věž z této doby zachována také na většině obrazů

Marianských v každé téměř rodině Klatovské chovaných.

Když ale konečně, jako by nasycena tolikerou obětí, ohnivá šelma ulehla a se uklidnila, pozvedla proti Černé věži hrozivý prst moderní krasocht'ť, a tak r. 1854 starý krov snesen a za 8000 zl. konv. m. nahražen novým, jenž potud přiblížil se původnímu, že opět střední, štíhlá věž obklopena čtyřmi vížkami menšími. Při upevňování makovice pohlížel jsem v hloučku ostatní sourodé drobotiny smělým výkonům tesaře Lahody, a pamatuji se, kterak tehdy v závratné výši týž vypil sklenku vína a pak s věže ji shodil. Sklenička se nerozbila, což považováno za šťastné znamení i záruku dlouhého trvání dokonaného díla. Tenkráte také zároveň zařízeny na věži nové hodiny; byl' starý stroj v únoru 1845 přenesen na Bílou věž, kde ho bylo upotřebeno. Současně pak zřídil stroj »židovských« hodin mechanik Bošek a upravil ciferník jejich malíř Havel Höschl, a té doby teprvé počalo nám svitati, že na naší věži máme neobvyklý skvost — staročeský orloj.

Sklenička Lahodova nebyla věštkyní dobrou — hrozná vichřice r. 1870 jako ostrým nožem střízla s věže celý krov až na dvě malé vížky, načež teprve vystaven krov nynější.

III.

Vojna.

1632—1660.

Jako černý úpír ulehla vzteklice válečná po tragédii bělohorské na celou zemi, a spáry trýzní a útrap hluboko se zarývaly i do srdce drahého města našeho. Rozpovídá se o tom zápis o věcech těch u obce Klatovské v oněch létech konaný. A věru, že trudné a teskné to byly věci; připsalať na titulní list zápisu třesoucí se ruka některého z radních pánů slova: »Pane, smiluj se nad námi«.

A co mi po přečtení utkvělo, z toho toto ukládám.

V říjnu 1632 v městě i na radnici zle bylo všecko pobouřeno, nejen, že bez ustání celé oddíly vojenské městem táhly, a veškerá a to velmi značná břemena výživy i kontribuce spadala na bedra obyvatel, ale nad to, třeba se časem střídala, byla tu stálá posádka, a ta vedla si tak, že poznáváno, kolikrát exekucí horší nepřítele. Na radnici svolána obec, která jedním hlasem žádala, že má se sjednati s panem kapitánem na odstranění některých zlořádů vojenských, jako, že vojáci oheň jak na rynku, tak v branách hrubý a nebezpečný činí, čímž by městu zle posloužení býti mohlo; že do domů po žebřících lezou, do sklepův se dobývají, krámy

loupí, s lidmi až do zkrvavění se tlukou, bijí a sekají, v noci s jinými přicházejíce chtějí, aby na ně do půl noci čekáno bylo; za porce že peníze berou a od hospodářů opatření míti chtějí. A smutný doklad stesků těch byly dvě žalobkyně, Francová, která zraněna se dostavila, a Judita Konířka, jež hrozně sbita žádala za ochranu. Nad to měla obec složiti novou kontribucí panu nejvyššímu a jeho oberleutnambtovi — ale peněz před rukama nebylo, a co bylo platno prohlášení, to že už možné není, jinak že všichni musí z přibytků svých odejíti? Hledána cesta, a dobře bylo posuzováno, že mocí nic by se nesvedlo; vždyť dobře znali, jak krutě býval pokutován odpor sebe menší. Utekli se tedy jinam; do týdnu připadal svátek pana kapitána, i darováno mu na vědro vína místo vinše k uctění jeho jména památky. Pan kapitán víno přijal i na něm si pochutnal, ale v příčině kontribucí na svém trval, a vybírání restů nařizoval. To ale místo proti původci spíše proti pánům starším popuzovalo. Na kanceláři přibývalo práce, aby zlá vůle byla v zárodku potlačována. Hned druhý den po oslavě kapitánových jmenin musel býti povolán sousedé Samuel Čáslava, že on i jeho manželka o pány slovy hanlivými se otírali, jejich nařízení na odpor se stavěli a nechtěli platiti poplatky. Čáslava i tady ještě vinil pány z podvodu a ukazoval, jak po Novém roce dokonce u JMKr. pana rychtáře peníze se ztratily. A řeči podobné lid raději poslouchá, než kázání nábožné; proto na výstrahu nalezeno ob-

žalovanému, aby do Čertova sklepa šel, a po něm mnoho jiných pro stejnou příčinu tam posláno.

Zatím ale nebylo v strastech vojenských žádného dovolání. Prosinec přinesl počátkem husté chumelenice a s nimi přiváto do města náhle deset karnet de Monte Cuculi; vzbudily pláč a naříkání lidu, vytloukajíce, kde co bylo. Ihned psáno hraběti z Vrtby o vyzdvižení aspoň některého dílu těch rejtharův a snížení spojené s nimi kontribuce. Do týdne sic přijela ordonance rejtharům, aby táhli pryč, ale s ní druhá přinesla rozkaz na ložírování jiného lidu vojenského, a za tři dni už tu bylo zase šest praporů pěchoty; nejvyšší jejich slíbil, že toliko týden se zdrží a na tu dobu žádal 100 tolarů na opatření sebe; lid ovšem musel býti vydržen zvlášť. Aspoň, že slova dodržel, a do týdne odtáhl – kam bylo by se uložilo nových pět karnet rejtharských, které na druhý týden po pěchotě se štábem přijely. Štáb jejich obsahoval 48 lidí, kteří museli býti zvlášť ubytováni; ostatní ložírováni bez rozdílu všude, ale ne jednostejně, pro kterou příčinu mnoho sousedů donuceno bylo k nejkrajnějšímu — odešli prostě z města. Tím nesnadněji bylo ale vybírati kontribucí, na jejíž složení, denně 448 kop, stály v městě zvlášť tři kompanie z nařízení pana generála z Frýdlandu.

Nastaly vánoce, ale za strachu slaveny, a ten štipec naděje, že snad příští rok přinese časy lepší, pobledal, když zrovna o Sylvestr přijel z Plzně od regimentu de Fuor kvartýrmistr, kvalitem peníze žádal,

a, že mu hned nevyhověno, panu purkmistru a panu primasovi starých šelem a psů natřepal a je sekati chtěl. Nebylo pomoci, i dáno mu za dva týdny na tabuli pana nejvyššího a na kontribucí 550 kop. Co dalo se očekávati v roce novém?

Smutný, přesmutný trávili nový rok 1633 mnozí občané Klatovští — ne domácí krb jim ráno kynul, ale zevšad cizota na ně čišela; už od 16. prosince minulého roku opustili příbytky své, nemohouce snášeti déle velikých berní, a doufati úlevy, když majetku svého se vzdají. Někteří u známých v okolních vsech bydleli, jiní jen kol rodného města po dědinách se klukovali. Ale, půjde-li věc do takových konců, brzo by město bylo jako po vymření, spustlo by, a co by učinila soldateska jiného, než, že by, nemajíc více, co se dá drancovati, celé město spálila a shladila. Proto páni starší, hned po Novém roce měvše shledání mezi sebou se snesli, aby naleháno bylo na všecky, kdož odešli, aby do příbytkův se navrátili. Ti však přednášeli různé ohrady. Jirchářovi dáno na vůli, aby se navrátil, nebo že má jíti do vězení; odpověděl, aby chalupa vzata byla od kteréhokoli z pánů, on že se domů nevrátí. Tomáši Salašovi připomenuto stejné, jinak že pozbude měšťanství i příbytek ztratí. Řekl, že téměř dvanáct let to vystál, ale na té poušti že nezůstane. Slavík, že dům jeho není a všecko že posekáno; Václav Výborný ne z pýchy, ale z nouze musel odejíti; Jan Ryba přes 200 zl. utratil s vojáky a pro dluhy ujíti musel; sítařka

pro stlučení utekla, Samuel Zuvač*), že již déle nemohl zůstati. Nad to svoláni zvlášť ještě sousedé i cechmistři, aby nikdo příbytky a řemeslo neopouštěl, jinak že jim bude zastaveno řemeslo a na příbytcích zapečetěných oznámeno, proč odešli. Donucovací tyto prostředky aspoň dotud potkaly se s výsledkem, že ponejvíc ti, kdo z domova ušli, přece jen se, ovšem do staré bídy, navrátili.

A bída jen rostla, a rostla-li ne dosti rychle, zpupnosť vojenská se postarala, aby jí město náležitě pocítilo. Jako by vojáku všecko bylo dovoleno, přišel v únoru nějaký leutnambt s kompanií, a žádal tři sta širokých tolarů; aby dříve se ho zbyli, dali mu, co žádal. Ale za týden se vrátil, a za tento týden, který tu nebyl, nových 300 tolarů ve dvou lhůtách chtěl míti zaplaceno. Patrně zkoušel, podaří-li se mu; když bylo mu řečeno, že to není možno, nabídl pánům, chtějí-li býti toho šetřeni, aby mu dali nějaký present. Ten vzal a odešel. Leč nejen důstojníci, i prostí vojínové tak drsně si vedli, a nešlo-li po dobrém, hrozbami chtěli vynutiti přání svá, i často vynutili. Tu Josef Skála o-

*) Z jmén občanů, dosud v Klatovech usedlých jsem v oněch létech tato shledal: Jan Kacerovský, Jiří Zachystal, Jan Wimmer, Jiří Jablonka, Kašpar Stránský, Josef Král, Matyáš Rábský, Jan Formánek, Mañas, Martin Sporý, Jakub Zachař, Jeronýmu Kroudl, Jiří Pučálka, Dorota Hodanová, Jan Šebesta, Jan Bulín, Martin Kořír, Havel Bouček, Jan Podhurský, Václav Klička, Adam Brož, Matěj Pechan, Šteřl, Bartoloměj Osvald, Jiří Lauda, Majer a j.

znamuje, že voják, jemuž nechtěl býti po vůli, pistoli nabil a ho z domu vyhnal; tu zase Tomáš Salaš žádá za opatření v příčině velkého soužení od kaprála, kterýž dokonce na tom, co se mu dle možnosti dá, přestati, chléb jísti i jiné pokrmy, kteréž se strojí, přijímati nechce, nýbrž od peněz 45 kr. na den žádá, a k tomu i jiné věci míti chce, jako svíčky, oves, sůl i žejdlík páleného; stejně hudou Jan Nedopil, Anna Chrudimská, Samuel Korbel a jiní. A voják přece jen vždycky provedl svou — byť tu jen na krátko a stížnosť hospodářů měla ruce příliš krátké, než aby za regimentem ho dosáhla, a s novým vojskem přišly nové strasti, pro které občané na ty, jež předcházely, zapomínali. A v tom tento rok za svými předchůdci nezůstával. Přitáhli Lambojští a odtáhli, a jim v patách vtrhli do města 4 karnety Don Hanibala Gonzagy, a po nich krásný máj nadělil 10 praporů regimentu Lafuoše, jimž ihned složeno 100 širokých tolarů a 4 kapitánům po 24 tolařích na dvě neděle. Ale když pan Čejka z Němčic pro jakýsi spor obvinil Klatovské ze zpronevěření a nové rebelie, že návodem jejich byla muka Boží u Ostřetic vykopána, hned páni komisaři v Plzni se snesli, že z té příčiny nemalý počet lidu vojenského se forýrovati má a nařídili, že mimo vojsko, které táhne městem, musí Klatovy vydržovati celý regiment, 1064 muže, Lafuošský, jakož i pan nejvyšší uložil, aby kontribuce byla správně odváděna, jinak, budou-li v tom nepovolní, a budou-li soldati pro neopatření odcházeti, že

budou za rebelly počítáni, a že mocí bude na sousedech vyhledáváno, jakož i že bude soldaty ve větším ještě počtu ložírovati. Ihned svolána obec a staly se proposice, aby, kdo nemají peněz, složili obili; když někteří dali hovada volně, aby k tomu byli i jiní přidrženi, i jaká má býti exekuce k vyzdvižení zadržených sbírek nařízena. I, kdekoli zbyl nějaký důchod, k tomu se připojil, a rybníky na kvap vyloveny a dříví v obecních lesích pokáceno, ale vše nestačilo, a hned, chtěl-li by někdo z domácích na Kosmáčov půjčiti, pro dobro obecní na to přistoupeno. A když i potom se nedostávalo, voláni okolní páni na pomoc, a obecní zboží jim v zástavu dáváno. Kde a jak jinak mělo vyhledávati město vyhnuti, když vedle vlastního nákladu v témž roce 1633 útraty vzešlé na soldatesku JMC. toto vykazují:

10. ledna až 20. ledna se 120 koňmi od Artolarie	2426	zl.	41 kr.
21. ledna do 19. dubna s Lamboyem a 3 kompaniemi	33606	»	30 »
28. března za proviant nakoupený .	274	»	30 »
19. dubna se 4 kompaniemi Gonzagovskými za 11 dní	2273	»	12 »
2. května do 15. května s 10 praporci de Lafoše	25873	»	— »
14. července do 4. listopadu s Hatzfeldskými	14004	»	21 »
28. července do 30. září na Deodatské	42620	»	33 »

4. prosince wachtmistr z rgtu Ulfeldského utratil . . . . . 44 » 09 »

Je to na dobu onu ohromná částka 121122 zl. 56 kr., nečítajíc v to ovšem, co jinak vojáci ložírující na potravinách a potřebách jiných u jednotlivců donucováním i bez něho pobrali.

Najednou, počátkem roku 1634 zdálo se, že slitovalo se nebe nad nebohými Klatovskými, a že aspoň poněkud otupil se meč vzteklice válečné. V druhé polovici ledna dostal se sic do Klatov opět regiment nejvyššího Julia Deodati o 7 praporcích, ale šacováni jsou sousedé na podiv lidsky. Snad, že samému vrchnímu veliteli zželelo se zbědované obce, snad že prohlédnuto, že nelze už z prázdné mošny žebrákovy vytlouci pokladů, snad konečně uznáno, že netřeba vojsku přepychu takového, aby svévolně i zlomyslně mrhalo tím, co z krůpějí potu i krve občanstva nad možnost bylo položeno. Ale právě jakékoli uskrovnění nešlo vojákům na rozum, a nebylo-li příčiny, aby se vrátily doby dřívější, musely býti stůj co stůj důvody toho vyhledány. V květnu pan Vilém Albrecht z Kolovrat oznámil v domě JMC. pana rychtáře, že leutnambt Jan Brogle regimentu Deodatského mezi jinými řečmi mluvil to, že jest pan kapitán Böhm, jsa do Vídně od svého nejvyššího za jinými příčinami vyslán, to mluviti měl, že by Klatovští i někteří ze stavů tu v Klatovech zůstávajících s Frýdlandem v tom puntu byli a proti JMC. rebelýrovati měli. Že se pak na ně nyní neinkvirýruje,

to že se činí zponenáhla. Totéž mluvil v příbytku obecního písaře, jenž tím spíše měl řeč za pravdu, poněvadž pan leutnambt byl podroušený*). Páni starší ihned dopsali do Plzně panu nejvyššímu, jenž velice zdvořilým přípisem ze dne 20. května je ujišťuje, kterak věc vyšetřil, jak byla táž od obou oficírů popřena, napomíná k dobrému s vojskem obcování, a ostatně s poručením i protekcí zůstává pánům přátelsky ochotný Julio Deodati.

Ale podivným dokladem této přátelské ochoty byl regiment Golcovský, který se hnedle v Klatovech usadil a tak si počínal, že dopsáno Don Martinu Huertovi v příčině přimluvy, aby toto vojsko bylo jinde ložírováno, a současně u věci té k panu generálnímu komisaři do Prahy vyslán pan Jan Fetyngar. Zatím denunciace kapitána Böhma nesla ovoce. Došlo nařízení na tříměsíční sbírku kontribuční pod pokutou a vojenskou exekucí novou, a vedle toho uloženo obci, aby pro tabuli JMKr. do Plzně odvedla 12 věder piva, 200 kbelíků žita, 100 kbelíků ovsa, 10 telat, 20 skopců a 60 slepic. Obec sotva byla s to platiti úroky z dluhů, které přívalem narůstaly, a bylo tak zle, že dotazováno se JMC. pana rychtáře, smí-li obec nadále vůbec některé zboží zastavovati, jen aby mohly býti resty zapraveny. Rychtář, vida nezbytí, svolil k tomu, a sousedé, kdo co měl, půjčovali; tak pan Jiří Plechšmýd na Slavošo-

*) napilý.

vický dvůr, Jan Šlemr na Draský mlýn, a jiní ukládali u města půjčky od 6 do 15 kop. Spolu dovoláváno se pomoci Boha samého, a v radě mluveno o nedbalosti v pobožnosti, z níž pochází přece vždy z hněvu Božího trestání nás všech skrze ukrutnost soldatův. Pročež napomenuta obec ku pobožnosti, a aby v těchto dnech dle povinnosti křesťanské s Pánem Bohem se smířiti hleděli pro uvarování trestání a zvláště, že, kdo by neposlechl, nebude moci toho užiti, aby pohřben byl na posvátném místě.

Kdež bylo ale až posud dna utrpení! Na prosbu za odvolání vojáků Golcových přitáhl v létě znovu týchž jeden praporec, a od komisarů nařízeno denně 235 porcí, každá o 2 librách masa, 1½ libře chleba a 6 žejdlíků piva. A za Golcovými přišla konvoj knížete Julio z Sasů i s zajatými; po týdnu regimentu Engfurthskému za samlplac vykázáno město Klatovy, a strastí a běd nebylo konce. V takové nouzi složili Klatovští poslední důvěru na pana Diviše Koce pro jeho druhdy velkou ve městě známost. Podali mu jako královskému komisaři stížnosť na vyživování všeho vojska a jeho do pole jezdění a bravu nočním časem odjímání, na cestách loupení, chalup vybírání, do krámů vskakování a peněz braní, s hospodáři se tlučení, jich z domů vyhánění i v poli škod na rozličných věcech činění, a na přísežné osoby zbraněmi sáhání a nenapravování. Ale panu Diviši v Plzni pod kabátcem komisařským srdce usnulo, a zavřelo se těm, kteří druhdy

s omluvou a shovívavostí dívali se lehkovážným jeho kouskům mladickým, a na poníženou supplikací pánů starších dobře svá nařízení přibrousil, žádost zamítl, ale k ní přidal, nebude-li fůra přes Plzeň do Prahy s šanccajkem vypravena, a tolikéž fůry s tou z Poříčí moukou do Řezna, že bude se 600 Charvatů pro exekuci sem komendýrovati. Rada obce takovou odpovědí byla ovšem zmatena, a primas, pan Viktorin Bartův, u vědomí veliké odpovědnosti, jíž po žádné stránce nemohl čeliti, ohlásil se v radě, poněvadž již v létech sedmdesátých je, a již více obtížností rozličných snášeti a také jako za povrhl a posměch zůstávati nemůže, pročež nemíní tuto při obci této déle zůstávati, nýbrž obera sobě místo ledajakés, kde by ostatek života svého dokonati mohl, svůj statek všecken prodati chce, a pokudž komu z pánů se líbí, a zda jeho stateček od něho koupiti míní, že to pánům podává a s nimi smluviti se chce. Nebylo ale kupců, pan primas z úřadu nepropupuštěn, a ještě čekala naň přítčž jiná. V prosinci téhož roku už sám nebyl s to zapraviti kontribuci, a stav věcí ocitl se v znamení tak těžkém, že se strany pánů starších nad vlastním primasem provedena exekuce militární 30 soldatův. Patrně neodehrála se věc tak hladce, poněvadž dvacet dní po té v radě znamenitá příčina o svornosti a upřímném jedněch o druhých smýšlení jest dána, když to od přední osoby velice šetrně všem veřejně jest mluveno, zlodějů naspíláno a rozličným způsobem detrahýrováno. Podobné výčitky

s jedné a nedůtklivosti se strany druhé vedly k roztrpčení mezi sousedy a stěžovaly jen snášeti veškeré svízele, které tím ovšem nebyly ani zadrženy ani umenšeny. Obec dále upadala.

Rok 1635 i léta následující stále stejně si vedla, jako by veškerá armáda JMC. po dílech byla si v Klatovech smluvila dostaveníčko. Co chvíli svolávána obec, a úzkostlivě ohlíženo se po prostředcích, jež by přinesly úlevu; přímo vydávala se poselství prosebná do Plzně i do Prahy, ba i k JMKr., nepřímo na tom se usnášeno, aby pro odvrácení toho všeho nějaký present a poděkování osobám, na kterých něco záleží, učiněn byl; ale pro Klatovy sluchu nebylo, a zoufalé výkřiky zuboženého města ani za hradby se nedonesly. Už se psal rok 1640, a v březnu obec povolána a v příčině jak kvartýrův, tak kontribucí na soldaty Hatzfeldské nařízení se stalo. Dostalť se sem generální štáb a pagáže silná o 500 koních, jako i celý regiment od pěšího tělesného průvodu pana Hatzfelda, a tu za tři dni ležel a ubozí sousedé veliké obtížení snésti museli. Vždyť smlouvání se pánů starších s generalkvartýrmistrem, jak by oficírové i soldati kontentýrováni býti měli, na těchto poplatcích přestalo: u štábu plukovníkovi 450 zl., leutnambtovi 120 zl., wachtmistru 50 zl., kvartýrmistru 40 zl., auditoru 30 zl., polnímu kaplanu a sekretáři po 20 zl., správci zásobnímu 18 zl., profousovi a jeho lidem 40 zl., u pluku hejtmanovi 140 zl., leutnambtovi 45 zl, fendrychovi 38 zl., feldvajblovi

20 zl., furýrovi 13 zl., kaprálovi, felčarovi a písaří po 12 zl., gefrajtrovi 7 zl. 30 kr., prostému soldatu 6 zl. 50 kr., a vedle toho u štábu píce pro veškeré koňstvo.

Až posud po všecka léta bylo to přátelské, naše vojsko, jež tu ložírovalo a bylo vydržováno; však roku 1641 dostalo se Klatovským návštěvy jiné. Dne 6. února podvodným spůsobem partaje švédská, silná v jedenácti tropách, přes 100 koní, do města se dostala a tyranským spůsobem s lidmi zacházejíc, bijíc, sekajíc a jináče raníc, tak že mnozí od toho zhynuli a přes 150 zraněno jest, do posledního peníze splundrovavše, loupeže všelijaké, od komor přes 200 šatstva, pláten, suken, cajkův, klenotův a hotových peněz, neodpustivše kostelu, škole, faře, rathouzu, šatlavě i katovně, přes 150.000 kop jsou dostali. Kterážto loupež od 16 hodin do 20 trvala a lidem znamenité zděšení zanechala!

Však ani mír Klatovům oddechu nedonesl. Už se psalo 1660, a stále ještě obec svolávána a k zapravení kontribuce napomínána; jakých ale mohlo se dohledati výsledků u sousedů, z nichž co se dalo vyssáti, bylo hroznym nátlakem vystřebáno.

A prostředky, jichž na vymáhání užito, byť sebe příkřejší, také už nestačily. Nic nebylo platno, že dne 5. února exekucí domácí pro neodvozování terminů nad cechmistry všech řemesel vykonati se má: ustanovení toho tak málo si všímáno, že hned 16. února kontribucí vojanská má skrze arrest cechmistrů všech ře-

mesel dobývána býti. Ale patrně se z arretýrovaných také ničeho nedalo dobýti, a proto šmahem z uvážení pánů starších ze dne 15. března restantníci mají do arrestu rathouzního vzati býti a v něm, dokud by nezaplatili, zůstávati. A tak bylo vyhledávání prostředků na uhražení rostoucích břemen stálou kapitolou každého obce svolání. Posléz šlo už do tuhého. Dne 1. října 1661, kteří kontribucí z pánův radních restýrují a starších obecních, mají na rathouze, z obce pak na mazhauze arrestýrováni býti, jakož i z nařízení pánův hejtmanův krajských při arrestýrovaných v rathouze jeden kaprál a dva mušketýři zůstávati mají; ještě dne 7. srpna 1662 na restantníky z pánů radních a starších obecních má se skutečná militární exekucí do domu poslati, jiné mají do arrestu na mazhauz rathouzní se dostaviti. —

Co tu uvedeno, snad s dostatek pověděl. Věčná kontribuce a stálé ložírování vojska všecko pohlcovaly — statky obce zastavovány, a víc vyplatiti jich z čeho nebylo; sousedé schudli, a jako rozkotaný vrak v hlubinách mořských pozvolna potápěl se blahobyt města v bídě a strasti.

IV.

Na rathouze.

1632—1662.

Trudné doby za války třicetileté udeřily na město i na sousedy, ale trudné také na radní pány i na obecního písaře. Zápis se zápisem se stíhá; tu vojsko má se ložírovati, tam sbírky na kontribucí mají býti vyhledány, zde pro pagáž for je potřebí, onde zas, aby proviant byl opatřen — a zatím, co páni starší se radí a vyhledávají kde jakou možnou pěšinku na dobro obce, táž obec přes všecky svízele brzo mezi sebou se sváří, a zas už svorně proti radě si odfukuje, až na konec pan purkmistr ani neví, kde by s prací počal, aby ji skončiti mohl. Ač pak zvolený z pravidla jen na čtyři neděle úřadu svého se ujímá, přece je patrna nechuť zasednouti na stolec purkmistrovský, a vedle své povahy vybírá jednotlivec příčiny, jimiž by před přijetím se zastřel. Tak koncem listopadu 1634 přijat ouřad od pana Jiřího Vodičky. Dříve však, než-li přijat byl, toto se sběhlo, že pan Viktorin Bartův (odstupující purkmistr) beze všech ceremonií po službách Božích žádal za propuštění z té práce a pečeť městskou panu primasovi složil a po složení ihned pryč jíti chtěl. Pan primas však učinil jemu přímluvu, že mimo obyčej pečeť skládaje, nic vyřízeno nemá. Při tom i

pan Jiří Vodička protestýroval, že ouřad nepřijme, dokud, co za jeho úřadu zašlo, to nevyřídí, a soldatům nezaplatí. Tak že spůsobem tím consulis interregnum bylo a pečeť za panem primasem zůstala, když pan Vodička úřad přijati nechtěl. Z dalšího však patrno, že si posléz pan Vodička přece jen dal říci. Podobně také i pan Jan Kněžovský maje státi se purkmistrem, z rady odešel, a že nepřijde, dokud dosavadní pan Martin Stolinský vše do pořádku neuvede, a tak ten to, jiný ono uváděl, nebo našel, co by ho před čestným úřadem tím přichránilo.

A páni starší zrovna také mnoho chuti zvolenému nedodávali, ani si sami svou horlivostí uhnali nějakou nemoc. Svědčí tomu, že purkmistr Martin Stolinský přímo si stěžoval do nedbalého chození do rady, a odmítal odpovědnosť, pokud něco zlého na obec se uvalí. Ba, obecní písař až příliš často, a jak se zdá se škodolibostí zapisoval, kdo zmeškali svíčku*), i kdo do rady vůbec se nedostavili; ale to nespomáhalo na odstranění tohoto nepořádku, který, ať už měl kořeny kdekoli, až tam dostoupil, že když jednoho dne v radě dva páni nebyli a dva dlouho nepřicházeli, všickni páni radní k tomu se přimlouvali a to uvážili, aby pro nepřicházení časné do rady pokuta vyměřena byla, totiž po 12 groších tomu, kdo pozdě přijde, a po 24 tomu, kdo vůbec zameškâ. Zároveň pod tím usnesením má,

*) Přišli do rady pozdě.

kdo by koli od ouřadu, ať z pánů starších neb z obce povolán byl, a se nedostavil, a obzvláště při volání obce najíti se nedal, zaplatiti 10 grošů, »a l e h n e d«.

Leč ani toto usnesení a plynoucí z něho mravní závazek, ani vyhrožená pokuta neuměly učiniti nápravu. Ani rok odtud nezašel, a již opět pánům starším v obci přednášeno, zdali jest to povinnost vykonávati nikdy do rady nechoditi, nýbrž procházeje se po rynku na potupu JMC. a JM. pana podkomořího to činiti? Vedle čehož se na pokutu nastupování učinilo. Příčiny takové liknavosti nevězely, tuším, ani tak v lhostejnosti ani nevážnosti, leč snad byly spíše vyvozeny poměry, které tehdejší kruté doby sebou přinášely. Sousedé nekonečnou kontribucí a zpupností ložírovaného lidu vojenského stýrání, i vědomi přímé své malomocnosti, po jiné straně hleděli dáti své nevoli průchod; někteří za to měli, že zadost činí obecním stanovením, když poplatky své složí, a jinak nepříliš dbali nutného pořádku, jiní snad zapomenouti chtěli na strasti své v různých kratochvílích, a nejvíc pak bylo těch, kdo příčinu všech útisků svalovali na nespravedlivosť pánů, a je ze všeho, co se sběhlo, vinili. A po těchto směrech ovšem byly také na kanceláři plné ruce práce.

Dnes městský rychtář si stěžuje, že Krištof Baum měl šarvátku se synem Šedivého, jej zranil, a pak bez povolení z vězení ušel; zítra zas činí zprávu o krakélu

skrze primátorova syna učiněném*); skoro hned po té Jan Hartman na vznešení Samuele Korbele, rychtáře městského, vězením jest trestán a dále pro zpouru právu provedenou mu Vokrouhlice**) nalezena; onde zase Pavel Ennyus pro neřádné objímání služebnice panny Sedlečky do vězení dán; item Jan Šlechta, že peníze manželce vzal, a je prohrál; tolikéž Matyáš Baňovský. A už opět Martinu Netolickému, Janu Předslavskému, Samueli Achyllesovi a Charvátu v příčině hry a nočního povyku nalezena brána, asi proto, že šatlava, ani Vokrouhlice zrovna už nikoho nemohly pohostiti.

A ani ta lepší polovice tehdejšího občanstva, ač za poměrů tak nevlídných, přece jen za muži svými nezůstávala. Musel k tomu míti Matyáš Rábský dostatečnou příčinu, že obeslal za manželku svou, Annu, z nářku nepoctivosti Lidmilu Maxovou, a žádal, aby tato jeho ženu za poctivou uznala, což má býti zapsáno. Obecní rada dobře asi znala rozvaděné ženy; bylo oběma stranám velice stíženo, že za nynějších obtíží

*) Kterak od vyšších osob dbáno práva, to svědčí, že pan primas dal oznámiti skrze pana Jana Achyllesa a Jakuba Matoušovic při stížení sobě od úřadu na syna jeho pro výtržnost nad některými osobami provedenou, že, aby k své povinnosti jíti měl, žádný mu nerozkáže.

**) Dne 24. Julii 1492 vystavena byla též blíž školy jedna bašta okrouhlá ve zdech městských, velmi vysoká, nazvaná Okrouhlicí, v nížto byl vykázán arrest neb žalář dosti příkrý, nebo žádné světlo do ní přijíti nemůže. Do takového trestání se dávali, kteří vrchnosti se protivili.

nezachovávají pokoj, a poněvadž před stolicí JMC. nevážně sobě mluvily, nalezeno jim oběma vězení šatlavy, a kdyby příště něco takového před se braly, košem trestány budou. A koš nebýval jenom a pouze výhrůžkou. Bylať Hlávková předvolána, že nevážně lidem jazykem ubližuje; přistrojí se na ni kůš a v něm pro příklad jiným poseděti musí. A právě tak lazebníková Alžběta Wirthová pro svou nectnou a nevypláchnutou hubu jest vězením trestána, a aby kůš vyzdvižen byl, nařízeno Písař zároveň bedlivě a svědomitě poznamenal slohový koncert této »nectné a nevypláchnuté huby«, jehož zde uvésti nelze; ale také v této při, ve které lazebníkovou byla paní primaska Dorota Stolinská i obě její dcery, Kačenka i Liduška, ošklivě na mravnosti své napadeny, neopomenul uvésti, že právo, poznávajíc, že by se tu zkázy jedné nebo druhé strany dotýkalo, na kanceláři strana původní, aby od toho nastupování ustoupila, jest napomenuta.

Však hustší, než takové rozpory, bylo krupobití, jež co chvíli sypali nespokojenci na hlavy pánů starších, a někdy některý z nich, jindy všichni zle byli ním pošramoceni. Stačí tomu jen málo případů. Matyáš Baňovský byl obeslán, že jest o všech pánech a měšťanech mluvil, vymíniv toliko JMC. pana rychtáře, že všichni jsou šelmy, nepoctiví a zrádci. Otázka naň učiněna, jakou toho příčinu měl, že jest takto nenáležitě proti pánům mluviti směl. Dále i to když stíženo bylo, zdali se k tomu zná, mluvil-li jest to v ulicích

neb na rynku, že páni jsou šelmy, zrádci a lehkomyslní, a pány všecky aby sto hromů zabilo, odpověděl, že tomu všemu patrně odpírá a že žádá, aby takovým řečem všetečným věřeno nebylo, ale přece mu dováženo, aby šel do Vokrouhlice. A těch »sto hromů« bylo tenkrát okřídleným slovem. Jan Nedopil mluvil pro ložírování k němu některých soldatův, nenadále sem se dostalých, aby pány spravedlivosť tu jejich sto hromů rozrazilo, začež ovšem mu vězení nalezeno. Touž spravedlnosť aby sto hromů zabilo, přál si Jan Kornhauzský, když dostal baletu o ložírováni, na stůl uhodil a k tomu dodal, že leutnambt praví, že nynější purkmistr není než-li hundsfut. Že se taková kritika bez šatlavy neobešla, je zřejmo.

Vůbec pak byl tenkráte na pomluvy pánů lék obecný — vězení. Samuel Zýka a Samuel Zuvač obžalování v příčině nesnesitelného utrhání pro ložírování, poněvadž prý, kdo mají tisíce, vojáků nechovají. To mluvili po krámech, i jest jim vězení nalezeno. A nevedlo se líp Tomáši Salašovi, že proti panu rychtáři, a Pavlu Duchkovi, který proti panu purkmistru mluvil; domluveno oběma a Vokrouhlice jim nalezena. Různé druhy vězení byly ale náležitě rozlišovány. Když stížnost učiněna Janu Šlechtovi pro hanění pánu i sousedů, nic neplatilo, že se bránil, že byl opilý, ale do Čertova sklepu*) jest mu poručeno. Jiný do šatlavy poslán, ale někdy obojí, ač ne vždy s výsledkem spojováno. Hláv-

*) Snad pod „Šibenicí?“

kovi pro nestoudné a nenáležité proti ouřadu mluvení nalezeno vězení a potom Vokrouhlice; písař však svědomitě připomíná: »ale nešel do ní«. A zvětšený takový trest přiřčen těm, kdo vzali ve svém spílání všecko na jednu hromadu, a pány i s celým městem smíchali, jako Jan Práchenský, jemuž vězení nalezeno jest, a to spuštění do Vokrouhlice, pro nenáležité mluvení a proklínání, aby toto město ohněm zkaženo, a páni, když se na rathouz dostavují, k nim hrom z jasna udeřil a je s rathouzem i s tou jejich spravedlností v ložírování zachovanou zapálil. Aby pak svým rozpovědem větší vážnosti dodal, užil k tomu dokonce jazyka jiného Samuel Bartův, jenž v domě pana purkmistra Jana Štrancingera ke kapitánovi toto v německé řeči mluvil: »Herr Capitan, bey dieser Gemein siend solche discretion, durch welche begehren also Soldaten in grundt zu verterben«. Načež, když promluveno od pana purkmistra, aby pamatoval, jsa sám tolikéž patricius, co mluví, dosti nešetrně odsekl, a to u přítomnosti pana primatora a čtyř jiných pánů radních. Však sami páni nevalně vždy dobrým příkladem předcházeli; dva přísežní v šenkovním domě se rvali, dosti špinavě spolu mluvili, a jeden druhému fousy vyrvali; ale také dva radní páni, majíce ochráncové býti vdov, rozdělili se o loupež; jeden místo odňal, kde zaseté měla vdova semeno, druhý nemaje k tomu dáti přijíti, i semeno odňal. Ne ale tak ještě dosti hladce všichni si pohartusili, leč mnozí proti důstojenství těch, jež sami v čelo

obce postavili, spustili jinak. Když Martin Zachař říkal starému Jačkovi, že poručeno jest od pana purkmistra, aby kontribucí odvedl, na to odpověděl, že by ho i s panem purkmistrem »sklidil«, ba vyžádal si na obou jakési políbení, jež takto ani mezi milujícími se neudává. Bral si ostatně patrně příklad z vyšších, poněvadž podobné blesky, ovšem naprosto neolympské, také i pány s hůry zasahovaly. Vždyť i sám JMC. pan rychtář dal mluviti skrze pana Štrancingera, co se tkne nynějšího pana purkmistra, poněvadž přední páni rohatí v ničemž se ho nedokládají, že on, co jest jemu předešle vzkázal, totiž, že by ho »sklidil«, na tom stojí, a potud ničeho dotýkati se nechce, nýbrž, že se o to přičiní, aby to vše skrze kommissi k rozeznání přijíti mohlo. Na doplnění i ukončení ukázek tohoto i v síni radní nevážného mluvení i do memoriálu zapisování ještě jen toto: Písař sám praví: Žádal jsem sud varu řídkého piva s paní máteří; nemohl jsem to užiti, proto že žádost k neřádu podobí. Musím se na ten čas patentýrovati. A bezpochyby proto, že JMKr. pan rychtář nevlídné slovo do vyřízení promluvil, písař kdes prostě zaznamenává: Pana královského rychtáře lepší »leccos« než-li písař městský.

Byla to jen slova volná, ale ve vleku bohyně války smutný průvod tvořívá povšechné uvolnění mravů, proti kterému obecní rada všemožně se vzpírala. Proto co chvíli byla nucena mluviti sousedům do duše. Málo ale prospělo, že napomenuta obec k pobožnosti a ná-

ležitému životu, aby zanechajíce povykův hleděli života napraviti, aby nad tím pan děkan zhoršován nebyl; nemnoho spomáhalo uvážení pánův, poněvadž právě kající dnové jsou a jeden každý raději k pobožnosti a pokoji, než-li k povykům a jiným nočním hudbám a skrz muziky k rozpustilosti příčinu bráti a dávati má, aby netoliko muzika, ale i jiné povyky skrze pana rychtáře vedle práva přetrhovány byly skutečně, a takoví noční tuláci od kohokoli, buď od radního pána aneb jiného do vězení bráni byli; ba sotva k cíli vedlo když obec povolána a při tom artikul o zanechání páleného a jiných opojných nápojův o služby Boží po té jest přečten, a rychtáři městskému, aby na takové opilce, povaleče a obzvláště hráče a štveráky pozor dal, poručeno. Ba, k jakým až prostředkům bráváno útočiště na zamezení nemravnosti jiné, nesnadno jest uvésti ale právě taková opatření svědčí o veliké skleslosti, jako jsou toho důkazem i případy, jež se udály, i bezohledný, až příkrý spůsob, jakým hleděno jim předejíti.

A beránkem, který měl všechny tyto a jiné hříchy snímati a umývati, byl městský rychtář. Ten ani stačiti nemohl, tak že dáváni mu k ruce pomocníci; ale přes to neznamenal úřad rychtářský bořiti se v pohodlí. Nebylo jistě lákavé usnesení, rychtář nynější i budoucí přehlédne-li to, že když někteří pro vejstupky své do vězení obecního se dostávají, jiní za nimi tam z tovaryšstva přicházejí, pijí a žerou, a on jim tomu folkovati bude, a je tam spolu uzavře, že jemu žíla odňata

a jinému poručena a on spolu s jinými tam v vězení trestání podniknouti povinen bude, i pokutou od pánů na nedbanlivost jeho uváženou. To dobře prohlédl pan Jan Štrancinger, jenž v říjnu 1635 za rychtáře volen, kterýžto úřad s pláčem srdečným přijal. Jinak dbáno arci o to, aby aspoň s vězni neměl tolik potíží, a bezpochyby pouze z té příčiny šatlava, Vokrouhlice i Čertův sklep zaměňovány za pokuty jiné. Nejednomu pro nectné s pány v radě mluvení do vězení jíti poručeno, ale panu Janu Kořanovi, když mu domlouváno bylo v příčině vyskakování před jinými všemi do mluvení a dočinění se všetečnosti, vynalezeno jest, aby byl povinen založiti jeden žok chmele, načež Jan Kořan, patrně dobrák, odpověděl, poněvadž to poznává, že jináč býti nemůže, tedy že proti tomu nebude. A Janu Šlechtovi, jenž zle pánům spílal i vyhrožoval, prominuto vězení s výhrůžkou 50 širokých tolarů pokuty; Matyáš Baňovský ku právu pro jakés o pánech mluvení postaven, a místo pokuty aby skla na mazhauzu rathouzním do rynku spraviti dal, to jest nalezeno. Baňovskému i ten trest zdál se býti velkým; nedbal ho, a když po měsíci byl k pokutě napomenut, smlouval, aby mu zastoupeno bylo a jen jedno okno k spravení nařízeno, načež praecise jest se mu dictum stalo, nejdéle do sv. Martina aby ta okna spraviti byl povinen; ale po dvou měsících okna ještě zasklena nebyla. Podobný trest stihl Adama Pernikáře, který pro svou nešlechetnost do vězení se dostav, na přímluvu prae-

ceptora pana Koce jest propuštěn, a, aby okenice tří byl povinen dáti dělati k rathouzu, mu nalezeno. Ale ani takovou pokutou každý se nespokojoval. Jan Prachenský, jsa obeslán pro nectné mluvení v příčině pokuty a spravení brány, dal takovou odpověď, že nemá zač, a brána že jeho není, aby ji měl spravovati dáti.

Však i ve věcech vážnějších nebylo vždy stejně trestem měřeno. Tomáš Salaš pro jakési milostné pletky byl smolničkou pálen, ale Janu Mirovskému, který byv povolán, doslýchal o velikosti toho přečinění, že pod povinností rychterní to spáchal, v pokutě uloženo, aby povinen byl 300 říšských složiti. Kateřina Mamnová, která odkudsi s nemanželským dítětem do města přišla, vypovězena, a vymrskáním metlami jí pohrozeno, a Alžběta Dejhlíková, ač nemohla nikterak popříti svou lásku naprosto neplatonickou k jakémus vojenskému leutnambtovi, po složení 30 říšských a 5 liber vosku v pokutě s výminkou, aby města prázdna byla, jest z vězení puštěna.

Vedle takových i jiných nepříliš příjemných případů neminul takřka ani den, aby nebyly na kanceláři narovnávány různé spory povahy soukromé, uzavírány smlouvy kupní, a k tomu i za všech tak pohnutých dob přece jen neotupil se pověstný šíp Amorův, jenž pilně shledával vyznavače řádu svého strýce Hymena. Obecní úřad měl právo sňatky povolovati, zvlášť, kde týkalo se to poddaných města, a opravdu počínal si, uvažuje okolnosti, při tom velice rozvážně. Když

Václav Fišer žádal za povolení manželství s Evou, vdovou po Pubcovi, svolilo se k tomu s podmínkou, aby hned všecky kontribuce a sbírky složil. Albrechtu Výškovskému, který žádá, aby mu Anna Zemanová propuštěna byla k manželství, připomenuto, poněvadž je už člověk letitý, aby pozůstalé sirotky k pobožnosti a k náležitým mravům vedl a jejich dědictví bez umenšení chrániti hleděl. Jindy zas Daniel Šimon, přijat jsa do obce, žádal, aby mu za manželku Regina Ennyusová, vdova, s povolením JMC. pana rychtáře pány se dostati mohla. Jest mu s náležitým napomenutím, aby nebyl jako lev nebo vlk, nýbrž aby skrze svornosť a lásku s ní jako s nádobou mdlou zacházeti hleděl, svoleno. Z těch, kdo takového povolení došli, leckterý prokázal za to svou vděčnosť a uznalosť náležitě. Byl tak zdvořilý Jan Voříšek, jenž žádal, aby páni ráčili ku poctivosti jeho sňatku při smlouvách svatebních býti a potom do chrámu Páně ho vyprovoditi. A když v sessí čteno psaní od pana Smolíka, kterým ouřad k svatebnímu sňatku zve, zase se strany úřadu zdvořile sneseno, že se má poděkování učiniti a presentem šest tolarů poslati.

V jakém posléz jazyku dála se u obce líčení a jaké platily zásady té doby, kdy těžká ruka tak dolehla na všechen život města, jen ze dvou statí zápisu ať je patrno. Dne 27. května 1641 Mathes Štekl přednesl jakés psaní přímluvčí. Ale že v německém jazyku přednášeno bylo, aby budoucně v českém jazyku se

dálo, skrze prokurátora českého napomenutí se stalo. Dne 23. června 1644 Šebestián Ressl z Vichtova, obeslav Annu Šnoblovou, přednésti chtěl svou věc v německém jazyku, ale od obeslané strany jest mu to zhájeno, a on k spokojení se v té pretensí napomenut.

Na konec posléz ukázkou »obrázek ze soudní síně« oné doby:

Dne 23. Januarii 1662 Jan Vorel, do místa radního na promluvení vstoupivše, žádal: poněvadž za Martina Pechana židu klatovskému za kůže, od něho jemu k ruce vzaté, 54 zl. 30 kr. se zaplatiti zakázal, a jemu takové při těchto hromnicích složiti měl, pokudž by Andresovi Nerlingerovi on, Pechan, zápis na grunt svůj dáti chtěl, aby zápisu folkováno nebylo, dokud by se s Vorlem v té příčině nespokojil.

Dne 26. Januarii Jan Vorel, obeslavše Martina Pechana, žádal, aby trh o mlejn Beňovský, mezi Andresem Nerlingerem učiněný, dřívěji do kněh městských ingrossirován nebyl, dokud by Pechan 54 zl. 30 kr. židu za kůže, za které on, Vorel, ručil, nezaplatil. Kdežto Pechan se prohlásil, že jest Vorel tu zahradu od něho ujatou vyhodil, tyče z ní pobral, ji zorati dal a odtud užitek vzal. Pročež že žádá, aby jemu taková škoda nahražena byla. Mají se v té případnosti k úřadu dostaviti.

Dne 13. Martii Jan Vorel, obeslavše Martina Pechana, v spisu sobě stěžoval, že od téhož Pechana jednu chmelnici k Beňovům, víceji než-li polovici vy-

hozenou, koupil za jistou summu, a na touž summu jemu do živnosti koží od žida za 54 zl. 30 kr. dal, kteréž sobě Pechan zpeněžil. Nyní pak že se toho gruntu zase ujímá, a on, Jan Vorel, že židu takové kůže, Pechanovi za dotčený grunt dané, platiti musí. Pročež že v tom právního přichránění žádá. Čehož Pechan doslýchaje se prohlásil, že Jana Vorla zase v takových penězích, jemu od Andresa Nerlingera každoročně přicházeti majících, po 10 zl. pokojiti, a nad to, že jemu za těch 54 zl. 60 zl. dáti chce. Na čemž když Jan Vorel obvyknouti nechtěl, jest od práva oznámeno, že se to za právo uznává, aby na takových k placení prostředcích, poněvadž žádných jiných není, obvykl, a tak když Nerlinger roční poplatek skládati bude, z něho Janovi Vorlovi 10 zl. dáno býti má až do zaplacení těch 60 zl. jemu od Pechana vykázaných. —

Že věc ne vždy tak rychle se vyřizovala, toho doklad tento:

Dne 11. srpna 1661 obvinil Jan Prachenský oba Zuvače z vejtržnosti nad ním provedené. Teprve v jedenáctém stání dne 4. září 1662 konečně se strany na kanceláři porovnaly na spůsob tento: Samuel Zuvač i na místě syna svého Jana Janovi Prachenskému zakázal se dáti ve dvou nedělích po jarmarce podzimním Klatovském 7 zl. 30 kr., a na den sv. Martina též 7 zl. 30 kr., na čemž Jan Prachenský obvykl, však, kdyby se tomu zadost nestalo, že k své akci se navrátiti chce.

V.

Štika.

1637—1642.

Nejhustěji, ba víc, než sám JMC. p. rychtář, vystupuje v zápisech městských v první polovině sedmnáctého století Jiří Královický. Hlava bystrá, prozíravá, ale nepoddajná; mysl vnímavá pro dobro obecné a potud vážná a usedlá; ale vedle toho nikoli nepřístupná výbuchům mladistvé nevůle i svévole, která druhdy i do let pozdějších zůstává některé povaze hostem; vnější chování okolnostem přiměřeno, uhlazené, dvorné, ale také na vlnách překypujícího hněvu vášnivé až — nedvorné. Slovem, sanguinik každou žilkou, každou brvou. Neumím líp popsati postavu, která před jinými nejtypičtěji vyniká, a proto jsem s ní vešel v známosť bližší, že všude stála v popředí a všude měla i samovolně i ochotně účasť v dějích, jež tehdy se odehrávaly. A k povaze také vnější postavu jsem si přikreslil. Pěkný, urostlý muž hustých, nepříliš spořádaných kučer, oka sivého, které dovede snivě se zadumati i jiskrou vzplanouti, tváře otevřené, ale tahů drsných, rtů stále k úsměvu, ať přátelskému, ať uštěpačnému hotových, a ze rtů těch proudí slova jemná, mírná, však i úsečná, břitce výsměšná; pohyby jsou stále čilé a svědčí neunavně klopotným myšlénkám, jimž nečinnosť vůbec je věcí

nepovědomou — nerad bych idealisoval, ale takový byl, tuším, Jiří Královický. Bydlel na předměstí v chalupě, kterou mu r. 1626 Šimon Sloupek a jeho manželka i s dvěma chmelničkami a loukou postoupili při svém odejíti z města za 65 kop míšenských, z nichž ihned ale připadly král. komoře 32 kopy 30 grošů.

Občanské postavení jeho s sebou přinášelo, že vedle hodností veřejných, jichž obec mu hojně štědřila, byl plnomocníkem různých osob ve věcech před právem. Dnes jeho jménem žádá Anna Žebráčková za spečetění kšaftu svého manžela, zítra zastupuje pana děkana, a zase jako plnomocník urozeného pána Voldřicha z Říčan, ale i jiných pánů okolních před právo předstupuje. Třeba pak nesnadno vždycky vyhledati výsledky tohoto jeho konání, přece jen, že tak často bývá volán právním přítelem, zaručuje, že byl muž výmluvnosti nevšední a dobře znal artykule právní, jichž citování také nejednou na vlastní sebe hájení muselo mu konati služby. A o jeho vlastní osobu šlo velmi často před právem. Nebylť miláčkem pánů starších a jako z úmysla o to pečoval, aby ho láska jejich příliš nedusila. Však také znal dobře, že jinému sotva by tak mírně prošlo, čeho on si proti obecní radě dovoloval, poněvadž byl neunavným pozorovatelem všech věcí i všeho konání v radě i v obci; on dobře postřehl, co před očima jiných ušlo, a uměl v pravý čas vytasiti se s tajnostmi leckdy zrovna nikoli příjemnými, a proto byl štikou, která zpohodlnělé kapříky nejen prohánělа, ale

mnohdy i velmi citelně do leckterého ostré zuby zaťala.

Že pak vedla ho vznětlivá a odtud i lehká mysl jeho často také ke kouskům, jež právě váze jeho postavení nedobře slušely, toho příčinou i oporou bylo vědomí, jak potřebnou je v obci silou, čehož podáváno mu stále důkazů. On věděl, že v mnohém nelze se bez něho obejíti, a často, když jiné rady nebylo, že honem po Královickém touženo; ba i šatlava, které se někdy svévolí svou dodělal, mu přetržena, a on odtud přímo jménem obce i na místa nejvyšší vysýlán, aby tam zájmy její hájil. Za to patrně, jak už bývá, měl nejen lid, ale i mnohé z pánů na své straně — byl mužem populárním. Zaokrouhliti život jeho v obraz celkový nedovedu, ježto nedočetl jsem se v zápisech zakončení; za to mám scénické skizzy po ruce.

V oněch těžkých dobách, kdy na sousedy po jedné straně právomoc obce naléhala, a, co bylo promeškáno, JMC. pan rychtář po druhé straně přitužoval, i přímosť i otevřenosť trpěly a bázní bývaly do ústraní uklízeny, a kdo přes to rovnou si kráčel, místo uznání za odvahu jen nepřízeň, ne-li co horšího, od těch, jimž pravdu před uši pověděl, klidil. Pan Jiří ale ani pochlebků ani nepřízně nedbal, a důsledně si v této příčině vedl, třeba po stránce formálně často na oři svého zápalu přes hradby slova vypulérovaného se přemetl. Ale té doby na každé rčení nebráno vážek zlatých. Ani úřad, tehdy velice vážný, nedovedl tolik udržeti

pana Jiřího, aby naň nebyla vznesena stížnosť pro hanlivé utrhání JMC. pana rychtáře, i jeho vzpouru a truc; on pak byv obeslán k radě, ani se nedostavil, maje pak do vězení jíti, právo citoval, a posléz po přečtení jiného artikulu domlouváno mu (choulostivě sic), pak zavřen, ale hned propuštěn. Toto jednání Královického neukonejšilo, ale spíš ho upevnilo v odporu k osobě rychtářově, proti němuž měl jistě závažné důvody, že neostýchavě v den sv. Václava (1633) řekl: »Ten pernhajter*), ten císařský rychtář, šelma podvodnická a lhář smí to mluviti, že má povoleno z komory, aby se ujal statku Škampovského. A v hrdlo lže!« — To ovšem nemohlo nikterak zůstati neztrestáno, a na pana Jiřího, jenž sám byl obecní starší, ve shledání pánů v té věci naléháno. Ale páni nepotázali se s dobrou. V radní síni, domnívali se, že Královický přece jen vážnosť a důstojnosť práva bude míti na zření a jichž tu ušetří. Pan Jiří přišel, a brzo museli od něho slyšeti výtky v příčině spravování důchodů, jen že po spravedlnosti všecky do jedné hromady nesrovnal, ale ty, jimž patilo, přímo oslovil: »Vy, páni starší, myslím ty, kteří berou a nedávají, kradou a nevracejí«. A že už jednou byl v tom, čisti levity, hned také přibral cechmistry sladovnické, šelmy lehkomyslné, bodejť je sto hromů zabilo, že umějí dobře spravovat sobě pět varů a řemeslníkům jen jeden var. Čistá správa! Nejsou

*) pecival.

hodni, aby, kdo dobrý, mezi ně sedal«. Když pak přidal velmi peprné slovo, čím by je nerad, proti jejich vůli ovšem, poctíti chtěl, a znovu jim lehkomyslné šelmy ve tvář vmetl, naplnila se míra. Páni starší i cechmistři zaraženě po sobě pohlíželi, ale pan primas vstal a opravdově se ho tázal, jestli tak, co mluví, všecky tím míní, což Královický svou řečí potvrdil, načež pan primas klofec mu připleštil. Tu on: »A! primas bije staršího obecního! Biješ mne, primas!« — »Nebiji,« odpověděl pan primas, »než to ti dávám na památku«. V tom Královický vstal od stolu a jda ze dveří, řekl: »Ty, primas, nejsi hoden, aby primasem byl«. Což sobě pan primas přítomnými radními osvědčil. Takové zjištění ovšem neznamenalo nic dobrého; byť se pan Jiří dotkl JMC. pana rychtáře, pana primasa, pánů starších i cechmistrů, a nahrnul tak hodně bouřných mraků nad vlastní hlavou. Pan primas první ho obeslal, ale on, bezpochyby vzpomínaje primasovy památky, vznešení jeho ani slyšeti nechtěl, a toliko výpis žaloby si vyžádal. Cechmistři sladovničtí taktéž ho obžalovali, leč na to mu oznámeno od rady, by ku všem cechmistrům i jiným mistrům pokoj zachoval; ale po druhé straně současně cechmistrům uloženo, aby při cechovních nařídili, aby v příčině té žádných důtek se nedopouštěli dotud, dokud by mezi nimi porovnání se nestalo. Patrně bylo příčin, nezahánětí obžalovaného do krajností, čemuž i svědčí, že v proudu sporu, sotva jediný týden po výstupu na radnici, nařízen pan Jiří

Královický mezi osoby, jež uvažovati měly, jak by uložená kontribucí obilná ukládána a odvozována býti měla. Zatím odkládáno vyřízení sporu ode dne ku dni od týdnu k týdnu, a zajisté, že pan Jiří výsledku se nikterak nelekal, ale dobře věděl, proč se věc tak protahuje. Vždyť v týchž dnech došly naň nové žaloby, že u pana Šlemra řekl: »Nyní se má Vokrouhlice prázdniti; kdo ví, prý, n a k o h o se vyprázdní!« A že viselo něco ve vzduchu, dokládá poznámka písařova, po kraji učiněná: »Tak dobře na rychtáře, jako na pekaře«.

Celý spor se tak nějaký měsíc vlékl dál, až věc šťastně buď usnula, nebo byla promlčena; jen pan Jiří neusnul, a také usnouti nemohl, ježto stále bylo práce před rukama, ať zastupování jiných, nebo sebe sama proti jiným hájení, nebo i s tím, co naň od obce ukládáno, po kterémž směru si na nedůvěru stěžovati nemohl. Zvolenu býti mezi pány starší, kteří měli prohlédnouti a znovu sdělati účty z vína i k vybírání kontribucí, bylo pro Královického na pořádku; ale také v důležitějších záležitostech byl vyhledáván.

Když v červnu 1634 dal generál Don Baltazar do města čtyři kompanie regimentu Goltzova, a nelidský úkaz o ubytování a stravování jich sem vydal, byl to pan Jiří, jenž vyslán do měst Pražských, aby u generálního komisaře jménem obce žádal, aby před takovými obtížemi přichráněna byla. Vrátil se s vědomím vykonané poctivé práce, která ale, zdá se, tenkráte nestačila purkmistru Tobiáši Štillingovi. Královický nebyl

z těch, kdo by snesli pohany nezasloužené, a bez obalu v odvetu o panu purkmistrovi promlouval. Musela to býti ostrá slova, poněvadž si týž naň stěžoval v příčině špinavého mluvení a utrhání, pro kteréž, kdyby sobě povinnosti své purkmistrovské nevážil, že by po něm nohama šlapal a i do konce ho usmrtil, a z toho před každým právem odpovídati chtěl. Přes to zůstaveno ale opět jen na pohrůžce, a, ať věc jakkoli se měla, takové otálení se strany pánů nezůstalo bez povšímnutí; ba Alena mluvila a Votavová též, poněvadž Jiří Královický po takových řečech nikdy trestán nebyl, že musí takoví páni býti, a on že na ně něco věděti musí.

Tyto a podobné posudky arci dohánějí pány k rozhodnému kroku, a když hnedle po té úřad panem podkomořím byl obnoven, nejen že pan Jiří mezi starší víc nezavolán, ale nad to mu v příčině jakés tvrdě domlouváno a do Vokrouhlice jíti poručeno. Úřad chtěl ukázati seč jest a zároveň vyvrátiti podezřívání o pánech roztrušované. Zatím ale Královický vyhledával pomoci pana Diviše Koce, a od podkomořího přišlo prostřednictvím hofrychtáře, že na ten čas na přímluvu pana Koce a pro příčiny v své suplikaci doložené jeho propustiti dovoluje. Tak se boj přiostřoval, a proti nenáviděnému karateli vyhledávána zbraň jiná. Hned bylo učiněno usnesení prohlédnouti jeho registra v příčině vybírání kontribuce a nalehati na zapravení jakýchkoli restů, což snadno přivede zpupného souseda do rozpaků, nehledíc ani k tomu, kterak pobledne hvězda

přízně, které se v obci těší, až tato uvidí, že chyby a nedostatky jsou vlastně při Královickém a nikoli při pánech starších. Tak přísně a vážně ale pan Jiří na věc nepohlížel, a nejen poškádlil radu, ani neodpověděv, ale i skrze samu osobu pana purkmistra i jiné osoby napomenut žádných peněz dáti nechtěl. To ovšem vykládáno mu v neposlušnosť, i vyzván, aby se ospravedlnil. Na to podal, že jest těžce dotýkán, že za odvádění krkem ručí, a že v těchto časech v odvádění beztoho jest konfusí; konečně pak, že není ani povinen nyní platiti, poněvadž účty každý skládá, když úřad jeho dojde. Měsíc, na který od pánů starších byl zvolen, že sic prošel, ale — a to si pan Jiří přes hlavy pánů obstaral — on že jest na druhý měsíc od pana Koce potvrzen. A tak zase jako hladký úhoř se vymknul.

Na druhý den ale byl pan Královický v léčce, kterou si sám nastražil. Výsledek právě projednané záležitosti buď ho nadchnul, buď v něm k pánům starším zvláštní náklonnosť a vděčnosť roznítil: v noci hlavám města udělal kassaci*), a poněvadž té doby noční toulky a zvlášť muziky přísně zakázány byly, z toho městským rychtářem pro rušení pokoje obžalován. Že pak u příležitosti té z jakés příčiny s některými i malou šarvátku svedl, stížnost z této naň učiněna od Jakuba Matoušův, Joachyma Třísky a Jana Sýkory pro nenáležité stlučení. Věc natropila mnoho

*) zastaveníčko.

hluku, zvlášť, když žalobci, stavivše se vedle dne od práva položeného, před právem, poněvadž Jiří Královický se nedostavil, a tím právu vzdůrnosť učinil, žádali toho za poznamenání. Vedle čehož, že právu potupa učiněna jest, nalezeno mu do vězení jíti, dále, co v hlavní věci očekávati má, mu ohlášeno bude. Pan Jiří do vězení prostě nešel, a teprvé třetí den byl městským rychtářem před právo předveden. Zde obširné připomenutí učinil, proč se nestavil, a jak měl býti předvolán. Rychtáři městskému domlouváno, proč ho pro despekt právu učiněný do vězení nevzal: rychtář, že ho nemohl dosáhnouti, a teprvé na třetí den, když vstával, ho natrefil. I, jsa napomenut, Královický žádal, aby nad ním kvalt provozován nebyl, poněvadž nebyl obeslán. A jestli něco takového nepořádného nad ním se provede, přísahou se zavázal, že tu nepravost tu, kde náleží, vyjeviti chce. Právo, znajíc jeho vzpouru a nenapravení, a nemohouc již dáleji od něho potupu učiněnou a tak zhusta činěnou, a obzvláště ty vynesené vyhrůžky trpěti, proto mu vězení nalezeno. Rozsudek takový ve městě vzbouřil značný rozmach, strana Královického těžce jeho odsouzení nesla, a zevšad ozývalo se reptání. Soused Vrabec řekl, že páni jsou horší než paliči, a téhož ještě dne pan děkan u JMKr. rychtáře mluvil, že pan primas Martin Stolinský a páni radní Jan Kněžovský a Jiří Netolický jsou zlodějové, a to v příčině Královického, že, pro hanění a pohrůžky jsa do vězení dán, na přímluvu jeho pro-

puštěn není. Pan děkan arci pana Jiřího velice dbal, maje v něm dovedného a obezřetného zástupce před právem v různých těch rozepřích, které dosti zhusta ho obtěžovaly. Nejprve byl mu Královický plnomocníkem, když pan děkan vznesl na Jana Achyllesa*) 1. o kožich před rokem k schování daný, 2. o kancionál neodvedený, 3. o zákon, jejž bratrským jmenují, v kostele zanechaný, z něhož valchoval písma při kázání a 4. o zlořečení a sakramentování v kostele v příčině svého provazu zedníku zapůjčeného. A často pak hájival ho ve sporech o poplatky buď kostelu, nebo jeho osobě náležející ale neodváděné. Pan Achylles od řečené záležitosti, kde mohl, panu Jiřímu polínko přiložil, ale navzájem byl mu pan děkan u pánů zastancem. Tenkrát ale zdáli se tito býti nepřístupnými, ač do opravdy nebyli nepovolní, poněvadž i tento trest odbyl si Královický širokým napomenutím, jež se stalo v příčině jeho velikých nespůsobův, kterýmiž jest ouřad všechen potupil.

Přece ale, zdá se, případ ten měl na pana Jiřího účinky platné, poněvadž od té doby po mnoho měsíců nic naň nedoslýcháno, a on opět, jako před tím, k leckterým úřadům obecním nařizován. Jestli se ale páni domnívali, že se zbyli přísného dozoru, který bděl nad jejich konáním, tož byli na omylu. Jiří Královický sic

*) Měšťan Klatovský, rodem z Horažďovic, býval dřív v klášteře Horažďovickém podděkanem Boleslavských pikhartů

na dál prozatím byl slov svých pečliv, ale také dál bystře pozoroval, a co shledával, v paměť dobrou uložil. Třeba pak déle roku ani nejmenší pohany pana Jiřího nebylo, on přec vyhlédl místo i dobu, aby dal o své ostražitosti věděti. Najednou Albrecht Výškovský v radě oznámil, že na onen čas, když s Jiřím Královickým byl v městech Pražských, tento mluvil, že páni starší nadělali dluhů, a dlužíce se dluhův dvojnásobně, sobě polovici a obci polovici odvozovali. Na pana Jiřího dostoupeno ostře, i bylo mu oznámeno, ačkoli předešle častokráte, aby od některých nespůsobů upustil, napomínán byl, však nikdy sobě usrozuměti nechtěje, před pana hofrychtáře žalobně jest přednesen. Čím se pan Jiří hájil, poznamenáno není; toliko, že napomenut na ten čas, aby dal na sebe pozor.

A tak kamének ke kaménku jeho konání, jako pole na šachovnici se řadí a skládá; dokonce i vyměření o něm od JM. z kanceláře české a na přetržení jeho všetečností se vztahující prošlo, ba i své živnosti zbaven byl, ale přece za krátko na milost přijat a živnost mu puštěna. A brzo po té už opět je inspektorem nad přijímáním ryb z rybníkův obecných nařízen, a jako dřív s poselstvím nejen k pánům komisarům do Plzně, ale i ke dvoru do měst Pražských znovu vysýlán a jak platné jméno měl, i z toho jde, že po vpádu švédského velitele Hanse Krištofa z Königsmarku do Klatov v březnu r. 1648 byl s dvěma jinými mě-

šťany nepřítelem jako rukojmě do Horšova Týna odveden.

Ukončení, jak prvé řečeno, jsem se nedočetl; v létech 1660 už jen o ženě jeho Kateřině, jako vdově, zmínka se činí.

Takový byl Jiří Královický.

VI.

Jezovitský kostel.

1632—1896.

Tak přečasto táhnou mi myslí obrazy z drahé domoviny a tak jasně mi před duši vystupují, k nim pak zevšad pojí se a vtírá vzpomínek, jež zavádějí mne zpět, mnohá léta nazpět, až do zlatého mládí. A posléz stavím se v duchu v rodišti milém u rodného domu svého, jejž mi vybral osud za jeviště mého prvního vystoupení na zeměkouli. Snad málo nás Klatovanů, kteří, jako já, v starém seminarium poprvé na ten Boží svět popatřili. Té doby tam byla školka, v níž jsem odrůstal, a sotva uměl jsem z domu vyběhnouti, už jsem si ulici odtud až nahoru k náměstí a zpět vyvolil svým rejdištěm; ale kolem postranního vchodu do normální školy, u něhož nad to s večera husar na stráži stával, jen jsem se s hrůzou plížil, a v seminarium po schodech nahoru vůbec jsem se neodvážil — nebylo žertů s Jezovity, a ti že v prostranných chodbách i síních tropili své rejdy, bylo nám dětem tak svatou pravdou, jako by nám byl nikdo nevymluvil, že Jezovita, v nádvoří kasáren, nad vchodem do konírny, u slunečných hodin na zdi namalovaný, v určitou hodinu obživne, opouští své stanoviště, s tichým povzdechem prochází se všemi budovami, a nad shaslou slávou tiše lká. A když potom už jsme chodili do školy, a mu-

seli tím obávaným vchodem, jak opatrně jsme jen uklouzli podle těch tajemných, zavřených dveří u schodů, kde brzo někdo slyšel Jezovity řezati dříví, brzo sem tam přecházeti a modlitby odříkávati, a stačilo, aby některý odvážlivější na ty dveře zabouchal, a už se všechna ta drůbež střemhlav řítila se schodů ven na ulici, aneb, jako by jí hlavu zapálil, nahoru pádila. Za to se zbožnou ale přece klidnou bázní vcházeli jsme do kostela, kde pro tu malou duši dětskou bylo tolik dojmů a tolik divů. Nevím, líbil-li se nám na freskách víc hnědý Indián s pestrým peřím kol skrání, či okřídlení duchové zlí, kteří v kouři vznášejí se z úst člověka posedlého; nejvíc však zajímaly nás sochy svatých, uložené v každém podoltáří. A všecky ty myšlénky vrátily se mi při poslední návštěvě kostela jezovitského, o němž rád povím co vím a umím.

Za ponurého dne února r. 1634 zavítali do Klatov hosté; jen co příchozí byly tu hosty, ale přes noc byli domácími. Přišli Patres Jezuvité. aby založili tu kolej, a třeba přijali je jedni s mrazivou chladností, přec bylo zase dost těch, kdo s přízní přicházeli úmyslu jejich vstříc. Nejen sám císař Ferdinand II. byl jim v té v příčině nakloněn, ale i šlechta, cizí i domácí, měla pro ně náruč otevřenou, a zvlášť okázale hned z počátku zavděčil se jim Don Martin de Huerta, který té doby byl v Klatovech nejen pánem velmožným, ale i majitelem rozsáhlého statku.

Hned po smrti pana Daniele Korálka z Těšína, jediného měšťana Klatovského, který byl pokutován,

že učinil přísahu Fridrichu Falckému, ujala dne 11. července 1624 královská komora pozůstalé jeho jmění. A to nebylo nepatrné. Byly to tři domy v městě na náměstí, za 1100 kop míšenských, dům dolejší Skřivánkovský, pod masnými krámy, za 900 kop, a dům v klášterní ulici vedle Stanislava Krále, za 800 kop odhadnuté; pět dvorů: Hodanovský, na předměstí klášterním, dvůr Hořejší, na Příkopech, spustlý dvůr podle chalupy Jižních, dvůr pod mlýnem Turkovským, dvůr Ruzkovský; dvě stodoly spustlé na předměstí klášterním se zahradou, dvě spáleniště s třemi zahradami, vše odhadnuté za 2100 kop; čtyři rybníky, u Červeného mlýna za mostem, Kočinovský, Vokrouhlík a Nový u Beňov, za 1610 kop; dědiny, 421 korců výsevku, za 6190 kop, 14 luk za 1365 kop, 7 chmelnic za 690 kop. Všecko to r. 1627 odevzdáno bylo Donu Martinovi, který z téhož majetku hnedle r. 1635 daroval dva domy na založení koleje. Méně přátelsky ale přihlíželo měšťanstvo k celé věci, k vůli které dne 20. srpna 1635 páni starší povoláni, a učiněna jim relací o odevzdání dvou domů Korálkovských a povolení koleje stavení P. Jezuvitům, dané od JM. krále. Načež skrz pana Martina Stolinského v domě JMKr. pana rychtáře promluveno bylo: co se tkne toho JM. krále povolení, že by proti tomu páni starší býti nikterakž nemohli. Ale pro podstatu lepší a budoucí památku že by něco od JMKr. psaného předneseno býti mělo. Co se pak tkne odevzdání toho od pana Don Martina

na stavení té koleje, že páni starší, an se to celé obce dotýče, i také pod komendou pana podkomořího zůstávají, to na sebe vzíti a nic povolovati nemohou. A nad to výše, že na tom statku veliké závady jsou, ano i pan Don Martin toho nic zápisem postoupeno nemá.

Páni starší tak položili na váhu svůj odpor proti úmyslu i přípovědi pana Don Martina, byli ale proti němu příliš málomocní, neboť, třeba dne 1. října téhož roku stala se proposicí, jakým spůsobem o Jezuvitech, chtějících sobě školu zde zaraziti i také kathedry se ujíti, na komoru psáno mělo býti, přece, nejen že darování stalo se skutkem, ale všemocný Don Huerta nad to r. 1636 všecken ostatní statek Jezovitům za 10000 kop míšenských prodal, kterýž trh císařskou resolucí ze dne 31. ledna a 26. února 1637 byl schválen.

Přes to bylo dosud všecko zařízení koleje jen zatímné, poněvadž nezdařily se kroky v příčině postavení kostela. Rozhodnutí ale přikvapilo, když Jiří Adam Bořita hrabě Martinic, nejvyšší kancléř v království Českém, ve své závěti ze dne 12. listopadu 1651 odkázal koleji Klatovské na vystavení kostela 10000 zl., a jeho dcera, Lucie Otilie, po smrti svého manžela, Oldřicha Františka Libštejnského hraběte Kolovrata, k stejnému cíli v témž roce 50000 zl. darovala. Ale ani nyní ještě, ač byla obmýšlená stavba hojnými penězi podepřena, věc se náležitě nedařila, zdá se, hlavně z té příčiny, že nebylo lze nalézti vhodného staveniště, poněvadž až posud někteří ze sousedů trvali v odporu,

byť ne zjevném, a domy své tomuto cíli vydati se zdráhali. Z této asi příčiny vyslala zemská vláda v lednu 1656 do Klatov zvláštní komisary, kteří jali se u věci vyjednávati, až jim posléz prodejem postoupeny byly čtyři ku stavbě potřebné domy. Ty ale patrně nestačily rozsáhlosti, která byla rozměřena, poněvadž vedle nich zakoupen na náměstí nárožní dům za 14000 zl., jež však nebylo třeba vůbec zapraviti; sřekliť se hrabata Karel a Jaroslav Kocové z Dobrše ve prospěch stavby svých podílů po 7000 zl., jež na řečeném domě k jejich ruce vázly. Kromě toho koupeny od paní hraběnky z Klenové dům za 1500 zl., a po druhé straně ulice tři jiné domy, z nichž jeden jakás urozená paní Alžběta za 145 zl., druhý pak paní Anna Nuzlová za 466 zl postoupila. Když pak stavba byla zajištěna, po různu vyskytovali se příznivci; tak roku 1660 kterás paní darovala kostelu postupem 300 zl. a 70 zl., jež měl vyplatiti pan Václav z Widršperka. Poněvadž se ale zdráhal naplniti svou povinnosť, přiřklo právo Jezovitům část jeho statku Ptenína v odhadné ceně 2000 zl., a sice krčmu ve vsi Přetíně, a dvůr s polnostmi, lesem a rybníkem ve vsi Újezdě i se čtyřmi poddanými.

Téhož roku dostavena budova školní, a na den sv. Aloisia v slavnostním průvodu tam mládež školní byla uvedena.

Stavba kostela až na střechu protáhla se do r. 1656, kdy bylo vyplaceno pražskému staviteli 8450 zl. za práci, ježto materiál dodávali Jezovité sami a sice

poskytoval jim stavební kámen lom na Hůrce. V této příčině v sessí pánů starších dne 2. listopadu 1662 pánům Patribus Societatis Jesu v městě Klatovech dovoluje se na Hůrce 400 sáhů kamene zdicího proti jisté od nich obci dané assekurací, že sobě na tom gruntu žádného práva budoucně zarážeti, ani žádným způsobem pokládati nechtějí, nalámati; pokudž by se pak v takovém lomu kámen k tesání způsobný nalezl, ten sobě obec k jistému platu vynímá. Když pak r. 1667 Regina Kateřina Kocová z Dobrše, rozená z Klenové a Janovic, Jezovitům mimo dům vedle dominikánského kostela i ves Habartice darovala, přiváženo z pěkných lesů habartických co k další stavbě bylo dříví potřebí.

Ale přes to vše prováděna stavba dosti zvolna, poněvadž teprvé r. 1673 kostel byl kryt taškami. Za plechovou krytbu věží v témž roce zaplaceno 1080 zl. Současně také postavena na štít socha Mariánská, která váží 90 centů a zhotovena byla sochařem Klatovským, jemuž pan Příchovský z Příchovic zapravil 100 říšských tolarů. Nyní i vnitřní výzdoba kostela urychlována. Členové řádu chutě podjali se malby hlavního oltáře, zasvěceného Početí Panny Marie, skvostné kopule, a život obou spolupatronů kostela, sv. Ignáce a apoštola Indiánů, sv. Františka Xaverského, zavdal obratným malířům hojné látky k vyzdobení kleneb příční lodě freskami nad oltáři obou světců.

Když r. 1676 P. Schürer, rektor u sv. Klimenta v Praze, daroval chrámu varhany, jež člen řádu, Adam

Tiler, postavil, přikročeno posléz k vysvěcení a otevření dne 20. srpna 1677. Však i tenkrát ještě na věžích zvonů nebylo, a teprvé tři dni před narozením Páně r. 1682 poprvé vyzváněno zvonem, který byl posvěcen sv. Janu Křtiteli, a na jehož pořízení přispěl pan Jan Krištof Leopold rytíř Malovec, když dva roky před tím do řádu na studie nastoupil, 1600 zl. Při tom i rozsáhlá hrobka svému účeli znenáhla upravována, a dne 10. března 1684 přeneseno sem v nových rakvích patnáct mrtvol, jež dosud v kapli byly uloženy.

Všecka stavba ale, jak se zdá, nepotkala se s výsledky takovými, jakých si přáno a očekáváno; byltť kostel počátkem 18. století k důkladné a rozsáhlé úpravě odevzdán věhlasnému tehdy staviteli Kiliánu Ignáci Dinzenhoferovi*), a odtud teprvé, aspoň co do vnitřku, až podnes je zachován. Ovšem, že postupně zřizovány tu mnohé z nynějších jedenácti oltářů, a mnozí se vyskytli, kdo na zvelebení nádherného chrámu přispěli; tak na počátku osmnáctého století pan Bedřich Hora z Ocelovic založil oltář sv. Jana Nepomuckého; ale i sám svatý Otec z Říma zaslal kostelu tělo sv. Oenestina, jež přes Nepomuk došlo do Klatov dne 15. června 1729, a sedm dní po té v slavné processí bylo do jezovitského kostela přeneseno**). Neméně cen-

*) Nar. 1655, zemřel 17. prosince 1722 v Praze. Vystavěl vedle celé řady chrámů i kostel Panny Marie v Nicově u Plánice, který sám měl za nejlepší své dílo.

**) Druhý oltář v levo od oltáře hlavního.

ného daru dostalo se kostelu od neznámého dárce, jenž věnoval na oltář sv. Josefa sošku Panny Marie Fogenské. Na sošce této Jezovité mnoho si zakládali; bylať prý ze dřeva posvátného vyřezána.

Od ukončení stavby ale i krytba i věže nejednou podlehly pohromám požárovým, které tak přečasto Klatovy pohubily. Když dne 15. srpna 1791 odpoledne ke 4. hodině vyšel oheň »u Kozů« pod sladovnou, vedle 38 domů i normální škola a kostel s oběma, plechem pobitými věžmi zachvátil, až zvony se rozlily, i také seminarium tenkrát shořelo. A teprvé r. 1805 obnoveny věže tesařskými mistry Kašparem Kudrnou a Pavlem Netálem; klempířská práce svěřena Fr. Schieblovi, a po dohotovení všeho vyplaceno dne 5. května téhož roku za opravu 5444 zl. 43 kr. Však za pět let po té, r. 1810 v noci dne 30. června už zase v kasárnách chytlo, a za půl třetí hodiny kromě 52 domů i kostel a věže, škola a seminarium s kasárnami ohněm zničeny. Tenkrát došlo k opravě zatímné, až r. 1826 věže plechem a taškami za 3725 zl. víd. č. pokryty. Posléz dostalo se kostelu větší opravy r. 1853 nákladem 4981 zl. 23 kr. konv. m., a novou úpravu přinesl mu r. 1896.

V majetku Jezovitů zůstal kostel do r. 1773, kdy byl řád papežem Klimentem XIV. zrušen, po dvaceti pak létech byl chrám, r. 1793, i s jistinou 5600 zl. od eráru přenechán městskému důchodu Klatovskému.

VII.

Jan Jelenský z Jelení.

1564—1619.

Na Kydlinské faře čekali hosty. Pan farář netrpělivě ob čas vyhlížel na kopec ke Klatovům, a když konečně shlédl toužebně očekávané, hbitě spěchal jim vstříc. Pozdravili se srdečně, upřímně se objali a za živého hovoru vcházeli do síně.

Pan Mikuláš Daniel Kolanský Korálek z Těšína i ujec jeho, pan Jan Koška z Těšína, byli dlouholetými přátely pana faráře; z mládí se již znali a mnoho radostí v dětství sdíleli, ale i mnohé starosti jako mužové spolu zkusili. Byli rodáci, spolu vyrostli, a nad to poutal je vespolek rozhodně vyvinutý cit náboženský. Všickni náleželi straně pod obojí, a byl-li farář Jan Jelenský z Jelení duchovním její štítem, tedy pan Korálek i pan Koška byli mravní i hmotnou podporou, a za názorem jednoho z nich z pravidla skutek druhých následoval. Tak i bylo, když dekretem ze dne 21. června 1564 vyhlásil arcibiskup Pražský, že propůjčeno Čechům, aby pod obojí přijímali. Tím strana nejen na stanovisko právní postavena, ale zároveň oživena a do popředí posunuta zamilovaná myšlénka faráře Jelenského, aby měli souvěrci jeho v rodném městě Klatovech vlastní, důstojnou svatyni, a když tehdy pádnou

svou výmluvností vyložil přátelům, oč běží, neváhal pan Koška a svým nákladem ještě téhož roku dal vystavěti na hřbitově kostelík, jejž farář Jelenský slavně posvětil, beránku Božímu zaslíbil a obci odevzdal.

Zbudováním vlastního chrámu arci strana pod obojí valně byla podepřena; děkanský kostel dosud byl v držení katolíků, a třeba se počet jejich stále a stále tenčil, přece jen tu měli své postavení, a těm, kdo jejich nebyli, jak přirozeno, ani místa ani práv tu nedopřávali. Vždyť i farář Jelenský musel svůj sňatek odbýti v Kydlinech, a přece on i jeho manželka, Kateřina, dcera Kryšpína Kantora, byli v Klatovech domovem. Nyní bylo jinak; i obec Klatovská, v jejíž radě byli katolíci v menšině, uznávala nároky strany pod obojí, a r. 1569 z vlastního popudu dala pro chrám u beránka Božího mistrem zvonařem Brikcím na Novém Městě Pražském uliti zvon, jenž posvěcen sv. Jakubu, a pilně věřící na modlitby volal.

Na hřbitovním kostelíku již plných třináct let konány bohoslužby, když tu jednoho dne na jaře 1577 rozezvučely se zvony na děkanském kostele a hlásaly katolíkům, že jejich pastýř, Klatovům pak vůbec, že pan děkan v Pánu skonal. Smutná hrana byla ale zároveň předzvěstí a poplachem boje, který, až posud jakž takž mírněn a tlumen, nyní mocným plamenem vysoko vyšlehl. Straně pod obojí rozvila se smrtí děkana náhle naděje, že ona nyní bude pánem v děkanském kostele, což znamenalo opanovati město vůbec;

máť k tomu zajisté právo stejné, jsouc s katoliky na roveň, a vedli-li si tam až doposud oni, jichž byla nevelikú hrstka, proč by nemohli býti nyní vystřídáni těmi, kteří, ač ve skutečné a značné většině, do té doby museli strádati? Záleželo arci na mnohém; v první řadě muselo býti bezpečí, že bude děkanem ustanoven nejen kněz z jejich řad, ale nový děkan musel také býti muž stejně rozvážný i rozhodný, aby nejen stran nepopuzoval, ale také práv svých nezadával, aby nejen dovedl na uprázdněný stolec usednouti, ale také důstojně ho hájiti.

Ve sboru obce i církve obracely se zraky k panu Korálkovi a panu Koškovi; ti měli bohaté a vytříbené zkušenosti, ti měli bystrý rozhled, a budou-li oni, nejvěrnější i nejhorlivější stoupenci strany podporou novému děkanovi, rozplynou se všecky jiné obavy jako jarní sníh na slunci. A oba přátelé nemuseli dlouho hledati. Poslali vzkaz faráři Jelenskému do Kydlin, aby je dnes očekával, a nyní po důkladném hovoru a všestranném uvážení vraceli se do Klatov, aby pověděli, kdo že bude pastýřem strany pod obojí. Nečekali odporu a nebylo ho. Farář Jelenský těšil se příliš dobrému jménu, než aby byl se kdo odvážil proti němu vznésti hlasu; nad to byl rodákem Klatovským, a nejen častým, ale i vysoce oblíbeným kazatelem v kostele hřbitovním, kde i mnozí katolíci v úkrytu mírným a přece nadšeným jeho slovům zbožně naslouchali.

Brzo bylo vše s obcí ujednáno, s konsistoří Praž-

skou smluveno, a na podzim r. 1577 slavně uveden v úřad Jan Jelenský z Jelení.

Ani druhá strana tolik nereptala, jak původně se domýšlelo, i ji byla, když nemohlo býti jinak, právě tato osobnosť pro známou svou rozšafnosť vhod, a posléz, na vítězství beztoho hned z předu mnoho naděje nebylo. A tak se poměry ve městě hrubě nezměnily. Arci že strana pod obojí nyní, vědoma své převahy, vedla si příměji, aby ale nikde nebylo z mezí vykročováno, o to postaral se děkan Jelenský, napomínaje v kázáních svých k snášenlivosti a lásce, a s panem Koškou nebo Korálkem dostati se do rozporu také nikdo si nepřál.

Kruh tří přátel, kteří nyní měli hojné příležitosti, aby o každém kroku náležitě se shodli, valně se rozšířil; přidaliť se k nim a důvěrnějším poradám jejich rádi obcovali, kdo tak, jako oni se o věc zajímali, a častými byli u nich hosty pan Jiří Harant z Polžic, pan Ondřej Strojetický ze Strojetic, pan Jiří Muchek z Bukova, příbuzný pana Košky i Korálka, pan Daniel Záhrobský z Těšína, a ba i sám královský rychtář, pan Jiří Slánský z Kozmáčova, nejednou mezi ně zavítal. Nejen obecným takovým, ale i užším, důvěrnějším poradám byli nad to přítomni syn pana Korálka, Ludvík, i Jan, syn děkanův, a často i poslechu i pravdy dáno jejich hlasu. Vždyť řadili již mezi muže, a otcové jejich vzhlíželi k nim s radostí, pýchou i nadějí. Pan Korálek v Ludvíkovi zřel svého nástupce na statcích i ve

církvi, děkan pak v Janovi byť ne nástupce, tedy přece věrného zastance svých názorů.

A netoliko vlastní strana, ale celé město bylo předmětem horlivé a vydatné péče tohoto hloučku mužů, prodchnutých nejryzejší láskou k víře i obci. Oni to byli, kteří mocnou rukou hojili kruté rány, jež rychle za sebou následujícími velikými požáry stihaly město, oni starali se, aby ze ssutin v brzku vzneslo se mohutnější a ladnější, při čemž zámožným rady a chudým pomoci štědře udělovali, oni třímali povýš prapor, k němuž vzhlížela strana pod obojí s důvěrou a utužovala se v stínu jeho ve víře; byly duší strany i města.

Však osud zlatou niť budoucnosti, kterou přátelství tak utěšeně spřádalo, podivně zakalil a ostrým hložím protkal. Pan Koška nedlouho již mezi přátely potrval, a trudná to byla cesta pro děkana Jelenského, když provázel ho k poslednímu loži, jež byl zesnulý pro sebe a příbuzenstvo své uchystal v hrobce pod kostelem u beránka Božího. Vlastní rukou přátelé rakev uložili, a až do té duše rozbolněni vraceli se ze hřbitova.

Nikdo netušil, jak rychle bude smrť kositi v řadách jejich. Na druhý z prosebných dnů 1594 rozžehnal se mezi 23. a 24. hodinou pan Mikuláš Korálek z Těšína s drahými svými, a uložen vedle ujce svého. Přítel i nepřítel upřímně ho želeli.

Nyní pan Ludvík Korálek stal se hlavou strany. On nasbíral ve své společnosti zkušeností i rozvahy, on znal, že lid vedle základů mravních hledá i opory

hmotné, a dobře věc posuzuje, těšil se oblibě neobmezené, tak že mijela ponenáhlu obava děkanova, že by snad nenahradil se vší opravdivosti strýce i otce. Třeba ale vzpřímilo to děkana, jenž již, aspoň pro okamžik, počal klesati pod tíží truchlých událostí, tedy přece nikterak nezaplašena chmurná nedůvěra jeho v časy příští. Což kdyby i pan Ludvík, propadl nelítostnému osudu a následoval do hrobky hřbitovní? On sám, děkan, nemůže tak bezohledně vrhnouti se ve vír, který, byť příměřím, nebyl ani ukončeným bojem, natož vítězstvím. A syn jeho Jan? Byl výmluvným, ohnivé slovo jeho rozněcovalo, křísilo odhodlanosť, ale od pouhého slova ke skutku tam, kde jde o obecnosť, přejíti možno s výsledkem toliko přes most pilířů zlatých, a děkan i jeho rodina chudobou Spasitele následovali.

Bystrý, rozhodný duch děkanův zjednal si však přece do jisté míry poklidu. Zachová-li ho Bůh, bude věrně státi při vnuku, jako stál při dědovi, a mladý Daniel Korálek, tehdy jinoch osmnáctiletý, byl krev z krve Korálků, jej tedy bylo potřebí již nyní uvésti na záslužnou dráhu předků jeho. A děkan Jelenský byl mu učitelem horlivým, neunavným, tím horlivějším, čím více zakořeňovala se v srdci jeho stálá obava, že brzo osiří stolec, s něhož pan Ludvík, dosud pln síly a jarosti, stranu svou vedl cestami přesně vytknutými.

Teskná předtucha děkanova ponenáhlu připravovala ho na to, co by přijíti mohlo, a tak vtiskla mu do duše štít, o nějž aspoň z části roztříštila se hrozná rána,

která stranu stihla r. 1599 úmrtím pana Ludvíka Korálka, jenž v plném věku mužném schvácen byl v kruhu přátel svých náhlou smrtí.

Jako kdy strašná vichřice zaduje v mlází a sporáží a k zemi tiskne a rozmetává všecko kol a kol, tak zdrcena byla strana pod obojí v Klatovech i v okolí; jen děkan Jelenský stál vzpřímen, jako věkovitý strom, nad jehož hlavou již sneslo se bouří i vichrů, které ale nedovedly skáceti ho. Ba, zdálo se, jako by byl nový oheň se rozlil v žilách jeho.

Zrovna v té době již podivně jalo se kvasiti ve sporech náboženských, a první vlny silného hnutí jižjiž šplouchaly až k nohám trůnu krále Rudolfa. Tak otužilý bojovník pro víru, jako byl děkan Jelenský, arci nemohl složiti ruce v klín, on musel býti bedlivě na stráži, aby stranu jeho nepotkala pohroma, a jemu po bok stavěl se mladý Daniel Korálek, v němž jako bylo by se soustředilo všecko to nadšení ujce, děda i otce. Jeho tedy vyhlédl děkan za dědice svých tužeb a snů, v něm rozdmychoval a podněcoval naděje nad jiné zlaté. Pan Daniel byl ale také žákem hodným svého mistra. Jeho jméno brzo zazvonilo až daleko v krajích českých; vždyť bylo mu již úzko v té rodné obci pouze, a pružný jeho duch vyhledával ukojení v širších pracech vlasteneckých

Divné tenkrát po Čechách potulovaly se zvěsti. Král Rudolf prý tajně sbírá vojsko, ačkoli již Matyáš, jemuž byl Uhry a Rakousy dědičně postoupil a Moravu

dal ve správu, Čechy vyklidil; proti komu tedy to vojsko, než proti nespokojeným pánům, kteří na králi žádali určité a otevřené uznání širokých práv své víry. A mají oni klidně vyčkati, až budou zaskočeni? V Praze pan Václav Budovec a hrabě Matyáš z Thurnu ukázali stavům, jaké jim hrozí nebezpečí, a z mraků, jež dlouho již stahovaly se, vyšlehl první blesk: rozhodnuto se zvoliti třicet direktorů a tři generály a navzájem zbrojiti. Za města, mimo Pražská, do řady direktorů zvoleni jsou pan Adam Voprch z Uračova za Domažlice, a za Klatovy pan Daniel Korálek z Těšína. Stalo se tak dne 23. června 1609.

Děkan Jelenský zaplesal nad neočekávaným úspěchem svého svěřence, ale událostí tou uchvácen, plul nyní již plným proudem věcí, jež kvapně jako příval po sobě následovaly. On ukájel tak nejen své nadšení, ale zároveň také v stálé zimničné činnosti snažil se zapomínati a otupiti ostny nevýslovné bolesti, již přivodila smrt věrné družky jeho, paní Kateřiny, i jeho nejvyšší pýchy, jeho syna Jana. Nebýti rozechvělého vědomí, že třeba, nyní aby každý byl pevně a zmužile na místě, tyto dvě rány byly by schvátily najisto starce do takové míry již zkoušeného. Zbyli mu sice dva synové ještě, Václav a Martin, ale, ač snažili se vyplniti zející mezeru v srdci otcovském, nezdařilo se jim na celo.

Zatím kvapily a kupily se věci dál. Václav Jelenský, byv zvolen r. 1615 do sboru starších Klatovských, tlumočil zde názory a náhledy svého otce, s nimiž byl

za jedno, a celá obec dnes již náležela svým přesvědčením, rozhodnutím i odhodláním odboji. Děkan Jelenský netušil snad ani, jaký stal se s ním obrat, a jakou prodělal vnitřní přeměnu; on, druhdy klidný, rozvážný, dnes byl vášnivým stoupencem těch, kdo chtěli náhle dosíci, čeho jim bylo upíráno, ani by zkoušel, do jakých spěje konců. Hlas jeho dosud platil, a pan Daniel Korálek, sám ohnivý a náruživý, jím byl utužován. Stařec, polou již k hrobu schýlený, důvěřoval v obrat, o jehož výsledku nepochyboval; jen násilí mělo býti vyloučeno, a stále pilně zrazoval od veškerých kroků takových. Ale již nedovedl zažehnati, co bezděčně vyvolal. A přece chtěl se dočkati vítězství; ale nedočkal.

Listem ze dne 31. srpna 1619 připověděli purkmistr, rada i všecka obec Klatovská direktorům do nejvyššího přemožení svého císařskému vojsku odpírati a se hájiti, žádajíce za podporu munici i kusem polním. Tu zprávu přinesl pan Ludvík svému otcovskému příteli. Leč, jako by náhle bylo spadlo vetchému starci bělmo s očí, zaplakal hořce. Tak daleko nechtěl vehnati obec svou, a třeba celou zemí již hřměl rachot blízké bouře, zde v městě on si přičítal viny největší. Nanejvýš rozčilen po celý ten den přemítal. Zapadající pak slunce z večera ozářilo jako gloriolou ubledlou tvář mrtvého bojovníka za víru. Děkanu Jelenskému puklo srdce.

VIII.

Bez viny.

1565.

Zaduněly hroudy na rakev, hrob plnil se, až narostl v malý pahorek žluté zemi, a ten byl nerozbornou hrází mezi životem a smrtí. Od hrobu odcházela mladá žena, půl ještě děvče, jemuž podivně slušel ten vdovský šat. V srdci bylo jí chladno a prázdno. Krátkou dobu jen strávila po boku milovaného muže, jenž svou láskou ji zahrnoval, a byl by jí ráj na zem snesl, kdyby náhle nebyly nad ním rozpjaly se temné perutě anděla spánku i klidu věčného. Došla domů a v komnatě své sklesla před obrazem Ukřižovaného, a žádala na něm síly, aby unesla hrozný ten žal, jenž na ni ulehl, a odvahy, aby dovedla bez opory kráčeti dál tím životem, z něhož růže opadaly, a na místě zbylo jen rozsetých hojných trnů. Budoucnosť před ní se temnila, a dosud neznala, odkud měl by zákmit jasného paprsku zazářiti teplou spokojeností. Zemřelý choť zanechal jí po sobě neukončený spor, tím horší, že protivníkem byl muž mravů sic hladkých a slov příjemných, ale srdce, ve kterém, jak sama zkusila, bylo plno jedu, a ten nejen otravoval, ale také usmrcoval. Až posud byla jí vlastní důstojnosť ženy, manželky, pevným štítem, a muž její mečem; snadno tedy bylo roztíti a přetrhati nástrahy, které

uměl pan Václav Hlava tak dovedně splétati; nyní jen sama na sebe je odkázána, a podpory čekati mohla jen od svých přátel; ti snad ji neopustí, ale byli daleko odtud, a pomoc, byť nejlepší a nejvydatnější, přichází-li pozdě, platna není. Přece ale neopouštěla ji důvěra v sebe samu, a jako ocel kalila se neštěstím, jež ji stihlo, a odhodlaně, až vzdorně povstala paní Anna Trolmberská, pevně rozhodnuta čeliti do posledního dechu všem příkořím, které snad osud pro ni schystal.

Ten, před nímž největší úzkosť ji jímala, nedal dlouho na sebe čekati. Přišel dvorně, a řečí uhlazenou paní Anně jal se vykládati o původu i průběhu sporu, a nic neostýchal se vložiti do svých slov, že výsledek pře připraví ji buď bezstarostné pohodlí, nebo vtiskne do ruky hůl a mošnu žebráckou. Ale netřeba až do krajností takových zabíhati; vždyť paní Anna dobře zná, co háralo v jeho srdci už za živobytí nebožtíka, a v tom až podnes nic se nezměnilo, a za cenu lásky její bude vše hladce odklizeno. Že pak pan Václav mladé vdově zúplna nahradí zemřelého chotě, tím ať je jista; však lepší druhý muž živý, než vzpomínka pouhá na prvního mrtvého.

Paní Anna s tichým klidem zprvu odmítala nabízenou ruku, která náležela srdci, jež do té duše se jí protivilo; neustupnosť nápadníka ale vyšinula ji z mezí rozvahy; hlas její rostl a mohutněl, a panu Václavu nezbývalo, než aby za jizlivých omluv, ale s důrazem naděje svých se nespouštějí, se vzdálil.

Po jeho odchodu paní Anna z hluboka si oddechla. Tisíc takových nabídnutí zamítne, a nechť právo přikloní se nenáviděnému opovážlivci, ona i v nejtrudnější chudobě žehnati bude své statečnosti, která zachránila ji před otrocтvím ve spárech člověka takového, jenž, jak celé město ví, není muž počestný, ale ohyzdný netvor.

Leč právě povaha jeho zrna bývá nepoddajná a neustupná, kde běží o zlomyslnosť, z které chce těžiti vlastní, nekalý prospěch. Ještě několikrát pan Václav k mladé ženě zavítal, a po každé do pestřejších a vábnějších slov svůj návrh oblekl; když ale pokaždé stejné pohromy došel, vzdal se úmyslu připoutati k sobě navždy tu, jejíž nechuť a nenávisť k němu byla tak patrna, a, skrývaje se za spor, mocí chtěl vynutiti, co v zaslepení svém za nezbytí si vytkl. Došlo k výstupu, v němž utkala se uražená hrdosť počestné ženy se smělou zhýralostí; s očí paní Anny sršely jiskry, jimiž jako setlelý troud rozpadávala se vášnivá a úlisná slova pana Václava, a křečovitě strnulé rty zasypaly ho předhůzkami tak trpkými a ponižujícími, že posléz neuměl, než uposlechnouti rozhodnému rozkazu, aby přítomností svou déle nepokálel příbytek ctnostné vdovy, před níž i tenkrát dal se na útěk.

V mysli obou rozbúrácela se divá bouře. Paní Anna poznávala, co nyní nadejde, a, že nejvýš na čase, aby nasadila vše, co možno, proti nepříteli, který je toliko na ten okamžik odražen, jehož jedu ale není uchráněna.

V panu Václavovi zas všecky myšlénky jen tam tíhly, která pomsta byla by nejcitlivější za zpupnosť, jak pojmenoval sebeobranu paní Anny, a který byl za to trest nejnáležitější. Paní Anně hlavně zdálo se důležito, aby byl spor ať tak už, či onak, vyřízen, a proto bez dlouhého rozpaku u práva za předvolání příbuzných svých i jiných žádala, aby vydali svědectví. Sotva o tom pan Václav zvěděl, už dobře soudil, zde že by se mohl rozdrobiti úhelný kámen celé jeho stavby, která nebyla založena na nohách silných, a zvítězí-li paní Anna, že bude malomocným, a nejen že nedošel jiných cílů svých, ale bude se muset vzdáti i dosavadního hýřivého života, jemuž by pak prostředky nestačily. Toho ale mohl dojíti jen, překazí-li další řízení a učiní-li paní Annu rázem neškodnou. A jed v jeho srdci počal vříti, a z klopotu jeho vynořoval se úklad za úkladem, až jeden z nich pan Václav zachytil, a na něm zakotvil, co dál se mělo díti. Byl si jist, když ne vítězstvím, tedy zajisté pomstou takovou, která odpovídala zvrhlé duši jeho.

Znenáhla jako bejlí počaly vyrůstati a trousiti se po městě podivné pověsti o paní Anně. I o anděla pomluva se otře, a špinavá mlha také sníh sebe bělejší potřísní. Paní Anna prý ráda by zaměnila vdovský šat za kment vdané měšťanky, ne-li dokonce rytířky. Ale vdovu s děckem hned tak někdo nepojme, a paní Anně Pán Bůh požehnal pohrobkem, aby manžela svého vzpomínala. Ale děťátko bylo jí na překážku; však tajně je povila, a tajně zas ho zbyla. A pověsti ty

rostly a rostly, a s nimi dozrávalo ovoce setby pomstychtivého pana Václava. Posléz nabývala věc tvářnost hrozivé; proč právo neptá se po dítěti, proč páni chudoby dovedou hned dosáhnouti, a zde s bohatou se odkládá a okolkuje? A zjevně voláno po spravedlnosti, která prý k přepychu je slepá, ale k bídě stem očí přihlíží.

Paní Anna, ničeho netušíc, obeslána ku právu, kde učiněn k ní dotaz v příčině zavraždění vlastního dítěte, a pro podezření takové vězením opatřena.

Když octla se v temné kobce samojediná, pohlížely její oči tupě před sebe, a v hlavě bez ladu a skladu jí dunělo jako tomu, kdo prudkou ranou omráčen, ponenáhlu nabývá vědomí. Nejdřív okolí na paměť jí přivedlo, kde že to vlastně je; pak to, co bezprostředně předcházelo, hrozná obžaloba a první úsečný, tvrdý výslech, jí znovu na rozum se loudilo, a nyní v divém kolotání v ubohé hlavě myšlénky jen lítaly, plny pochyb, plny zmatených otázek, až posléz zasvitlo jí, a před ní jako by stál s tím jizlivým úšklebkem a tou příšernou září v oku pan Václav. A tak živě ho před sebou viděla, že až postoupila a pěst k ráně po něm zvedala; ale hned jí ruka sklesla, když krok její zaskřípal po kamenné dlažbě. Nyní ale také rázem prohlédla povážlivé, ba nejvýš nebezpečné i strašné postavení své, a znovu duch její uchvácen trýznivými myšlénkami k divokému reji. Vražednice! Vražednice vlastního dítěte! Nahlas tak zvolala, aby, slyšíc hlas svůj,

zaplašila vidiny, jež kolem ní se plížily a kupily; tu mistr popravčí stál, onde lid se tlačil, a z té chumelenice zas ty oči bleskotavé ji stihaly, a pochopové a kněz všecko v jednu směsici se hrnulo. Ale vždyť ona je nevinna, a bude jí, musí jí býti uvěřeno. Ani stín provinění nemůže na ni padnouti, až odhalí tu mrzkost svého úhlavního nepřítele, který všeho je původem; ona musí vyváznouti z děsného předíva, které zlomyslná pomluva a mstivý úklad tak těsně kolem ní utkaly.

Vědomí neviny a čistota duše vrátily jí poněkud odvahu a utišily rozechvělou její mysl. Klidněji než před tím uvažovala a srovnávala, jak má se zachovati a kterak se brániti proti tomu, co proti ní je sosnováno. Opřela obě ruce o výstupek ve zdi, hlavu do nich složila, a půl bdělá a půl rozčilením znavená v polosnění o sobě a o všem, co tak náhle na ni přikvapilo, přemýšlela. Usnula, a ani nevěděla, byl-li ještě den, či už noc přešla, když opět vedena k výslechu. Posilněna odpočinkem hrdě se před právem vztýčila, drobná její postava zmohutněla, pevným hlasem paní Anna nevinu svou hájila, a prudce odmítala všecko podezřívání. Na tu dobu ještě byla zachráněna, a po nedlouhých dotazích dovedena zpět do vězení. Tak několik dnů se dálo, zatím pak plnomocník její vyslal posla k příbuzným, aby přímluvou svou byli jí ku pomoci.

Než však posel jen jednu cestu vykonal, nastal paní Anně hrozný den, kdy útrpně se jí doptáváno*).

*) Byla mučena.

Slabounké to tělo jako by tu chvíli mělo mukami v nic se rozplynouti, ale ani slovo přes rty hořce zkoušené ženy nepřešlo; jen těžké vzdechy pevně sevřenými zuby se prodíraly.

Té noci paní Anna bolestmi očí nezavřela. Věděla, že na druhý den znovu na ni útrpným právem bude doleháno, a neustoupí se, pokud se nepřizná, aby pak teprvé v základě doznání byl nad ní ortel vynesen; to vše k tomu ji hnalo, aby rozhodla se pro rychlou smrť, která by ji zbavila nelidského mučení. Znala arci, co ji očekává, že vražda dítěte pohřbením matky za živa se trestá, ale co je i tento konec proti znenáhlému trapnému umírání! K ránu ještě jednou jí jasná naděj duši prolétla, a ta přinesla sebou odvahu i nové rozhodnutí státi na své nevině. Když ale krutějšími ještě mukami než dne předešlého na ni nastoupeno, ubohá bez smyslů sice dosud popírala, že by dítě byla zavraždila, ale na ukončení trápení vypověděla, že dítě děvečce odevzdala, a ta že je kdes u Svrčovsi pohodila. Snad v tom hledala mučednice úlevy, když přidala, že její služka shlédla, kterak žena jakás ze dvora dítě nalezla a do Svrčovsi odnášela.

Paní Anna byla zbavena mučidel a vrátila se do smutné své kobky. Právo pak, aby vyšetřilo zevrubně, kterak věc se má, posla zvláštního do Svrčovse k pánům Jeníškům vypravilo s dotazným psaním, co tam

je známo*). Na zejtří byla tu odpověď, ovšem s vyznáním obžalované na celo nesouhlasná. Patrno tudíž, že dítě bylo zavražděno. Paní Anně sdělen ortel, a poprava na druhý den položena.

Z rána celá obec byla na nohou a před rathouzem tísnily se a kupily davy lidu, jenž ze soustrasti ale i zvědavosti chtěl doprovoditi odsouzenou na poslední její cestě. Ale k popravě nedošlo. Když posláno pro ortelovanou do vězení, a otevřenými dveřmi plným proudem světlo dovnitř se hrnulo, nalezena tam v koutě schoulená chladná mrtvola. Paní Anna podlehla mukám.

Pan Václav, který byl mezi diváky, se soudruhy svými do blízké krčmy odešel, a po celý den tam ryčně popíjel.

*) Psaní Klatovských „pánům Jeníškům bratřím! Službu svou atd. Oznamujeme vám, že jest se u nás přihodilo, že jest se Anna Trolmberjířka toho dopustila, že dítě majíc, s tím se tajila, a to ukázati nechtěla. A když k ní o tom promluveno bylo, tomu jest, aby dítě měla, odpírala. A když se skrze to do vězení dostala, bylo jí doptáváno, kam by to dítě děla, aby pověděla. Ona jest pověděti nechtěla, než, že jest dobře opatřeno, pravila. Ale u nás se jinak (poněvadž tomu z počátku, aby je míti měla, odpírala, a potom, přiznavši se k němu, kam by je poděla, toho povědčti nechtěla) nesnášelo, než, že by to dítě zahubeno bylo. Což když k ní opět dnes do vězení se vyslalo, oznámila, že jest to dítě děvčeti svému dala, a to děvče že je nedaleko Svrčovse položilo, a že je nějaká děvečka ze dvora vašeho odtud vzala. Což bylo-li by tak, a vy o tom jaké vědomosti měli, za to vás žádáme, že nám o tom oznámiti ráčíte. Neb, jestliže by to dítě uptáno nebylo, jinak bychom se nedomnívali, než, že by předce zahubeno býti muselo, a my bychom se v té věci podle příležitosti zachovati museli.

Po sv. Václavu 1565.

IX.

V poddanství.

1567.

Před chalupou Víta Hamříka ve Vrhavči stanul chudičký průvod. Vít, mladý, osmahlý muž s ruční káry malovanou truhlu do síně odnášel, čiperná žínka mu při tom pomáhala, a za nimi menší, zavalitý hoch s peřinou se táhal — nebyla to ani peřina, jen drchnička. Károu pak zadem do dvorka zajeli, a když do světnice vešli, upřímně Vít mladé ženě ruce stiskl a srdečně ji políbil. Malý Ondřej zatím vyjeveně kolem se rozhlížel, a nic mu neušlo od tří cínových talířů na polici postavených až ku pěknému kolovratu, opírajícímu se půl o stěnu, půl o starou almaru. Vít přivedl si ženu do domu, a když na práh chalupy spolu vstoupili, na prahu nového života a nové budoucnosti spolu stáli. A za nimi byly trudné stezky, po kterých štěstí svého dostupovali. Doma macecha Kateřině po smrti otcově svědomitě zatápěla, a pan Petr, jehož byla Kateřina poddanou, také zle na ni zanevřel a, kde mohl, zařinčel pouty poddanství, že ne tak vlídně naň se usmívala, jak on vlídně k ní se měl. Proto také z počátku málo bylo naděje, že by pan Petr propustil člověku cizímu nač sám se domníval míti právo. Ale Vít vyhledal si mocnou oporu, a tou byli Klatovští páni, jimž byl pan

Petr mnohým povinnován, a když došlo ho od nich přímluvné psaní, aby Kateřina Vítovi, jejich poddanému za manželku propuštěna byla, nemohl jen tak zhola odříci, než musel hezky zdvořile vzácné své pány přátele svého upřímného sousedství ujistiti, a, s potěšením obzvláštním jejich přání hově, Kateřinu, kmetičnu svou, propustil.

Svatební veselí tichounce odbyto; macecha chladně a tvrdě s pastorkyní svou se rozloučila, Vítovi ani ruky nepodala, a oba teskně odcházeli z rodného domku mladé ženy. Ondřej však hlasitě plakal a sestry své spustiti se nechtěl; vědělť předobře, že s ní odchází mu záštita před protivenstvími, jichž také pro něj měla macecha vždy hojně po ruce. Neuměl si ani mysliti, že tu má nyní zůstati sám, a nic nebyla platna útěcha, že tu ještě sestra vdaná, ku které by se mohl ob čas utéci; však on dobře znal, ani ta že k němu nemá srdce tak upřímné, jako Kateřina. Ta ho chlácholila seč mohla, i Vít mu domlouval, a kterak ho, poněvadž je v poddanství, odtud vzíti nemohou, ho přesvědčoval, ale teprvé když právě pro tuto příčinu žádosť jeho odepřel, a, aby věc se skončila, příkřejšího slova přidal, hoch se zamlkl, a němě za odcházejícími dlouho pohlížel.

Není divu, že po cestě do hovoru obou mladých lidí, který točil se hlavně o zřízení a vedení nové domácnosti, co chvíli vplétala se vzpomínka na Ondřeje, a každé o něm slovo vyvolávalo v ňadrech sestřiných

tesknou ozvěnu. Snad přece bylo možno nepozorovaně nějak ho odtud odvésti a zbaviti ho břemene, jež macecha umí ukládati, jak Kateřina dobře zná. Vít těšil ji, a, jak sám by tomu nikterak nebránil a Ondřeje jako svého choval, dokládal; ale, jakých bylo tu proseb a kolik cest to stálo, než pan Petr ji propustil! A že právě jemu byla by vítaná příležitosť, kdyby mohl proti nim nastoupiti, a snad ještě dané už slovo zrušiti, kdož by o tom pochyboval? A Ondřej kdyby ušel, to byla k tomu příčina nad jiné platná. Za hovoru došli lesa, kára po kostrbaté cestě plné kořání jen poskakovala, a její drkotání další řeč tak přehlušovalo, až mlčky jen po svých myšlénkách dále kráčeli. Náhle přes cestu vyrazil poplašený srnec, a hned za ním udýchaný a slzami i potem uřícený vyběhl Ondřej. Ale, jen je spatřil, jako by rázem všecka úzkosť a lítosť s něho spadla, a s jásotem běžel jim vstříc. Kateřině v srdci se uvolnilo, i Vít přívětivě naň pohlížel; než ale mohli promluviti, hoch už vykládal, kterak, když mu s očí sešli, krátce se rozhodl, a pěšinami cestou k Vrhavči se pustil, a opravdově ujišťoval, nesmí-li s nimi, že k maceše se nevrátí, ale do širého světa zajde, nebo tady kdes v lese hlady že raději umře. Na to arci porady nebylo; sám se hoch nevrátí, a s ním s půl cesty také nepůjdou; zanechati ho v zoufalství srdce jim nedá — rozhodl tedy Vít, aby Ondřej s nimi šel. Však za některý den se hoch umoudří, a pro krátký u nich pobyt pan Petr na ně

nedolehne, už proto ne, že ani, kde by Ondřej byl, nebude míti vědomí.

Tak za nějaký čas hoch v novém domově zúplna zdomácněl; zprvu mluvilo se o jeho návratu často, pak ale řidčeji, až za několik týdnů jako by už navždy měl tu zůstati. Z rodné vsi mladé ženy nic sem nedocházelo, a macecha byla zajisté ráda, že s nenáviděnou Kateřinou i bratra její se zbavila.

Už zdálo se, že celá věc tu i tam usnula, když náhle byla Kateřina ku právu Klatovskému obeslána, a zde jí sděleno, kterak pan Petr tvrdí, že u ní Ondřej je uschován, a jeho jako poddaného svého že se domáhá. Ubohé bylo, jako by z nenadání padala do nedozírné hlubiny; chvějíc se po celém těle půl nevědomky všecko zapírala a na zachránění Ondřeje co uměla, přidávala, ba, aby řeči její spíš bylo uvěřeno, že všemožně o to se postará, aby hoch byl nalezen, se zařikala. A v hrozné své úzkosti tak opravdově všecko pánům vylíčila, že nejen slova její za pravdu měli, ale i své přichrany jí slíbili. A skutečně dopsáno takto panu Petrovi Voselskému:

Službu svou vzkazujeme slovutný pane, příteli náš milý! Psaní obšírnému, které jste nám učiniti ráčili, a co sobě s strany odjití od vás pacholete, bratra Kateřiny, která se za poddaného našeho do Vrhavče vdala, že by jej ona u sebe fedrovati a pryč zašikovati měla, stěžujete, žádajíc, aby vám to pachole zase postavila, a nestalo-li by se toho, aby vám táž Kateřina o svát-

cích vánočních vydána byla, jsme porozuměli, a touž Kateřinu před sebe dosáhli a jí stížnosť vaši oznámili. Dává to za odpověď: Když jest k ní to pachole přišlo, že jsou je zase, aby se navrátilo, vypravili, a muž její že jest ho až k Oujezdu provázel, kde jest se pak obrátilo. Že oni o něm nic nevědí, nikam ho nezašikovali, nýbrž že by tomu ráda byla, aby se zase k vám dostati mohlo. Však nicméně jí jsme rozkázali, aby se i s mužem svým po něm ptali, a bude-li moci nalezeno býti, k vám ho dodali. Což jest učiniti a o to se starati připověděla. Dále buď že nalezeno to pachole bude, neb nebude, má nám o svátcích oznámiti, a my taky tomu z ní vyrozumějíc, vás tajna neučiníme. Na den sv. Kateřiny 1566«.

Vít ženu svou, když z města se vrátila, sotva poznal. Stále jí vše v hlavě vířilo, ani uměla vybřednouti z rozpaků, v nichž se octla. Jen dvě cesty byly volny — buď Ondřeje maceše vydá, buď sama zaň panu Petrovi se postaví. Že toto neučiní, bylo jasné; přece svého muže neopustí, a nevěra taková ani v myšlénce nesmí jí býti příhanou. Ale co potom s Ondřejem se stane? Doma víc rozechvěním než únavou zmořena sklesla, a dlouho pak s Vítem o věci rokovala. Zatím do svátků vánočních bylo času; snad do té doby, kudy bylo by východiště, se najde; avšak ode dneška už bude třeba toho dbáti, aby Ondřeje ukryli, a o něm, že odešel, i zde ve Vrhavči bylo se domníváno. V šeru nepovšimli si, kterak hoch, nedaleko schoulen, všecky

stesky i úmluvy vyslechl, až náhle sám se ozval, a ve všem poslušným býti přisliboval. A tak hned příštího rána Kateřina i Vít po hochovi se, ovšem marně, sháněli, ze sousedů pak arci nikdo neuměl o něm nic povědĕti. Srdce lidské snadno i rádo naději je přístupno, i doufali, že snad pan Petr přece jen se rozmyslí, a, nebude-li lze hocha nalézti, i od toho, aby Kateřina v poddanství se vrátila, upustí.

Byly tu vánoce, a s nimi o poslední svátek přišel posel od Klatovských pánů, aby Kateřina se ku právu postavila. Nyní tedy rázem vše se rozhodne. O Ondřejovi kde kdo ze vsi, že ho tu není, svědomí vydá, a páni jsou k nim příliš laskaví, než aby tak snadno na žádosť pana Petra přistoupili. Tak navzájem oba manželé se těšili, a plna důvěry tenkráte Kateřina z domu se vypravovala. V poslední ale chvíli hrozná obava ji připadla. Co bude, poslal-li již pan Petr do Klatov své lidi, kteří by ji k němu přivedli? A bude-li stačiti právo pánů, aby i tenkráte přání jeho se opřeli? Jako temný mrak zakryly tyto pochyby červánek naděje, která tak důvěřivě vzpučela, a Kateřina žalostně s mužem i bratrem se loučila; nevědělť nikdo z nich, bude-li návratu, čili nic.

Když vcházela mladá žena branou do města, bylo jí, jako by na popravu se brala, a sotva do radní síně vstoupila, klesla na kolena a za milosť žádala. Zatím jen jí sděleno, kterak pan Petr znovu a příkře o vydání její bratra usiluje, a Kateřina vidouc, že byly její

obavy o vlastní osobu lichy, opět nabyla síly, a že by o pobytu Ondřejově nebo o něm vůbec věděla, s důrazem popřela. Tenkrát ale právo už méně milostivě k ní se přichylovalo, leč po úpěnlivých prosbách ještě do dvou neděl lhůta jí slíbena, pak ale že by, nenajde-li se hoch, sama musela se vrátiti k panu Petrovi, jí s rozhodností propověděno. Patrně také pánům záleželo na tom, aby věc protahováním k dobrému se skoncovala, ale pana Petra ovšem jen zhola obejíti nemohli, ani bylo radno, aby jakkoli byli ze lstivé účasti viněni. Proto znovu toto psaní mu poslali:

»Službu svou atd. Které jste k nám psaní o to pachole od vás sběhlé, že vám postaveno od Kateřiny, sestry jeho, posavád není, ani jí, Kateřiny, že jsme vám pro nepostavení téhož pacholete nevydali, ani odpovědi nedali, toho podávajíc, bude-li vám ještě do téhodne postaveno, to při tom (zůstane), pakli nic, aby vám ona vydána byla, tomu jsme porozuměli. I oznamujeme vám, že jsme za jiné neměli, poněvadž jest ona Kateřina podle poručení našeho nic neoznámila, nežli, že jest to pachole vám postavila, neb jest nám, nevydá-li ho, měla oznámiti, abychom vám věděli co odepsati. I abyste tomu věřiti ráčili, že my toho nic nezastáváme, co jest se tu proti vůli vaší stalo, tak jsme jí rozkázali, ač ona sobě své těžké útraty a práce o to pachole, hledajíc ho, činěné stěžuje, nicméně ještě toho pacholete buď při máteři neb sestře, jakž se jimi vymlouvá, aneb kdekoli jinde hledati, a to od dnes do

dvou neděl, nebo v týmdni nemohouc svésti, mohla. I té jsme naděje, že do toho času strpení míti budete. Pakli by do toho času postaveno nebylo, tehdy abyste sobě pro touž Kateřinu od dnes ve dvou nedělech k nám na rathouz tím ranněji poslali. Chceme ji vám, ač, neráčite-li jináč úmyslu svého změniti, vydati. V den po zjevení Páně 1567«.

Byla-li Kateřině cesta do Klatov krušná, nebyl návrat o mnoho lepší, ba, nyní toliko dvě neděle už jen byly, a Ondřej musel k maceše, poněvadž jinak musela se rozbiti nedávno založená domácnosť a v ssutinách svých pochovati štěstí Vítovo i její. Když blížila se k Vrhavči, spěšným krokem naproti ní její muž přicházel. Zlou zprávu přinášel. Hned po její odchodu do města hledal Ondřeje, aby mu jakous práci přikázal, ale nenašel ho. Všecko všudy dobře prohlédl, celou ves prošel, i kol do kola se ohlížel, ale po Ondřejovi jako by zem se byla slehla. Byla to zpráva, že krutější nad ní býti nemohlo; nenajdou-li hocha, pak bez milosti propadne Kateřina svému osudu, který nemohl už břitčeji se přiostřiti. Spěchali kvapem k domovu, znovu přes únavu, kde jen pomýšlení bylo, Kateřina hledala, ale po hochovi ani potuchy; ráno bez ostychu již i sousedů po zmizelém se poptávali, ale i ti ani okem ho neshlédli.

Čas kvapil, a než se nadáli jeden týden a po něm druhý proběhl, ani pátrání po Ondřejovi přivedlo je na stopu jakoukoli.

Byla sobota, a nadešel poslední večer přede dnem, jenž chystal pro ubohé zkázu a záhubu. Utekli se k Hospodinu, aby odvrátil od nich, co pro oba znamenalo smrť pozvolnou, ale jistou. Na modlitbách noc probděli, a ještě za tmy spolu opouštěli tu chaloupku, která tak krátko byla útulkem jejich štěstí a blaha. Vít Kateřinu cestou podpíral; sotva se, chuďas, vlékla, a přece jen každým krokem byla blíž tomu, co neodvratně jich očekávalo. Před branou města, na rozloučenou upřímně se objali a srdečně políbili, a před rathouzem naposledy stiskl Vít nešťastné své ženě ruce.

Zavrávorala do síně, a bezduchá vkročila před právo. Ale, ku podivu, kolem spatřovala usměvavé a přátelsky jí přikyvující tváře, a ani sluchu svému nedůvěřovala, když jí sdělováno, že jest jí volno k muži svému se navrátiti, a čten dopis pana Petra, že Ondřej sám se mu postavil, a o všem, co u Víta se sběhlo, mu pověděl, i kterak odtud prchl, aby sestru svou zachránil. Přidal k tomu také pan Petr, že sobě oblíbil hocha, a ho mezi čeleď do domu svého přijal.

Kateřině tváře hořely, když překvapenému Vítovi na náměstí v náruč klesla, a, hluboce oddychujíc, sotva dovedla všecko mu vypověděti.

Ruku v ruce, blažení, kráčeli k domovu svému.

X.

Bratři.

1577.

Netěšila se paní Markéta dlouho štěstí svému, ač-li štěstím bylo vůbec. Sotva tři léta uplynula, kdy za hlučné slávy sic, ale polou z donucení byla sličná Markéta z Příchovic zasnoubena panu Nachvalu Úsilovskému z Ryzmberka, jenž hrd a spokojeně odvážel mladou ženu svou na Nedanice. Hrd a spokojeně! Nyní jiný tam vybují život, starý Nachval dokořán otevře hostinný svůj dům, aby přišli se podivati sousedé, jaká to mimo nadání zazářila hvězda nad jeho krbem panickým. A v síni hodovní ona bude růží nejkrásnější, kterou mnohý, přemnohý bude mu záviděti, a po lovu a pitce nebude ho vítati chladně lesklý kov zbraní v ložnici rozvěšených, ale obejmou ho teplé lokte milé, mladé paní. A Hospodin-li jeho dny sečte, připne dědic, vlastní jeho dědic, erb otce svého na štít svůj, a nová haluz, která vzpučela z kmene užuž dosýchajícího, jméno Nachvalů dále uchová.

Ale přepočítal se šťastný ženich. Došly jeho dny záhy, neuštědřil mu Pán, po čem tak toužil, a za krátko nad hrobem jeho s tichým povzlykem slzami se zalily oči paní Markéty. Mladá vdova oplakala chotě svého, jak na vdovu počestnou sluší, ač to byly slzy

spíše vděčnosti za jeho laskavosť, než za jeho lásku, kterou nehledala, ani opětovati dovedla, a nad to se jim dědice, jenž by snad byl mezeru mezi manžely naplnil, nedostalo.

Paní Markéta o samotě trávila svůj smutek, ale z pod brv, po vdovsku sklopených, dobře měřila nápadníky, kteří přímo, nebo jen tak oklikami o její přízeň se hlásili. Leč dosud nepřišel ten, jejž nejraději byla by viděla a zvolila. Znala ho, dobře znala, a nebýti ženou ctnostnou i chotí, snad mnohdy při jeho návštěvě u zesnulého Nachvala byl by jiskrnější pohled, teplejší úsměv prozradil bouři, jakou příchod jeho v srdci jí vznítil. Ale pan Jiří Muchek z Bukové tenkrát neměl a nesměl o tom zvěděti, nezvěděl, a nyní, kdy smrť pana Nachvala zvrátila, co jediné v cestě bylo, jako zem by ho byla pohltila, ač z Klatov sem přec nedaleko.

Pan Jiřík zatím dobře věděl, proč se Nedanicím a jejich krásné paní vyhýbá. Nebylť z kamena, a také jemu, kdykoli druhdy ji spatřil, mocněji to v ňadrech zabušilo. Nyní ovšem byla úplně volná, ale kterak se jí měl s úmyslem svým přiblížiti?

Paní Markéta vládla věnem, jež obklučovalo ji nepřestupnou jemu hrází bohatství; on byl muž sic nad jiné učený, v písmě sběhlý, také v jiném umění dokonalý — to však bylo jediným a veškerým jeho majetkem. A vedle toho byl, ač panic, otcem, velice pečlivým otcem, a s celým srdcem lnul k bratru svému

Adamovi, jejž osiřelého jako jediné dědictví po ovdovělé matce do domu svého přivedl. A to bylo také, co mu překáželo, aby u paní Markéty se prohlásil. Ona sotva by mu ruky podala, kdyby i toto břímě mělo na ni spadnouti, a od svého bratra se pan Jiřík neodloučí — nikdy. Adam byl mu odkazem drahé rodičky, umírajíc mu ho poručila, v ochranu odevzdala, a opravdovou jeho lásku bratrskou jeho nejen vidouc, ale o ni bezpečně přesvědčena, spokojeně oči zavřela. A Adam pod rukama otcovského bratra tak utěšeně vyrůstal, oba si rozuměli, a jeden druhému, co na očích jen viděl, už vykonati se snažil; mladý hoch tak kráčel nejlepší cestou, aby dospěl v muže dokonalého, šťastného. Jak by ale měly se věci, kdyby Jiřík postavil vedle sebe choť? Zda by nebyla ona snad rušivým činitelem v díle jeho, zda by nepřihlížela nelibě k patrným jeho snahám, aby dovedl nemilou jí přítěž k cílům utěšeným na domnělý vlastní úkor její? O tom pan Jiřík rozumoval, a proto, třeba dnem i nocí mu před mysl ztepilá postava paní Markéty vystupovala a ho lákala i vábila, on před svůdným obrazem srdce i duši opatrně zavíral. Nejdřív Adamovo štěstí pevně zakořeniti se mělo, pak teprvé pro něj, pro bratra, aby sebe byl pamětliv, bylo na čase.

Ale z Nedanic do Klatov nedaleko, a po mnohých směrech nad zlato a drahé kamení vzácnějším pokladem jsou přátelé, a ti o to, aby znenáhla Jiřík o paní Markétě a ona o něm zvěděla, se postarali. A

když Jiříkovy pochyby zaplašila pevná příp.ověď panina, že Adama jako vlastního bratra, zrovna tolik, jako Jiřík, si zamiluje, nerozpakoval se pan Muchek, a za krátko nad panickou jeho domácností zasedla vlídná a milá choť, která nic se pro manžela nevzpírala, aby osiřelo vdovské její sídlo Nedanice, a Klatované měli potěšení podivovati se krásné, snad nejkrásnější tam tenkrát paní.

Adamovi dobře se dařilo. Dříve jedny, nyní dvoje oči ho hlídaly, dosud jedny, nyní dvoje ruce ho hleděly, až sem bratrovo, odtud také sestry srdce ho objímalo. Rostl, rostl, a z Adama vykvetl jinoch, před kterým každá panna růměnila se a cudně klopila oči. Nebylo mu asi v Klatovech, ani v okolí, rovného. Ale ku podivu! Čím dorůstal, tím dvě v něm povahy se vytvářely. Bratru svému tak něžně byl oddán, a i nyní ještě rád a dychtivě čerpal z různých jeho naučení, a paní Marketu jako matku ctil; ale jen bratrovi s očí sešel, již skromnosť jeho jako kámen do vody zapadala, s druhy svými nevázaně si vedl, sám je naváděl, a pletky i tretky s nimi osnoval. Pan Jiří tuto stránku Adamovu neviděl, a zalétla-li kdy maně k němu zvěsť o příhodách nekalých, omlouval je nedůvěřivě, i žalobce z podezřívání vinil. A v tom i paní Markéta ho utvrzovala. Také ona v Adamovi neviděla než jen čilého hocha, jehož rozmar jako teplý, slunný paprsek tichou a klidnou domácnosť jejich ozařoval, a provedl-li zde a onde nějakou kratochvili, však byl zeman, a ani by mu neslušelo, aby u bratra jen za pecí sedal a v písmě vězel.

Ale nevěděla paní Markéta, že Adam, ponenáhlu dvacetiletý, počal spřádati síť svých rejdů kratochvilných ve vlastním domě bratrově. Netušila to a neviděla, poněvadž ta opravdová, oddaná láska, které po boku pana Nachvala nepoznala, nyní s plným žárem na Jiříka se snesla, a jen jemu a v něm žila. Proto také neznamenala těch žhavých zraků, jimiž Adam ji stíhal, ani těch roztržitých úsměvů, jež po rtech mu pobíhaly, kdykoli s ní mluvil, ani kterak, když laskavěji naň promluvila, se zachvíval.

Za to prchlivý a kvapný Adam nedovedl na dlouho zatajiti, co v něm bouřilo. Pan Jiřík za záležitostmi domu svého několik dní meškal na Nedanicích, a jeho nepřítomnosti Adam užil, aby paní Markétě se projevil. Stála před ním jako hněvivá bohyně, a přísně mu domlouvala, nerozvážlivosť i hříšnou odvahu mu vytýkala. Ale u ní s takovou nepochodí. Ona znala vždy a zná i nyní své povinnosti, a kdyby nebyl bratrem chotě její, však by našla, kterak by rázem se ho zhostila. Ne jemu, pouhému chlapci k vůli — tím, čeho dnes se odvážil, lásku její i všecku příchylnosť na vždy zapudil — ne k vůli němu, ale aby svého chotě a jeho bratra tak hluboce nezarmoutila, před Jiříkem, co se stalo, zataji, ale ať netroufá si ji tyto okamžiky kdykoli a jakkoli připomenouti. Adam byl zahanben i uražen zároveň. Tak pohrdlivě ho odbyla, a on přece se domníval, jemu že nelze odolati.

Trpké hoře pana Jiřika při návratu z Nedanic

doma čekalo. Na loži bledý a strnulý těžce oddychoval Adam, na jehož pravé ruce zela hluboká, sečná rána. Paní Markéta o něm sdělovala, kterak dal se šlechetným srdcem strhnouti k obraně napadeného přítele, a v takové půtce, že odnesl si tuto odměnu za svou věrnou horlivost. Jak se vše střetlo, pověděti neuměla; nechtělať po slibu svém doznati, kterak Adam onoho večera, kypě pobouřenou ješitností, ve společnosti, kam byl s utajeným vzdorem prchl, schválně dorážel na soudruhy své, zvlášť pak na Otíka Lehomského, s nímž po některou dobu již, kdo může znáti proč, na štíru byl, urputně hnal, až posléz stísněný Otík kordu dobyl a, jen aby sebe před zuřivým Adamem ubránil, touto ránou jeho útok odrazil. Pan Jiřík úzkostnému rozčilení podlehal, a ani lékař Řehoř Frýdman nedovedl ho upokojiti určitým sdělením, rána že hlubší sic, ale nikterak z nebezpečných. Že lékař nestačil, potaji pro Jakuba Malsíka, prostého sedláčka ze vsi jedné od Klatov, poddaného pana Jindřicha Běšína, aby pomohl, posláno. Jakub Adama mastí, kterouž sám strojil, bílou a kyprou, již v dřevěných škatulích nosil, po ráně mazal, kůžku psí na ni přivazoval, a Adam, ať jeho, ať Frýdmana přičiněním, za krátko úplně se vyhojil.

Pokud byl Adam churav, jen jemu pan Jiřík žil, a nic ho ostatní svět nevzrušil; věděltě, že na životě bratrově vlastní jeho život visí. Ale v té době přece jen některé ne dosti opatrné slovo paní Markéty jako ve snách zachytil; když pak odjinud, kterak onoho

večera Adam neprozřetelně o švekruši své se vyslovoval, doslechl, těžce naň věci dolehly. Paní Markéta přesvědčivou láskou setřela všecky chmury, v srdci pana Jiříka ale přes to v lásku k bratrovi skanula první krůpěj nedůvěřivosti.

Zatím Adam stal se zase starým Adamem, a s přátely staré rejdy a šmejdy prováděl, jež šlechetná Markéta, jako před tím, před chotěm svým skrývala a tajila. A zrovna za ni, za paní Markétu nyní Adam zpupně chtěl, jako jí na vzdory, najíti náhrady. A když zvěděl, že je to Verunka Kulíšková, které Otík Lehomský nadbíhá, a jí se dvoří, s plnou vášnivostí se příležitosti chopil, aby zároveň také nenáviděnému soupeři se pomstil. Nejdřív k otci Verunčinu, panu Baltazaru nad jiné vlídně se měl, aby si ho naklonil; ale ten Adamovi nehrubě odvětil a zdvořile své nepřízně ho ujistil. Zkoušel tedy, aby Verunka jeho úmyslů poznala; poznala jich, však i ona všecky jeho námahy důsledně odmítala, a Adam a brzo nebylo tajno, že Otík tak srdce Verunčino zabral, že nelze jinému doufati v její náklonnosť, a pro něj zvlášť že sotva v její srdci místa zbude. To ale teprvé roznítilo vášeň i pomstychtivosť Adamovu, a jeho náladě odpovídalo také jeho chování. Paní Markéta dobře z doslechu, i, jak doma si počínal, na vzrušení neobyčejné soudila, a nejednou o to se pokoušela, aby mírným slovem mu scestí, na které se dal, ukázala. Ale Adam urputně vždy od ní se odvracel, a nic nezměrnou záští, která zabrala místo dřívějších

citů milostných, k ní se netajil. Nezbývalo, než přiměti šetrně Jiříka, aby zakročil. Adam bratrovu domluvu pokorně vyslechl, ale současně v nitru svém přísahal, že svou provede, byť i život nasadil.

A hned po rozmluvě s bratrem jak o Boží hod se vyšňořil, a na vzdory rovnou znovu k panu Baltazarovi, a jemu i Verunce jako nápadník její zřejmě se projevil, ale od obou, a to za přítomnosti Otíka, zkrátka a určitě byl odbyt. Ten mstivý zážeh v jeho oku měl Otík postřehnouti, a byl by se měl na pozoru před Adamem.

Na den sv. apoštola Jakuba 1577 větrem letěla po Klatovech zpráva, že na dvoře pana Baltazara Kuliška*) v noci spáchána vražda, a obětí vrahovou že Otík Lehomský. Našla ho z rána Verunka zrovna u zápraží, zsinalého a plného krve. V pravé ruce svíral polovinu meče, jehož druhá polovice nedaleko v slunci svítila. Vzkřikla, a domácí rozdělili se, křísiti Otíka i Verunku, která bez smyslů do síně se potácela. Otíka nevzkřísili. Pod lopatkou trčel mu nůž podivný, jakých tady druhdy nevídáno; rukojeť stříbrem a perletí jako písmem neznámým vykládaná a na horním konci zobákovitě zahnutá. Nemožno hned se vraha domysliti, ale patrno zatím, že byl Otík zadem napaden, ucítiv ránu, že zbraně dobyl, ale, pozbývaje síly, již toliko o meč se opřel, a ten pod váhou jeho těla ve dví se zlomil.

*) Za Chaloupkou.

Hádáno po různu, i Adama do toho pletli, ale nedohádáno se. Téhož ještě dne u královského rychtáře, pana Šimona Plavenského z Plaufeldu, soused Jan Trubač se přihlásil a vysvědčil, kterak hned v prvních hodinách s půlnoci ze dvora Kulíškova hluk slyšel; vyhlédl ven a u zápraží dvě postavy tmavé viděl, z nichž jedna záhy odešla; na chasu pana Baltazara hádal, a dále nepátral. Vrah unikl v temno noční a jméno jeho v temnoty zapadlo.

Jen jediná věc záhadu trochu objasňovala. Toulal se včera městem cizinec, a ráno po něm ani vidu ani slechu. Potulný ten člověk arci neměl příčiny zavražditi neznámého mu Otíka, ale, snad chtěl ho oloupiti, bránícímu se ránu zasadil, a, vyrušen Janem Trubačem, prchl. Otík Lehomský se vší poctou pochován, a pátrání po vrahu, který byl již přes hory a doly přispěním ještě jiné okolnosti usínalo a usnulo.

Jeden byl člověk v Klatovech, který, ač s tvrdošijnou úzkostlivostí myšlénce stále se mu vtírající se bránil, přece strašná muka děsivou domněnkou zakoušel. Pan Jiřík měl by uvěřiti, že vlastní jeho bratr zločinnou rukou život svého soka utratil? A předce, ať, jak chtěl, se vzpouzel, bez ustání a všude ho nešťastné podezření provázelo. Adam, klidný a rozmarný jako jindy býval, snad některým hnutím se prozradí; ale nejbystřejší pozorování ničeho nevypátralo. Po několika dnech ale už panu Jiříkovi nedalo. Povolal k sobě Adama, a, jako na obranu věc omlouvaje, mírně naň

dorážel. Adam při lásce k bratrovi se zařikal, vzpírał se a se slzami v očích se bránil. Ale pan Jiřík od své poslední návštěvy na Nedanicích a z toho, co tehdy zaslechl, už mu nedůvěřoval. Musel věděti, děj se co děj, pravdu ryzí. Na skříni stál uměle ze slonoviny řezaný kříž s Ukřižovaným; k němu Adama přivedl, a ho vyzval, aby, seč je, pověděl. Adam bledý, a klesaje pod tíhou podezření, přece pevným hlasem znovu nevinu svou dosvědčoval. Mlčky a s očima zarosenýma pan Jiřík ruky mu podal, ale ho, jak jindy činíval, nepolíbil. Adam volným krokem odcházel ze světnice, pan Jiřík pak na ten den ještě u královského rychtáře za svého bratra se zaručil, a že nacelo nevinnen, jeho přísahou se dokládal. A tak byl vrahem přece jen potulný cizinec.

Přes to vše do domu pana Jiříka zlý nepřítel se vhostil. Zasmušilá zamlklosť a chlad se v něm ze sběhlých udalostí zrodily. Paní Markéta s obavami na chotě svého pohlížela, a, že vůčihledě chřadl, vyhledávala, čím by duch jeho znovu se osvěžil. Připadla jí myšlénka; navrhla mu, aby zajel na Nedanice, i doufala, že přehlížením sídla k jediné věci utkvělé jeho myšlénky se rozptýlí. Netečně, bez vlastní vůle pan Jiřík přisvědčil, a na druhý den s paní Markétou na Nedanice přibyli.

Byl deštivý večer. Pan Jiřík seděl u stolu, a zadumán na protější stěnu se zahleděl. Paní Markéta stála zamyšlená u okna a vyhlížela ven, kterak sype

vítr hrstě krůpějí do tabulek, jež na tu chvíli zazvonily, když náhle vyděsil ji zoufalý výkřik její manžela. Bleskem se obrátila — pan Jiřík zíral na stěnu zsinalý, s okem vytřeštěným, a pravice jeho na určité místo ukazovala. Byly na stěně rozmanité zbraně, jež pan Nachval z Ryžmberka se zálibou shledával a v umělé oblouky srovnal. A tam, kam mířila ruka pana Jiříka, bylo místo prázdné. Býval tam nůž podivný, jakých tady nevídáno; rukojeť stříbrem a perletí jako neznámým písmem vykládaná a na horním konci zobákovitě zahnutá. Před nějakou dobou byl tu Adam za kterýms řízením — a — přece přísahal. Pan Jiří bez vlády sklesl do lenošky, a již nepromluvil. Druhého dne stál u jeho lože v Klatovech Řehoř Frýdman, lékař, jejž paní Markéta povolala, ale nemusel jí ani pověděti, co stihlo chotě její. Pan Jiřík nesouvisle, bez ladu hovořil, přes tu chvíli usedavě plakal, a zas jako dítě se smál; ale když náhodou Adama shlédl, zuřil, a zuřil i, když jméno jeho vysloveno. Sešílel, a temnoty ducha brzo hlubším temnem hrobu zastřeny.

Nikdo nezvěděl, co bylo příčinou hrozné té věci. Nešťastnější než kdy paní Markéta hned po pohřbu odešla zpět na vdovské své sídlo Nedanice. Adam v domě bratra svého v Klatovech žil a hospodařil.

XI.

Bujná krev.

1613.

Měl Diviš Koc v Klatovech jméno zvučné, ani ne tak k vůli svému otci, panu Janu Václavu, pánu na Bystřici a v Obytcích, ale k vůli sobě, ač nevěšely se na ně posudky zrovna příliš pěkné a lichotivé. Strhla-li se někde šrůtka, jistě vyvolal ji Koc, tekla-li krev, prolil ji Koc, všude a při všem podobném jen Koc. Znali ho z těch stran v Klatovech kde kdo, muži i ženy. Slyšen-li ostrý, prudký klusot koňský ulicí, to jistě Diviš Koc pádí, a kde jaká matka starostlivě své děti před domkem hrající svolávala, aby nepřišly k úrazu, natož teprvé trnuly úzkostí matky, jež měly dospělou dceru. Takovou ne za jedním, ale za třemi zámky aby ukryly, a ještě aby rychtář městský ke každé panně zvlášť stráž postavil. Přezděli proto Kocovi divoký Koc, a to, co dnes provedl, nový divokosti jeho doklad a nový důkaz jeho bujnosti. Však také v řečech po městě z dvaceti slov aspoň jedno Diviš Koc. A jak už při něm často bývá, vězí za tím ženská sukně.

Kdo bedlivě pozoruje, ví, kterak točívá se často divoký Koc na koni před domem paní Doroty Koškové. Ne snad jí, té vdově, ty kudrlinky platí, ale její dcera Apolenka to je, která mu udělala. Není také divu. Děvče

jako růžový květ jabloně, a mladý pan Diviš rád takové květy. Ale paní Dorota je opatrná matka, a každá opatrná matka, rozuměj dcery, uzří-li divokého Koce, na třicet sáhů zbožně se pokřižuje a povzdechne: Pán Bůh s námi a zlé pryč! A tak také paní Dorota. Záhy, co chtěl zeman s těmi svými tretkami, poznala, i kam s nimi mířil. Z počátku zdálo se, že jeden druhého si nevšímá, až nedávno Diviš před domem zastavil, a jakou má žízeň, aby mu dali píti, do okna volal. Jiný by si tak drsně nevedl, a kdyby to zkusil, však by mu paní Dorota stejně drsně odpověděla. Ale chtěla, pokud se dá, mír zachovati, a proto pěkně s Kocem jako s máslem. Po přání vody mu podala, on, na koni sedě, korbel si přihnul, ale div mu při tom oči do světnice nevlezly. Za krátko byl tu zas, však tenkrát už s koně slezl a rovnou do síně. Ale narazil na překážku. Paní Dorota poznala, jak je s ním mírného dorozumění na krátku; byla statná žena, která, bylo-li třeba, ani svého nebožtíka manžela se nebála, a ten přece nechtěl choditi jí za dcerou. Viděla, že Diviš do opravdy se kasá; opřela si tedy v úzké chodbě boky, až celou ji zabrala, a Koc za strašného lání a příkrých hrozeb s dlouhým nosem odtáhl. Nyní měla se ale paní Dorota teprvé jak náleží na pozoru a Apolenku jako kuřátko před jestřábem chránila

Když pak ondy Jiřík Měsíček, jenž často z přátelství sem docházel, u ní se stavčl, požalovala mu, a jaký to má divoký Koc mrav nekalý, ukázala. Jiřík ú-

kosem po Apolence, jež se naň tak líbezně usmívala, se podíval, a, že to s Kocem už nějak důkladně spraví, slíbil. Ale nevzpoměl, jak těžko něco s Kocem spravovat, a že po dobrém to nepůjde, už měl vědět. Hned při Jiříkově první zmínce v Divišovi vzniklo podezření, to že jsou jiné než jen čistě přátelské pohnútky, které Jiříka k tomu vedou, a když tento posléz dosti nepokrytě dům paní Doroty mu zapovídal, divoký Koc nesmírně se rozpálil, jako krocan se čepejřil a červenal, a milý Jiří na konec, jen že kvapně odešel, vyhnul se srážce, která jižjiž na ruce byla. Za ním Diviš nádavkem přece jen lál a kterak i ctihodnou vdovu, paní Dorotu, i cudnou pannu Apolenu, aby ho hostem přijali, přinutí, sliboval. On pak, Jiří Měsíček, že nechybí, uhneli se panu Diviši Kocovi, rytíři z Dobrše, hezky zdaleka z cesty, na níž snadno by mohl hojných modráků i žluťáků nasbírati. Jiřík paní Dorotu, aby se měla na pozoru, napomenul, i sebe potaji k opatrnosti napomínal; leč, kdo byl, jenž mohl Kocovi mezí položiti?

Před třemi dny Koc do Klatov, to jako na poslední výzvědy, přijel. Jako vždy klusem pádí, u domu paní Doroty ale spůsobně zastavil, koněm v pravo, v levo zatočil, kloboukem dvorně, až od něho málem dlouhé péro odletělo, zamávl, ale dům jako po vymření, a nikde ani živé dušičky. Diviš k oknu popojel, do vnitř nahlížel, ale, když ani tam nikoho nebylo, tasil, šourem dlouhou čáru do zdi kordem vyryl, a plným hrdlem, to že jeho podpis vlastní rukou, se

smál, aby prý věděly, kdo že je poctil. A už zas větrem dál letí. Paní Dorota po chvíli jako po zlém povětří dům ohledávala a když, co se stalo, shledala, se pohoršila; ale kde je tu dovolání? A tak po divokém Kocovi jen nejistota a dlouhá rýha na štítu zbyla.

Přišel Jiří Měsíček, co zase se sběhlo, mu pověděly, ale Jiří nějak v rozpacích rameny krčil, na panské nespůsoby horlil, a v duchu mu připadalo, že mají slíbené Kocovy modráky už hodně veliká poupata, a, kdy na jeho hřbetě rozkvetou, že nedaleko. Nebylť Jiří zrovna bázlivec, ale také rváč není, a dobře ví, kterak nebylo by cností býti hrdinou, kdyby všichni mužové byli hrdinové. Odešel nějak skroušeně, a paní Dorotu i Apolenku, aby se jen nedaly překvapiti, důtklivě žádal.

Ale teprvé dnes divoký Koc, seč je, ukázal. Přiletí do Klatov v pravé poledne jako ten černý, ale u domu vdovy nestavěl. Paní Dorota si oddychla, a vyšla ze vrat na výzvědy, ale tu již Diviš ulicí přívalem zpět se řítí, chudák žena jen že do síně vskočila, ale vrat již nezavřela. Koc jí v patách. Ona do světnice, závoru zaklesla, a před dveře komory, kam vždy Apolena musela se skrývati, s namáháním ještě dubovou truhlu přistrčila. Ale v síni hrozný dusot, po podlaze podkovy klapou, a divoký Koc se řehtá, až se chalupa otřásá. Vjel koňmo do síně, a tu teprv seskočil. Nejprvé dvorně na dveře jizby zabušil a za vpuštění žádal. Paní Dorota také dvorně, ale rozhodně mu připomínala,

že neslušno pro zemana, aby nezván do příbytku počestných vdov se vtíral. Diviš jen se zasmál, a opět, ale už hruběji zatloukl, a tak nějakou chvíli spolu hovořili. Když zkusil Koc, že nelze prosbou, hádal, že hrozbou, ale paní Dorota pevně na svém stála. Zuřil, ale nic naplat, i, jak by svou provedl, hledal, a už to měl. V pravo u dveří je topení k velkým kachlovým kamnům v světnici. Koc pootevřel, léto je, netopí se; vidle, jež tam stály, popadl, a prudce do kamen bodati začal. Paní Dorota už nenapomínala, ale velice hlasitě své právo domovní hájila. Kde pak? Ještě jedna, dvě rány, kachle z kamen se vyvalily, za nimi vidle vyletěly, a s nimi umouněný a učerněný, jako sám rohatý, v světnici byl skokem divoký Koc. Po rytířsku před ulekanou vdovu se postavil, a, že má toho nezřízenou touhu pověděti několik milostných slov ctné panně Apoleně, se prohlásil. Ale nepochodil. Proti Kocovi rozezleně paní Dorota, zrudlá ve tváři a k boji hotova, postoupila. Snad si Diviš přece netroufal; vypukl v hlasitý smích a letní mumraj jal se nějak omlouvati. To paní Dorotě odvahy dodalo; dál proti němu až ku dveřím postupovala, tyto otevřela, a že nikoli kamny, ale tudy zase odtud se chodí, nezvanému srozumitelně dávala na rozum. Koc byl na rozpacích — s vdovou obstárlou rváti se nebude, ale už to v něm vřelo a kypělo.

V tom ze síně ozval se pozdrav, však necelý; jen se Koc obrátil, a již Jiříkovi, který obvyklou přátel-

skou návštěvou přišel, hlas v hrdle uvázl, a už zřel, jak modráky rozkvétají. Ba, věděl proč. Divoký Koc rád, že v cestu mu vběhl, na kom by žáhu schladiti si mohl, za Měsíčkem se rozehnal. Jiřík zase se mírnil, a nechtěje půtkou znectíti klidný příbytek Apolenčin, kvapně dal se před Divišem na útěk. Ten za ním, na rynku ho doběhl, a zbraně na něj dobyl. Chtěli ho, kdo tu právě byli, uchlácholiti, ale Diviš přes ně dále za Jiříkem se hnal. Snad by se Měsíček nebyl ani tak strachoval Koce, ale že ten byl tak ve tváři a po šatech jako rarach černý, to mu dodávalo. Divoký Koc zatím sice se uklidnil, ale takového honu jen ledabylo nepropase. Jiříkovi oddechu nedal, a až k Beňovům byl mu v patách. Po chvíli pak se smíchem, a po Klatovských nectně se tváře, z města ujížděl.

Nebyla to první, ale také ne poslední pana Koce různice. Dnes to paní Dorota a Jiřík odnesli, zítra na jiného dojde.

Dvě léta po té, r. 1615 Koc zase do Klatov přijel, a na rynku pana Jindřicha Jeníška z Újezda a na Komošíně shlédl. Hned se k němu, sváru vyhledávaje, přitočil, a než kdo se nadál, už ho uhodil, a když chtěl mu napadený opáčiti, tak od sebe ho odstrčil, až pan Jindřich k zemi upadl.

Tenkráte ale divoký Koc s nedobrou se potázal. Pan Jenišek spolu s Klatovskými u pana Jana Václava, otce Divišova, zle na něho vedli, a milý Diviš marně, aby byl perdonován, se točil a snažil. Starý zeman

uznal, že už je na čase, aby jeho ratolesť se umírnila, a dobře, co chladí bujnou krev, vyhledal. Vybral mu nevěstu, a paní Saloména, rozená z Kokořova, brzo skotačivého divocha na nejmírnějšího beránka přeměnila. Její zásluhou byl Diviš Koc při komisí dne 20. ledna 1623 z provinění odboje osvobozen, a stal se hejtmanem a válečným komisařem kraje Plzeňského. A úřad ten tak mu rozum narovnal, že r. 1637 i do stavu hraběcího byl povýšen.

Kdykoli pak do Klatov přijel, nemohli se sousedé, zvláště ale paní Apolena Měsíčková a její choť Jiřík vynadiviti, kam že se poděla ta jeho prudká a dovádivá mysl. Inu, ženská sukně!

XII.

Odmítnutý.

1632.

Pan Martin Stolinský byl měšťan v Klatovech velice vážený, jenž nejednou zasedl na křeslo purkmistrovské, jako primátor si nad jiné statečně a obezřetně vedl, ale i jako soused těšil se oblibě obecné. Také na statku vezdejším mu po žádné stránce nescházelo, i rodinou byl požehnán; žil tak pan Martin život spokojený, ovšem pokud daly vůbec klidně žíti strasti války třicetileté.

Dvě dcerušky mu dorůstaly, jako kdy meruňky se na slunci růmění, ale přece byla jen hezčí a vábivější mladší, Liduška. Čilá, vznětlivá a sdílná; nejsdílnější k Pavlovi, hochu souseda, lazebníka Wirtha. S ním od maličkosti byla v přátelství důvěrném, spolu od rána do večera bývali, spolu ze všeho, co je těšilo, se radovali, i nad tím, co je kormoutilo, truchlili. Není to výsadou doby novější, že dětská náklonnosť s věkem roste a vzájemná taková příchylnosť posléz vyspívá v cit rázu jiného, hlubšího, v oněch létech, kdy srdce počíná si osobovati vládu nade vším ostatním. A tak i s Liduškou a Pavlem se dálo.

Nejprv neušla vážná ostýchavosť dětí jindy tak skotačivých oběma matkám.

Paní Stolinská nedůvěřivě přihlížela k vyvíjející se lásce, a v duchu vyhledávala starostlivě cestu, kterou by se měla bráti, aby zponenáhlu uvolnila nitky, které mezi oběma mladými lidmi počaly se splétati v povážlivé uzly. Vždyť u věci té dohledu v příznivé konce nebylo; pan Martin, ač muž jinak na celo rozšafný, přece jen živil v prsou svých hrdosť nemalou na to, že jeho dům patřil mezi první ve městě, a zajisté nikdy k tomu nesvolí, aby dítě jeho, kterému kyne jiná, než taková budoucnosť, po boku nepatrného lazebníka mělo upadnouti v nevšímavosť; na to paní Stolinská hlavu položí, a proto třeba zakročiti dříve, aby nebylo potom pozdě.

Myšlénky matky Pavlovy braly se cestou docela jinou, až opáčnou. Dobře má Pavel, že dovede si připoutati sličnou a bohatou Lidušku, arci snad nevraží její rodičové na takové spojení, ale vždyť věno děvčete je tak značné, že mu nebude potřebí, aby nadále zůstal při řemesle svém, ale po měšťansku hezky může si vésti, a ona, matka, zajisté také s otcem pak budou míti podílu i na zámožnosti i na vážnosti svého syna.

A o tom, co jim na srdce nalehalo, záhy se obě matky s dětmi dorozuměly.

Pavel už tak daleko zašel, že nic na světě ho nemohlo přesvědčiti o možnosti, kterak by Liduška nikoli jemu, ale jinému patřiti měla, a na její slova a sliby byl by hradů nastavěl. Ba, on i leckterou pochybu

matčinu bezstarostně zaplašoval, a tak příznivě celý další vývoj věci vylíčil, že matka už opravdu viděla jeho i sebe na výsluní pohodlí a spokojenosti nejvyšší. Vždyť bylo všecko tak snadné; Liduška nemyslí na nikoho, než na Pavla, a ne jednou, ale stokrát s ní o tom hovořil, jakých má záměrů do budoucnosti, a ona hrubě ani neodporovala, a škádlil-li ji někdy pochybami o její věrnosti, pohněvala se a hned jinou řeč zapředla. A tak vlastně oba jsou za jedno, a nic jim není v cestě; ovšem, co bude pan primátor říkati; ale on je příliš laskavý otec svých dětí, než aby kterémukoli z nich chtěl kaziti a svévolně ničiti štěstí, a zrovna Liduška je jeho miláček, té teprvé ničeho neodepře. A co bude chtít otec, proti tomu matka nebude ničeho namítati; pravda, zdá se jako by právě paní primátorová zrovna příznivě k věci nepřihlížela, ale bude-li všecko Pavlovi a Lidušce nakloněno, a to bude, ani ona nepostaví si hlavu a podvolí se i spokojí.

Poněkud jinak vyznívala píseň u primátorů. Liduška skromně a pokorně vyslechla matku, ač jí to podivně v očích pobleskovalo, a pak počala ji zcela opravdově o své lásce k Pavlovi ubezpečovati, a za podporu ji prosila. Matka ukazovala k určitému odporu otcovu, který zajisté k tomu nesvolí, aby pečlivě nastřádané, pěkné věno pomalu se rozplynulo pod rukama marnotratné rodiny lazebníkovy, a kterak po této stránce také Pavel je jablko, které nepadlo daleko od stromu.

Je zapotřebí spíše, aby Liduška byla si vědoma, že otec pro ni chystá něco jiného než je syn lazebníkův. Však matka dobře pozorovala, kterak ondy dceruška ani očí nespouštěla z pana Ložíra, toho švarného důstojníka, když za řízením jejich dům navštívil, nu, a pan podplukovník si jí také povšiml a k otci se o ní velmi pochvalně zmiňoval. K takovému manželství kdyby došlo, to by přineslo blaha a vážnosti dceři i celému domu. Však by bylo po městě těch otců a matek, kteří by pokládali za štěstí s nebe, kdyby pan Ložír jejich dceru si vyhlédl. Ovšem i zde není dosud jistoty, ale naděje matčina není bezdůvodná, a to vše ať Liduška dobře uváží.

Tato chvíli němě a s očima sklopenýma před matkou postála, pak odvolávala se, ale už méně pevně a málo rozhodně, ku své lásce, a posléz, než odešla, prudce objala matku a k její ňadrům tiskla horoucí líčko. A když odcházela, už byly kořeny její lásky k Pavlovi, ve kterou dosud věřila, podvráceny, a žár v srdci schlazovaly úvahy rozumové.

Sběhla na zahrádku, prosycenou vůní nového jara, a usedla pod lískovým křem. Oči se jí pozavřely, ale prsa klopotem se dmula, a ruce nepokojně přes sebe se překládaly. Krásný muž, ten pan Ložír, pravda, a o ní hned s otcem mluvil; tedy si jí víc, než bývá, povšiml. Ale snad chtěl jen otci zalichotiti, je důstojník — však právě! Vojsko je drsné, pánovité, a jemu,

panu Ložírovi, který dnes je v městě takřka nejvyšším, jistě ani nenapadlo, aby zbytečně se měl k měšťanovi, který sám hluboko před ním se uklání, třeba byl primátorem. A po boku toho muže kráčeti, jako jeho manželka, stihána závistivými zraky ostatních družek: paní Ložírová! Jemu ten šat vojenský tak přiléhá a sluší, a ona s ním — byli by dva lidé v městě nejkrásnější. Má sice také rub takové manželství; nestálosť v bytování, dnes tu jsou, zítra jinde; vždyť za těch nepokojných časů co se tu v Klatovech už vojska vystřídalo, a přišel li by pluk do bitvy, kde stojí psáno — však také nikde není psáno, že by právě manžel její musel míti neštěstí. Její manžel! Tu možnosť napověděla jí matka, která od otce o tom zvěděla, a ona, Liduška, proč by se rozpakovala ujati se takového štěstí, které by jí v cestu vběhlo. Ale Pavel! Co s Pavlem? Teprvé teď jí připadá jasně, že to, co měla za lásku, ani láska nebyla; nyní poznává, že byla to pouhá k němu uvyklosť, nic více. On to ovšem ponese těžko, až mu to poví, a poví mu to znenáhla, aby se přes příliš nerozrušil. Je jí ho dokonce i líto, ale co naplat; nahlíží, že otec by se celou vůlí a váhou svou opřel záměrům takovým, a byl by pak nešťastný Pavel a ona také. K čemu ale schválně shrnovati si neštěstí na hlavu, když může sáhnouti po budoucnosti tak skvělé. A o té po boku pana Ložíra, jako jeho manželka, pochybovati nemůže. Ani sama toho se nadála a o tom věděla, byla už v duchu nevěstou statného důstojníka,

a myšlénka na Pavla jen jako nepříjemný stín po září takového blaha se mihal.

Téhož ještě podvečera, jako bývalo, setkala se s Pavlem; troufala si přece jen mnoho, domnívala-li se, že jen tak snadno setře, co navzájem v srdce si vryli; ani neuměla, po svém předsevzetí, naň lhostejně vzhlédnouti, leč místo lhostejnosti byla to rozpačitosť, která mimoděk ve tvář se jí vetřela. A tu dobře Pavel postřehl. Zarazila ho, ale nikterak nevyhledal pravou příčinu její; spíš přičítal ji věcem všedním, které neměly nic společného s jejich láskou.

Za nedlouho ale ovanul ho patrný chlad ze slov Liduščiných; bylo to v den, kdy pan Ložír opět otce navštívil. Pavlovi projelo hlavou tušení, že se mění poměr, který mezi nimi býval, a v tom ho potvrzovaly vyhýbavé a neurčité odpovědi, které měla Liduška uchystané. Snadno si je připravila; delším přemítáním doznávala, že by, kdyby i pan Ložír se o ni neucházel, s Pavlem nikdy nebyla šťastna, poněvadž domnělá toliko láska byla by chatrným základem všeho spolužití.

A co zde hynulo a vadlo poupě, onde bujely puky lásky nové.

Ať pana Martina a jeho manželku zprvu místo určité naděje jen zbožné přání ovládalo, pan Ložír častěji s panem primátorem nyní míval jednání, tu v příčině kontribucí, tu zase o zásobování vojska, a nikdy neodešel dvorný důstojník, aby nebyl i pro paní

primátorovou měl řeč vybranou, a pro Lidušku ohnivé pohledy, ku kterým postupně i slov ohnivých přidával.

Už po městě šlo, že Liduška páně primátorova přijde pod čepec, a osoba ženichova, třeba tento ještě za ruku děvčete nepožádal, zavdávala příčinu k hovorům mezi ženami a muži rozličným. Ony nedovedly, ať matky, nebo dcery, potlačiti svou nechuť k takové zprávě, a závisť byla hlavním zdrojem, z něhož prýštělo se proroctví nezdaru do budoucnosti, a řinulo se ubezpečování, takového štěstí že žádná z nich valně nedbá, a na konec zbožně k nebi vzhlédajíce, děkovaly Pánu Bohu, že je takový osud nepotkal. Městská dcerka má jíti jen zase za usedlého měšťana; však se uvidí, kam to povede to nestálé vojenské živobytí. Buďto Liduška někde v cizině umře, poněvadž nesnese takový nezvyklý život, nebo se domů jako vdova vrátí, poněvadž se k vůli ní nebudou střely panu Ložírovi vyhýbati; a ať tak, či onak, závisti hodný takový osud není.

Mužové na dvě strany se rozstoupili; jedni neschvalovali nikterak, že pan primátor neopře se tomu, vejíti v tak blízké příbuzenství s důstojníkem; je přece hlava města, a ví dobře, co už ubohá obec musela od vojáků zakoušeti, a odcizí-li se i on sousedům, pak, pomoz Bůh, bude tu hospodářství vojenské mnohem horší předešlého.

Druzí zrovna protivně soudili. Pan primátor právě

dobře prohlédl, že spříznění s vysokým důstojníkem spíš mu uvolní ruce; nebudeť potom státi před ním vždy jen neúprosný utiskovatel, jehož slova odporu nestrpí, ale zeť snáz vyslechne, jaké stesky tchán před něj přináší, a pan Martin není z těch, kdo by se ostýchali promluviti na prospěch města čirou pravdu.

Tak se dmuly a klesaly vlny veřejných posudků, a na vlnách těch pln nepokoje unášen byl Pavel. Tonul v stálých pochybách, ale na konec přes všecko, co doslýchal, i přes to co zkusil, sebe sama klamal, a všecko měl brzo za zkoušku, která má Lidušku o jeho věrnosti přesvědčiti, brzo za nástrahy závistníků, a jenom v konečné její slovo spoléhal. Lazebníková, která už se vžila ve všecko to, co do budoucnosti si sosnovala, byla svému synu podporou, rozptylovala jeho pochyby, a podněcovala i křísila jeho i svou klesající naději. Nejlíp učiní Pavel, když rázem zbaví se takového věčného nepokoje; ať promluví s Liduškou a požádá jí za upřímné slovo, může-li přímo panu Martinu žádost svou přednésti, a svolí-li dcera, otec povolí, a všecko obrátí se k dobrému. Pavel každého stébla se chytal; vyčkal Lidušku, a všecko, co mu srdce tížilo, jí vypověděl. Děvčeti jako by s nebe spadl jeho úmysl, otce se dotázati. Byla tak zbavena vlastního, trapného odmítnutí, ku kterému muselo dojíti, a proto Pavlovi přisvědčila, aby provedl, co si předsevzal.

Na druhý den pan Ložír, všecko všudy při tom

zachovávaje, požádal v soukromí pana primátora, aby mu dceru svou, Lidušku, dal za manželku, a pan Martin rád mu dal své i dceřino slovo. Brzo po té dostavil se Pavel se záležitostí svou, a pan primátor klidně, ale určitě mu sdělil, co se stalo, a proto všecko další jednání prohlásil za zbytečné a marné. S rozvášněnou duší opouštěl Pavel dům, jenž od té chvíle se všemi jeho obyvately byl mu předmětem prudké nenávisti. Ani nevěda za branami města se octl, a bez cíle dál se ubíral. Teprvé druhý den vrátil se domů, klidný na pohled a nemluvný. Matce chladně pověděl, co se sběhlo, ubezpečoval ji, kterak nahlíží, že marno doufati a se vzpírati, a proto že vzdal se všeho dalšího úsilí. Ani slova víc matka z něho nedostala. Po Lidušce už ani se neohlédl, a, měl-li ji potkati, z daleka se jí vyhnul; jen v oku divným plamenem mu zajiskřilo, kdykoli ji shlédl.

Zatím konány v domě pana primátora kvapně přípravy ku svatebnímu veselí. Vždyť za doby válečné nelze předvídati, nebude-li pluk z nenadání jinam odeslán, a pan Ložír na to naléhal, aby co nejdřív měl domácnost spořádanou. Po městě rozlétla se určitá pověst, o brzkých oddavkách, a znovu rozproudily se bystřinou hovory a úvahy. Kde kdo zabýval se novou událostí; i na radnici nemálo zaměstnávalo pozvání k svatebnímu veselí pány konšely. Dnes nebylo, jako jindy, kdy město na takovou poctu mohlo odpovídati dary velice cennými, jako bylo vzácné tenkrát cizí ko-

ření, jež zlatem se vážilo.*) Obec je dnes ochuzena, a těžko shánětí něco, nač peněz nebylo. Však přes to najde se už nějaký ten dar, páni konšelé vesměs k zvýšení lesku a k poctě pana primátora i ženicha se dostaví, a když budou se trubačové městští střídati s vojenskými, však bude přece jen oslava náležitá.

Pavel všeho toho ruchu, který hýbal celým městem, hrubě si nevšímal. Stále zasmušilý v myšlénky své se vhloubal, a už i pro matku měl slova jen úsečná, krátká.

Na den 16. května 1632 vesele hlaholily pozouny městem, a hustým davem sousedů i vojáků vracel se svatební průvod z chrámu Páně do domu pana primá-

*) Na doklad toho následovní psaní Klatovských:

Panu Janu Čejkovi!

Službu svou atd. Které jste k nám psaní učinili, oznamujíce, že vám do obydlí vašeho přinešena a k stavu manželskému dodána býti má panna Růžena, dcera pana Václava staršího Bechyně z Lažan, tu neděli po sv. Lukáši, jsouce vy té vůle, jakož i pan otec váš, s námi dobré sousedství zachovati, žádati ráčíte, abychom na ten den k večeři, aneb v pondělí nazejtří k obědu k tomu veselí nadjíti se dali, tomu jsme porozuměli. I není u nás v zapomenutí, jak mezi dobré paměti panem otcem vaším a námi sousedské a dobré přátelství jest bylo, čehož i od vás v tomto ohlášení vašem vděčni jsme, a očekáváme, a k vám se odměnně chovati míníme. Rádi bychom v tomto žádosť vaši, kdyby některé příčiny toho na překážku nebyly, vykonali. Za to žádáme, že vám to protimyslné nebude, že při tom vašem veselí býti nemůžeme. Než teď vám některý díl šafránu, zázvoru a pepře do kuchyně odsýláme, a jsme naděje té, že to od vás dobrým úmyslem přijato bude. Trubačův našich vám také k té potřebě, když pro ně posláno bude, propůjčujeme.

Na den sv. Dionysa 1563.

tora, Martina Stolinského, jenž na počesť svého zetě, podplukovníka, pana Kašpara Ložíra, pořádal svým hostům nákladnou tabuli. Fanfáry za fanfárami následovaly, a pozdě do noci vyznívaly hlučně a jásavě hlasy rozjařených svatebčanů.

Náhle temnem zasvítil červenavý blesk, a už následovala mu jasná zář, která celou ulici rázem osvítila. Střecha domu pana primátora jediným ohněm zaplála. Nastal hluk a zmatek; z domu veselí všecko ustrašeno vybíhalo, a mocnou paží musel pan Ložír chvějící se mladou žínku svou se schodů snésti. Jako svíčka shořel dům, a s ním ještě jiné tři lehly popelem. Byla to svatebnímu veselí rozžehnutá divná pochodeň.

Po Pavlovi toho večera a odtud už nikdy ve městě nebylo památky. Někteří viděli z rána postavu jemu podobnou od města ubíhati; jiní určitě ho poznali v řadách oddílu vojáků, kteří za ranního šera opouštěli město, a táhli dál, snad přímo někam proti nepříteli.

XIII.

Jiříka Žlutického příhody.

1637.

Doba pobělohorská před mysl stále jen noří obraz bídy neskonalé; hlavním tonem, potemnělým, jsou útrapy a zas jen útrapy, koloritem krev a oheň, a pozadím loupež a násilnosti, tak jako by ani pro jiné nebylo bývalo místa ani smyslu. Kdež se nadíti, že by do toho temna běd a strastí zasvitl také zážeh milosti, té lásky věčně stejné ve své kráse, věčně různé ve svém hnutí! A přece, nejen, že braly se zájmy společenské i jednotlivců netknuty vřavou válečnou výměřeným krokem v před, i láska vedle těch Valdštejnů a Huertů slavila své triumfy. Tak r. 1640 vedle 116 pohřbů konáno v Klatovech 50 oddavek a 180 křtů. A, jako dnes, i tenkrát vznikla ta láska, ani jsi věděl, odkud; motiv tu byl, ten dál se rozpřádal: buď hezky po sousedsku, ve stínu všednosti, kterou pátravé oko osudu neproniklo, došli milující až k oltáři; nebo jednoho z nich, či také oba, uchvátil vír okolností, rozmetl je navždy, nebo zas náhodou vedle sebe je postavil. Zkrátka, jako dnes, byla ta láska divadlo, které jednou skončilo dobře a podruhé špatně. Jako dnes! A z různých těch motivů, jež jsem nalezl, jeden nakreslím.

Jaro dralo se z kraje do města, a zima, před

ním couvajíc, už než na nejvyšších temenech obou Ostrých ještě bílou karkuli si nasadila; ale i ta ponenáhlu, zhřívána teplými proudy, šedla a mjela, až zmizela. Psalo se roku 1637, a po městě bylo pod večer živo některými znovu přibylými vojáky, jichž pestrý, dosud nevídaný mundur sic nikterak nedovedl utlumiti stesky a rozevříti hněvem zatažené pěstě mužů, ale za to vábil zvědavosť ženskou, a nejen cizí kroj dcerky dobře si prohlížely, ale i cizí řeči jako by rozuměly, a čemu neporozuměno, to jiskřivý zrak a významný úsměv stlumočil.

Už hezky se stmívalo, rozezvučel se zvon k večerní pobožnosti, v oknech počala proskakovati červenavá a žlutavá světla krbů a loučí, a ulice i náměstí ponenáhlu usínaly. V nevelké jizbě usedl k stolu zvoník Pavel Žlutický; žena jeho, Maruše, stranou postavila kolovrat a zvolala do síně, odkud přinesla svižná dívčice sporou večeři. Kačenka byla otci jako oko v hlavě; s pýchou po ní se ohlížel, jiní-li si jí všímali; ale také jako oko v hlavě ji střehl, znamenal-li v pohledech mladých mužů víc než obdiv, a zle se kabonil, když cokoli z vojenských k ní se přitočiti chtělo. Kačenka odříkala modlitbu a s matkou k otci přisedla. Hovor nejprve zabraly udalosti, jež toho dne se sběhly, a těch tenkrát každým jitrem hojně se urodilo. Brzo ale do řeči starost o vlastní hospodářství se vpletla; zas i tu nové vojsko, a zas bude jim některý soldat ložírován, a co ti uměli, o tom každý měl zkušenosti trpké. Však

mají páni právě na rathouze shledání, a zítřek co nadělí, se ukáže. Ještě, že je Jiřík doma, a těm divochům poněkud je záporou; starý otec by sic také se uměl ozvati, ale přece je jenom muž vetchý, a, není-li síla patrna až příliš, nic takového vojáka od hartusení i násilností nezdrží. Ale Jiřík odmluvy a dlouhých řečí nestrpí. A jen byla řeč o vlku, a vlk za humny. Syn zvoníkův, Jiří, byl hoch jako mladá skála; každý sval byla ocelová zpruha, každý pohyb výstraha tomu, kdo by ho chtěl podrážditi. Byl ve městě a po té u sousedů pobyl u své Dorotky, za jejíž, jemu za manželku propuštění, chystá se v brzce pánům podati žádosť. Rodičové jeho mu nebrání, a vdova Preydarová, matka Dorotčina, dávno v tajných tužbách svých přála Jiříku, jemuž i co do švarnosti i co do pořádku málo synků se dovedlo postaviti. Tak schylovalo se k radosti obou rodin.

Jiřík přinášel domů zprávu o příchodu nového vojska, a že třeba zase komoru pro vojáka, který nazejtří přijde, upraviti. Otec povzdechl, matka se pokřižovala, ale Kačence zasvitlo v očích, jako když hvězda do jezera zapadne. Jen Jiřík to pozoroval. Kačenka byla mu po Dorotce nejdražší, a snad neuměla ani odvážiti, jakou lásku k ní bratr její živil. Co nyní postřehl, ho zaleklo; on znal vznětlivou mysl sestřinu, která bez rozmyslu a bez rozvahy těšila se kratochvílím, a dnes domnělou lásku chovala jako poupě rozpuklé, ale zítra již z nudy ji jako uvadlý květ odhazovala.

To Jiřího nejen rmoutilo, ale vzbuzovalo v něm pochyby a obavy, které ukládaly mu býti pilně na stráži, aby nepotkala pohroma sestru, kterouž otcovy staré oči přes všecku ostražitost by uhlídati nedovedly.

Na náměstí zavířily bubny a zavřeštěly polnice, a už tu bylo Boží dopuštění, jak matka Maruše vojákům říkala. Host zvoníkův byl snad z nejhezčích, co jich tenkrát do města přišlo; jaký div, že Kačence v ňadrech to zabušilo, když vešel. Jiřík uvedl ho do komory, kde voják bez pobídnutí hned se sebe všecku výzbroj skládal, ač jinak nezdál se míti obvyklou tehdy divokost v krvi; také mírně jen požádal za nasycení i poplatek. Přes to Jiřík nedůvěřivě se k němu měl, a byl by snad ještě méně si ho všímal, kdyby byl šereda; ale děvčatům hezká tvář, třeba i nepřítele, se zamlouvá. Otec s vojákem nenadělal řečí, a k jeho dotazům měl odpovědi jen nevrlé; matka se mu po možnosti vyhýbala, i zbyla jen Kačenka, která úsměvem mu nahražovala nevlídné pohledy, jichž u ostatních tržil. A voják si toho uměl vážiti. Nejprv malé službičky jí prokazoval, pak o svých taženích vyprávěl, a všecko tak pěkně líčil, že často Kačence práce v rukou vázla a její zraky údivem hluboko v něj zapadaly. Ovšem, že ani rodiče, ani Jiří o takových důvěrnostech neměli ani potuchy, asi hlavně, že Kačenka zvlášť před bratrem dobře se měla na pozoru. A v duchu na všecky jen žehrala, jak příkře se staví proti ní, kdykoli vidí ji s vojákem promluviti; však tu regiment tak dlouho nebude, a aby

se spouštěla s ním do světa, také jí nenapadne. A pak — vždyť je ještě mladá, a ten svět je tak krásný, i ten voják tak hezký, a Pán Bůh mu nedal proto tak milé líčko, aby se děvčata od něho odvracela. Týden po týdnu tak procházel, a v každém se Kačence srdéčko víc pootevřelo, až ondy po večerní modlitbě, do které se jí neustále voják jako nějaký anděl pletl, když ulehla, ještě celá zrůměnila při vzpomínce na to jeho palčivé políbení, které jí dosud na rtech hřálo. Tak v taji divná věc dozrávala a spřádala kolem Kačenky tenkou, ale pevnou síť.

Co však ušlo otci a matce, ba i ostražitému Jiřímu, to vypátralo jiné oko slídivé. Bylo v sobotu večer, a Kačenka odskočila do zahrádky, aby nějakou tu fialu si pod obraz Boží rodičky utrhla. A už tu byl voják, a, ani se nadála, prudce ji obejmul a po tváři a po rtech ji celoval. Byla tak zmatena, že mimoděk, snad na obranu, ruku mu kol šije ovinula, a tak překvapena, že klidně dala se líbati. Snad by tu déle byla postála, ale drsný hlas z ulice ji ze strnulosti vytrhl. Jako poplašený pták vklouzla do síně, ale až sem dolehala prudká slova, jimiž voják biřicovi vyvracel, co tento, že na vlastní oči viděl, tvrdil. Jiří nebyl doma, a rodičové hádky si nepovšimli, ale tenkrát s podobnými věcmi žertů nebylo, poněvadž obecní rada na zamezení rozšiřování hlavně vojskem spustlosti každý nemrav těžce stihala, a nemrav měl pojem široký. To znala Kačenka a v nitru se pozachvívala, když vstou-

pila jí před oči zakaboněná tvář otcova, uplakaná, pobledlá líc matky, a přísný, káravý pohled bratrův. A bude-li se právo starati dál, jen hanby jí to donese; ale už se rozhodla, že do krajnosti všecko popře, a vojáka že nic nevyzradí, už večer z hádky s bířicem bylo patrno. Že ten nelenil, záhy se ukázalo. Den po té výpověď učiněna na Pavla Žlutického a Maruše zvoníkovy dceru Kateřinu pro s vojákem se objímání. Nejprvé starý zvoník i s manželkou byli před právo povoláni, ale nic nemohli přiznati, ba otec duší svou za dceru se zaručoval a matka s pláčem na nevině její stála. I na vojáka dotaz učiněn, že ale i ten všecko za nepravdu pouhou vyhlásil, odstoupeno sic od dalšího stíhání, nicméně ale rodičům k paměti přivedeno a znovu veřejně vyhlášeno usnesení pánů starších: Kdo by se od tohoto času svobodný s svobodnou zle choval, a s ní potom třeba oddán býti chtěl, skrz bířice do kostela veden a při jiném oltáři, než kde poctivi oddáváni jsou, oddán jsa, zase do vězení veden a pokutou dle uvážení pokutován býti má.

Byla to těžká pohana, která na hlavu zvoníkových dopadla, a tíž než ostatní Jiřík ji nesl. Bledý a jako malomocný tvrdě na sestru dorážel, aby aspoň jemu pravdu pověděla. Kačence horké slzy po tvářích proudily, a vším, co svatého, každou vinu odpírala, až ji konečně Jiřík uvěřil, a nyní hněv svůj na městského rychtáře, který výpověď učinil, obrátil. Příležitosť domluviti mu brzo se našla, prchlý Jiřík nešetřil slovy, a už rychtá-

řem před právem mu stiženo mluvení jeho potupné proti úřadu. On rukojmě za sebe, Jiřího Královického a Víta Morávka, postavil, i slíbil poslušnosť, že nic toho nechce dokonce před sebe bráti, čím by něco k pohoršení úřadu a práva nakloňovati a rozuměti se mohlo. Sklonil svou hrdou šiji, poněvadž poznal, že pro sestru dále zašel, než bylo radno právě nyní, kdy záleželo na povolení pánů k sňatku jeho s Dorotkou. Trval, tím že věc je srovnána, ale páni příliš krajně měřili, a žádosť jeho prostě zamítli. Zdrcen a pomaten nejprv matce své nevěsty a pak Dorotce nešťastnou tu zprávu sděloval, a hned zas prudce, že svou prosadí, dokládal. Dorotka tiše všecko vyslechla, a vášeň Jiřího klidem snažila se ukrotiti. Však páni po některé době se nad nimi rozpomenou, a třeba bylo štěstí jejich na první pohled zvráceno, lásku nic zlomiti neodvede, ta i toto protivenství překoná, a, že Dorotka se nezmění, o tom ať má Jiří jistotu tak pevnou, jako pevně i Dorotka mu důvěřuje.

Jiří všecko vyslechl, ale bouře v jeho nitru nikterak neutuchla. Už viděl, kterak se snesl černý mrak nad jeho osud, a blesky, které odtud vyplamenily, že jsou toliko předzvěstí něčeho horšího. Dorotku miloval tak z nejčistšího srdce, že nechtěl ji znepokojovati, a na pohled tím, co nedalo se odvrátiti, usmířen, odcházel. Doma otci trpce si stěžoval do nespravedlnosti pánů, matce upřímně si požaloval, ale chladněji než dosud bývalo, co se sběhlo, sděloval Kačence; vždyť nemohl se

zbýti myšlénky, že vlastní svou lásku za ni obětoval, a přes přísahy její nedovedl zapuditi podezření, které na nepravdivosť její slov se mu vtíralo, a jako stín se mu v srdci rozkládalo. Pro sebe ale nedal si pokoje a vyhledával, jak by věc svou, třeba i mocí, prosadil. Takový obr, jako on byl, cení nejvýš tělesnou svou sílu, na tu buší a domnívá se, ona že musí mu býti pomocnicí, jíž nic neodolá. Jeden nápad za druhým zapuzoval, až se rozhodl. Úmysl svůj tajil, a otec neměl ani tušení, že Jiří odpoledne k panu převorovi kláštera u sv. Vavřince,*) kde starý Žlutický rovněž byl zvoníkem, došel, aby si na něm přímluvy a příchrany vyžádal. Pan převor zprvu ho konejšil a zvůli jeho mu vytýkal, to ale Jiřího jen popuzovalo, a když posléz viděl, že prosba jeho je marna, rozlitil se, nectně panu převorovi vymluvil, a div, že naň ruky nevztáhl. Byť pan převor jediné útočiště, ve které spoléhal, a sám sebe přemlouval a jistil, tato osoba že pomoci může a musí; proto vášeň v Jiřím náhle vybuchla, když zřel, že poslední naděje jeho v nic se střítila. Jeho prudké vystoupení a hrozby, které pronesl, vzbudily ale v panu převorovi obavy o bezpečí vlastní osoby; na zamezení dalšího, co by se státi mohlo, honem tedy poslal pánům starším psaní v příčině syna zvoníkova. Jiří záhy poznal, jak svou nerozvážností si ublížil. Vina k vině se hromadila, a nyní, kdy dokonce taková o-

*) Nynější kostel gymnasijní.

soba jako žalobce naň dostupuje, viděl, že kácí a boří se, co dosud ještě mohlo udržeti jeho i Dorotčinu naději. Jediná jen už kynula možná spása. Otec Dorotčin Martin Preydar, býval štolbou na hradu pana Viléma z Klenové, a ten rodinu dosud zajisté měl v dobré paměti. K němu tedy vybrala se stará vdova a na kolenou ho, aby u pánů se přimluvil, prosila. Jiří ve své věci podal suplikaci, a pan Vilém skutečně přednesl pánům, aby provinilec byl na milost přijat. Ale pan převor neustupně na své stížnosti stál, a Jiřímu poručeno do vězení jíti, a, co by dále se shledalo, aby očekával.

Dorotka jako bezduchá po chalupě chodila, a nic ji matčina útěcha nepozvedla; tušilat nyní sama konec nejhorší, a znamenala, kterak hvězda budoucnosti její v dáli bledne, hasne, až uhasne! A rodiče Jiříkovi také málo ji potěšili; sami vězeli v starostech, z nichž nikudy už nebylo lze ujíti. A Kačenka? Není divu, že Dorotka na sestru Jiřího zanevřela; vždyť jen ona byla původem nejprvnějším všeho, co se sběhlo, její lehkovážnost s vojákem v zacházení vše zavinila, a nad to nyní honem, když věc do těch mezí došla, ten a onen Kačenku viděl s vojákem rozmlouvati, smáti se a žertovati, třeba jistého potvrditi nikdo nic neuměl.

Tři perné dni Jiřík v šatlavě strávil, a jeho příbuzní pláčem a povzdechy prožili, než přečteno, co právo nad ním sneslo. Když jsou JMC. pan rychtář, pan purkmistr a páni radní pro některý proti panu

prelátovi spáchaný skutek (ušetřivše věku a nejvíce prosby rodičův a mnoho přímluvy ne posledních osob) Jiříkovi Žlutickému, aby se na tři léta provandroval*) a svého chování vysvědčení přinesl, nalézti ráčili, a pod tím, pokud by choval se chvalitebně, a toho náležitě a šetrně vyhledávaje, že té milosti užiti chce po vyjití času tří let přijat býti a to přečinění v zapomenutí přijíti moci bude, ještě milostivě mu na cestu s sebou attestací dána**).

*) Také ještě dne 2. října 1662 Jan Zuvač pro svou nešetrnost a zpouru proti právu má týden v Okrouhlici zůstávati, potom na sebe revers učiniti, a po vystání toho na tři léta pořád se provandrovati; pokudž pak v týdni na vandr nepůjde, má zase do Okrouhlice dán býti. Což jest v místě radním jemu oznámeno.

**) Jaké ale uměli tenkrát, i později, páni attestací vydávati, tomu slouží toto na příklad:

Attestací Linharta Nellingra.

My, Jeho Mil. Cís. Král. rychtář, purkmistr a rada král. města Klatov známo činíme vůbec a přede všemi, obzvláště pak tu, kde by toho potřeba ukazovala, že jest před nás supplicando v plnosti rady předstoupil Linhart Nellinger, rodič zdejší a řemesla svého voskář, abychom jemu k jeho důležité potřebě a vyplnění oumyslu svého, že totižto v městě Chudenic na jeho vys. hrab. milosti a urozenosti (tit.) panství Černínském se osaditi míní, hodnověrné vysvědčení, neb attestací, pod pečetí naší městskou jeho poctivého a řádného na svět složení, též zachování, odporni nebyli. I nechtíce my a nemohouce jakožto svobodnému člověku vůli jeho zbraňovati, to, co v samé bohumilé pravdě se vynachází, a nám povědomo jest, dostatečně vysvědčujeme, že sice z dobrého, poctivého a řádně zplozeného manželstva, totiž otce Ondřeje Nellingra, měšťénína, a ve vejsadě u Černého orla bývalého hospodáře, též Voršily máteře, lidí svobodných, městských a dobře zachovalých pochází a společný jest. Co se ale zachování jeho dotýče, to, co jest mimo svého poctivého jména hezkou částku na mohovitosti po svých v pánu usnulých rodičích zdědil a dostal, to vše skrze svou marnotratnost, též zahálčivý, nepřikladný, ne-

Jiří po přečtení ortelu zachvěl se jako strom, do jehož kořena břitká sekera se zaťala. Tři léta! Odcházel z rathouzu přímo domů, a dlouhou dobu, ani promluviv, stál u okna a do prázdna hleděl. Otec snažil se zmírniti první údery dojmů; tři léta jako čas jen kratičký, jejž lehko lze překonati, mu líčil, matka, tiše vzlýkajíc, do světnice a ven přecházela, a Kačenka u krbu hořce slzela. Pro ni Jiří neměl pohledu, ať už v prvním návalu hněvu, ať, že tušil, že sestra se jemu i rodičům odcizila a nerozumnou, nerozvážlivou lásku, která přece nemohla dojíti cíle, výše vlastního domova cenila, a tak všecku o ni starostlivost špatně splácela. Prostřed v zamýšlení vzplanul v Jiříkovi náhle prudký vzdor, a nepoddajná mysl jeho mocně se vzpjala proti všemu, čím naň útočeno. Prohlásil krátce rodičům, že půjde z města, až se mu uzdá, a dobu odchodu že sám si vyměří. Otec zrazoval mu, i Dorotka vymlouvala mu pošetilé takové počínání, ale Jiří ji zapřísahal, aby mu dopřála pobýti jí na blízku, a tím, že ho odpuzuje, neči-

---

pořádný a nedbanlivý život, kdežto zřídka kdy v kostele, ale velmi zhusta v hospodě, též na škodu obecní a lidskou s flintou v střílení zvěře, zajícův a koroptví do žíní neb ok chytání, též lapání ryb postižený a spatřený byl, a, jakkoli v tom častěji napomenutý, nicméně místo provozování svého řemesla větším dílem (když z vojny nejprvé přehl, pak skrze sestru svou, aby světské hanby ušel a přátelům hanby neučinil, vyplacen byl a obšýt dostal) v hlídání hrachu, zelí a ovoce život svůj větším dílem čas strávil, a téměř všecko své promrhal a proutratil. Na potvrzení toho dali jsme k tomuto attestatum pečeť naši městskou vědomě přitisknouti a jemu vydati, jehož datum v nadepsaném městě Klatovech dne 5. máje 1718.

nila ho nešťastnějším. Dorotce tím ublížil — však sám, až chladné mysli nabude, pozná, že jen jedna je cesta, již dále bráti se může, ač, chce-li své vlastní i její štěstí utvrditi, však ta, kterou on vyhledává, ta že pravá není. Ale zatím s Jiřím nebylo pořízení, a posléz určitě se rozhodl, nějakou krátkou dobu že tu pobude, za dne ukryt, ale za šera že musí stisknouti tu věrnou ruku Dorotčinu a pohlednouti do její upřímných očí, děj se, co děj. Otec ještě pokoušel se odpírati, ale rozbouřená povaha Jiřího nepovolila. Nikdo v městě netušil, že mohl by kdo takový vzdor právu provésti, a že Jiřík už je přes hory a doly, obecně se domníváno. Však najednou starý zvoník předvolán před pány, a stíženo mu přechovávání syna svého, proti ediktu práva se tu zdržujícího, začež ze služby propuštěn, a Jan Stránský k té práci jest na ten čas do dalšího nařízení vystaven.

Tak za blesky z mračna i hrom vyšlehoval. Ale kdo byl původce? Rodiče pravou ruku utnouti a jazyk vyříznouti by si dali, než by jen hnutím se prozradili, a Dorotka s matkou na hranici by spíš vstoupily, než by měly dáti Jiřího znova právu v šanc. Ale byl tu voják, kterého před dvěma dny Jiřík náhle v kuchyni u Kačenky přistihl, jemu široce domluvil a nevlídně ho odtud provodil. Ten nyní v komoře lhostejně si pohvizdoval, a Kačenka před rodiči i bratrem rozpačitě oči klopila. Než, na Jiřího nastoupilo nezbytí. Matka na rychlo čeho potřebí na cestu mu schystala; ještě k Dorotce zašel a její před Pánem Bohem přísahu, že

jeho zůstane, si vyžádal, a měl se k odchodu. Ubohému děvčeti žal div srdce neutrhl; bylať pro ni tři léta dobou, kterou neuměla si jinak, než jako čirou věčnosť mysliti. Poslední objetí — ale ještě na zápraží se Jiří vrátil, naposled svou nevěstu poceloval a odešel, ani se víc ohlédl. Kačence doma ruku podal, na čelo ji políbil, a očima až do tají duše zraky vhroužil. Bratrsky jí odpustil, ale výstrahu přidal, k rodičům a jich lásce i péči ukazoval, a provozen matkou odcházel. V bráně své z města vyjití dal poznamenati — zaskřípěly stěžeje a závory, a za vyhosteným rodné město se zavřelo.

Hezky už se smrklo, noc padala jako hustá mlha k zemi, ale Jiřík dosud nedaleko před branami městskými bloudil a čarovné přitažlivosti jejich nemohl se zbýti. S každým ze svých milých znovu a obzvláště v duchu se loučil — s Dorotkou nejprvněji a se sestrou naposled; ale když na Kačenku vzpomněl, v hrudi mu to zaúpělo, svalnaté paže jeho se pozvedly, až v kloubech mu to zapraštělo, a Jiřík, ten obr, sklesl pod kvetoucí u cesty třešeň, a jako malé dítě usedavě zaplakal. S proudem slz i tesknota z něj odplynula; pozvedl se půl odhodlaně, půl vzdorovitě, a na zdař Bůh pustil se přes Luby v tmavou noc. Cíle určitého neměl; bylť vyhnanec v kraji širém, i ponechal náhodě, kam ta ho zavede, a nedbaje cesty necesty, po celou noc kráčel. A také mu dbáti směru ani myšlénky nedaly; ty jako stádo blýskavých světýlek hlavou i duší mu kroužily,

a vzplanulo-li jedno svitem jasnějším, zas jiné v kalném rmutu pobledlo, — .vždyť plála v něm nejen horoucí láska k Dorotce, ale i sestru svou přes všecko co se událo, nepřestal milovati, a bázeň o osud její, když jeho doma nebude, i předtuchy zlé trpce naň doléhaly.

Ani se nadál počalo se šeřiti. Šedou mlhou jasnější pruhy se protahovaly, rozprašovaly temno a probouzely ptactvo i kvetoucí stromy, jež vydychovaly vonné páry do zlaté záplavy, která praménky a nitkami probleskovala, až plným proudem nad krajinou se rozlila. Jiří probudil se ze svého zamyšlení — se světlem i skutečnosť před něj vystoupila, a té že nyní první slovo náleží, tím byl si dobře vědom. Kraj byl mu neznámý, táhla se tu pláň vlnivá, po pravém boku dál zvedal se hustý les po stráni do výše, v levo na obzoru blízkém kopec s kopcem splýval, tu holý, tu křovinatý, a před Jiřím na dohled hrdé panské sídlo, mocnými hradbami jako krunýřem objaté. Jiřík pevně věřil, že vybral mu osud tento cíl, k němuž zaměří, a když ne vlastní prosba, tedy mu otevře bránu klejt, jejž mu na cestu poslal pan Vilém z Klenové. A dobře Jiřík hádal, a aspoň potud upokojen, že našel, kam hlavy položí, i zemdlen pochodem nočním za soumraku s chutí ulehl na lůžko jako zbrojnoš pana Chanovského na hradu Rábí.

Den za dnem ubíhal, ale Jiří, ač viděl nezbytí, přece nemohl uvyknouti nynějšímu životu, jenž sic no-

votou i pestrostí se mu zamlouval, ale vzpomínky, jež jako vlašťovky domů zaletovaly, zaplašiti neuměl. A čím dál, tím byly vzpomínky ty hlodavější, poněvadž třeba nebylo Rábí půl světa od Klatov, přece sotva sem zpráv docházelo, ani bylo snadno odtud jich odeslati. Přišel-li snad jednou za čas posel od pánů starších, ten po skrovnu jen dovedl vypravovati o tom, po čem Jiří nejvíc práhl. Jen jedenkrát o Dorotce a rodičích spoře uslyšel, a na poslu si vyžádal, aby jim pověděl, kde že nyní je. A s kvapícím létem stával se zamlklejším, a snad proto byla by si druhdy z něho i hradní chasa posměch strojila, kdyby nebyla znamenala, kterak i hradní pan hejtman i urozený pán si nového zbrojnoše chválí, a kterak také neradno blíže seznámiti se s ocelovými svaly jeho.

Listí žloutlo a opadalo, po kopcích olověné mraky buď líně se povalovaly, buď divým rejem se honily, a ponenáhlu leckde na suché větvi sněhová vločka se přilepila, až posléz z mračen jediný šedý koberec se utkal a vysypal hojně sněhu kol a kol. Mrazivými fanfárami uváděla vichřice zimu do kraje, a ta se pohodlně tu uhostila, a kde jaký koutek zabrala. Přišly vánoce a odešly, a za dva dny bylo po novém roce, když oživilo se náhle nádvoří hradní příhodou neobvyklou. Na sto kroků před vnější branou na zavaté cestě nalezena ženština bezduchá; ani se nevědělo, či zmrzlá, či zdánlivě jenom mrtvá. Přinesli ji sem, a stará kličnice jako samaritánka se jí ujala a neustala, až ne-

bohé hluboký vzdech přes rty zašelestil, a pak i v čeledníku, kam dala ji donésti, pečlivě se s ní obírala. Jiří, který byl tu dobu na hlídce, když se vrátil, ani hrubě si nepovšiml zprávy o tom, co se sběhlo, a zabrán přemýšlením v čeledníku ke krbu pošel, aby ohřál zkřehlé údy. Ale když maně od plamene se obrátil a hrst světla z praskající louče na tváři bledé, schoulené postavy zasvitla, jako zpruha se vymrštil, a skokem byl u ženštiny, jako děcko ji v náručí pozvedl a po lících zulíbal Kdož by se byl nadál, že Kačenka, jeho sestra, až sem se za ním vydá. Ta dosud sotva slova mohla promluviti, sotva teskně se naň usmála, a Jiří chtě nechtě musel poslechnouti, když kličnice Markéta mu nařizovala, aby chorou, které především klidu je potřebí, uložil. Ale ruky její nepustil, oběma dlaněma ji hladil, a s něžností mateřskou na spící nyní sestru se zadíval a dechu její naslouchal.

První radosť a náhlé rozčilení pozvolna ustupovaly zájmu po příčině, která sem Kačenku dovedla. Snad Dorotka ji posýlá? Či rodičové ji proň svěřili zprávu? Nebo komu z nich cos se přihodilo? Naposled Dorotka churaví, těžce stůně, je dokonce blízka smrti, a chce ho ještě viděti? Pro malichernou věc by se přece děvče na takový kus světa, a v zimě, nevydalo! Jiřímu v hlavě zahořelo a srdce klopotem bušilo. Půl života byl by za to dal, kdyby ta němá ústa se pootevřela a zbavila ho děsivých těch domněnek a tuch. Již se nachyloval, aby svou sestru probudil, ale vždy

se přemohl — vždyť slyšel, že na spánku Kačenčině její život visí. Chtěl se vzmužiti, ale neukrotil tu trýzeň, která pochybami duši mu rozsápala.

Už nadešel večer, když se Kačenka probudila. Spatřila vedle sebe Jiříka, prudce mu ruku stiskla a s lože se vzchopila. A nyní plnou tváří naň se usmála, tím smíchem nezakaleným, jako se smávala druhdy, kdy ještě za jedno s bratrem byla, a mezi ně neupřímnosť a cizota se nevtírala. Ale dosud nepromluvila; vždyť Jiří jí promluviti nedal přívalem otázek, plných trudu a stesků jeho. Z nenáhla ale zvěděl vše, jak zbytečná byla jeho úzkosť, kterak rodičové po něm touží, a Dorotka jak kolikrát přes den i za noci zaň se modlí, a jeho jenom v srdci nosí. A nyní Kačenka o sobě se rozpovídala. Po odchodu Jiříkově jako by se jí bylo v srdci rozednilo, a ona poznávala, že po dvou stranách, na sobě i na bratru se provinila. Nyní teprvé, když jako strastným písmem líčila jí usmutnělá tvář rodičů a každé setkání se s tichou oddanou Dorotkou to hoře, které vzešlo z lehké její nerozvážlivosti, nyní teprv jasně na mysl jí přišlo, kterak i jméno své jazykům lidským dala, i zavinila, co Jiřího stihlo. Ale byla před ním jako zmatena, a lichotivá slova vojákova i sliby jeho cennějšími se jí zdály, než nepokrytá rada bratrova, a tak v poutech ji měly, že zdály se jí svéhlavou výčitkou výstrahy Jiřího, až i zraků jeho snésti nemohla. Ba ani se tomu nevzepřela, aby voják o úkrytu bratrově na radnici vypověděl. Ale sotva se s ním

rozloučila, už se vzpamatovala, všecko střízlivě počala chápati, a domnělá láska k vojákovi ustoupila úzkosti před ním, když tento urputně k ní právo si osoboval. Svěřila se se vším matce, i k otci se utekla, a rodičové, seč byli, před nápadníkem ji bránili a chránili. Ten ale nechtěl jen tak zhola propustiti kořisť, kterou domníval se už míti na celo ve spárech svých, a nástrahy jí strojil, hrozbami a útisky otce trýznil, a že po jeho vůli bude, ujišťoval. Kolikrát vzpomněla tu mocné ochrany bratrovy, a kolikrát v duchu ho odprosila. Na nový rok za soumraku blížila se k chalupě s povykem tlupa vojáků, patrně spitých, a jim v čele výbojně rozpřáhal se ten, jenž tak dlouho už byl celé rodině postrachem. Kačenka přes dvůr prchala a u Dorotky ve sklepě se ukryla; a když až sem k ní pusté lání a lomození hrubých soldatů zalétalo, vroucí modlitbou k rodičce Boží se utekla, a z modlitby spása jí přišla. Vojáci byli hlídkou vypuzeni, ale v Kačence vznikla rázem myšlénka o všem tom, co by ji dále potkati mohlo, i také, kterak by se před tím přichránila. Před vojákem jistoty žádné nebude, a proti němu každá žaloba marna; rozhodla se tedy, že před ním prchne; prchne z města, a ke komu jinému by se uchýlila, než k bratrovi. Kde Jiří je, posel rodičům pověděl, i jak dobře Chanovský pán syna jejich chová, vyřídil. Matka ovšem se vzpírala úmyslu tak odvážnému, a otec, sotva že tu myšlénku uměl pojati, ale nebezpečí nutkalo, a včerejší výjev nejlíp ukazoval, do jakých konců mířil

voják, jehož zlovůli a surové přemoci slabý otec nestačil. Na rozmýšlení času nezbývalo; tu noc ještě Kačenka u Dorotky přespala, a na úsvitě provodil ji otec v úkradí daleko za město. S jeho požehnáním pak pustila se dál. Už viděla Rábi před sebou, ale nezvyklá námaha síly její až na dno vypila; před očima se jí kalilo, a z toho temna sníh červenými a modrými plameny proskakoval; už nemohla ani krokem ku předu, až posléz vědomí pozbyla.

A nyní se vším se bratrovi svěřila, jemu se jako knězi vyzpovídala, a stonásob přináší mu zpět všecku jeho lásku a příchylnosť, kterou dovedl na chvíli oslepiti až k neuznání vliv cizí. Cítí ještě osten předhůzky, jak se zachovala k bratru, ale zná ho, ví, ten dobrý Jiřík že jí odpustí, a aby zas v jeho srdci místa, které jí tam druhdy uchystal, jí dopřál, se slzami ho prosila. Jiřímu jako by v hrudi ledová hrouda byla roztávala; v nedůvěřivý zprvu pohled jeho se vnitřní teplo nyní hostilo – už věřil a viděl, že byly obavy jeho liché vždyť sestra jeho sama k němu přichází, věrná, jako, byla, ba, zkušeností věrnější. Objal a k sobě ji tiskl, po vlasech hladil, tu chvíli se usmíval, a jako děcko s děckem s ní laškoval. Měl zase sestru, jako bývala!

Nikdo z obou si ani nepovšimnul, že stará klíčnice, za krbem se vyhřívajíc, všecko vyslechla, až nyní ji viděli, když se zvlhlýma očima jim ruky podávala a je ubezpečovala, že na ten čas pro Kačenku návratu do Klatov není, a takovou dívčici když bude míti k ruce,

jen Pánu Bohu že bude děkovati; a že jí v tom urozený pán povolí, o tom nemá nejmenší pochyby. Ale ubohá dnes ještě musí si odpočinouti; však jí Jiří ještě dost užije a na každý den s ní bude moci pohovořiti. Zatím jen ať bratr po práci a potom na lože odejde; ona si Kačenku zavede do své jizby a tam dle potřeby ji ošetří. A stalo se po vůli paní Markéty. Už nebyl Jiří půl tak zádumčivý, jako býval; měl, s kým denně mohl o drahé Dorotce rozmlouvati, komu mohl i stesky své i naděje s důvěrou a nepokrytě sdělovati — měl sestru.

Byl-li ale Jiří méně zamlklý, neznamenalo to nikterak, že, jakkoli vzdal se tomu, co osud naň složil, časté hovory o domově spíš v něm touhu a stesk po rodném městě a těch drahých, které tam zůstavil vzedmuly v plápol, jejž ani on ani kdo jiný uměl utlumiti. A když z jara z té hluboké modře nebes poprvé skřivánek zajásal, i v Jiříkovi to zašveholilo a švitořivě mu o chalupě otcově, o matce i Dorotce se rozpovídalo, a jediné noci nebylo, kdy by duše jeho nebyla dlela tam, kam přes den stále zalétala. A už zas odhodlaná jeho mysl nabyla vrchu, a on přes všecky námitky Kačenčiny, že s ní do Klatov se vrátí, se rozhodl. Ukazovati, kterak tím pány pohorší a proti sobě popudí, nic sestře, která nyní jen jeho vlastního štěstí dbala, neprospívalo, i starostlivá výstraha, že snad do delší ještě doby nepovoleným návratem posune, po čem tak touží, úmysl jeho nezvrátila. Už tu celý rok byl, a to měl za trest tak příkrý, že nelze jej s pro-

viněním srovnati. Pan Chanovský udiveně vyslechl prosbu jeho za propuštění, a, aby mu, kterak se choval, dosvědčeno bylo. Při svém příchodu Jiřík se vším se panu zemanovi svěřil, že tři roky mimo město pobýti má, i proč tak se stalo, pověděl, a nyní přes edikt práva chce se po tak krátké době navrátiti? Když ale ze slov Jiříkových vyšlo, že nejen láska k Dorotce odtud ho vábí, ale i nezmarná touha po domově ho vypuzuje, neodpíral pan Chanovský déle, vedle vysvědčení i psaní panu převorovi mu dal, a Jiřík, žehnaje v duchu dobrému pánu, ruku v ruce s Kačenkou opouštěl Rábí.

To byla dnes jiná cesta, než jakou oba poprvé poznali. Jaro kolem sebe a jaro v srdci každým krokem byli blíž drahé domovině, a jasná, teplá nálada svěžího jitra májového kouzlem svým tak je opředla, že už i Kačenka nikoli s bázní, ale s pevnou důvěrou budoucnosti se nadála. Tu zem by byl Jiřík zulíbal, když konečně s večera stanuli pod branami městskými. Matce leknutím všecko z ruky vypadlo, když tak nenadále obě děti do světnice vkročily, otec, pomaten, ani slova ze sebe neuměl vypraviti, a Dorotka, jako by se strachovala, aby Jiří znovu ji neopustil, pevně v náruč ho svírala. Tolik čisté, ryzí radosti už dávno se nad ubohými nerozesmálo, ani ji zakalila přítomnost toho, jenž hlavně, co se sběhlo, zavinil; voják před dvěma měsíci už s regimentem odešel. Ale záhy jasné nebe shledání zasmušilo se mrakem obav a starostí, co dále bude. Ten tomu, jiný onomu radil, a každý, aby po jeho

se stalo, si přál, svou cestu měl za snadnou a jistou. Jiří do hovoru se nemísil; nevydal se jen tak ledabylo do nebezpečí, a vše, co mu činiti bude, dobře rozvážil. Ráno otce s psaním pana Chanovského panu převorovi poslal a sám se před právem postavil. Vysvědčení od pána z Rábí přednesl a pokorně za milost prosiv, bez odporu, co naň složeno bude, že nésti chce, slíbil.

Není divu, že takové porušení práva zprvu pány až zarazilo, a že nejprve ani rady si nevěděli, kterak by všetečnost tak veliká strestána býti měla. Zatím Jiříkovi vězení nalezeno. Než pan Chanovský as důtklivě panu převorovi dopsal, že tento nejen k Jiříkovi v milosti sám se obrátil, ale i jiných přímluvčí proň uměl vyhledati, a cestu co nejlíp mu srovnal. Svědčí tomu, že dne 16. června 1637 ve svém shledání snesli se pan purkmistr a páni radní dle téhož uvážení, že Jiří Žlutický k službě pana Chanovského na Rábí se dostal, a, zůstávaje tam celý rok, vysvědčení svého dobrého chování přinesl, ale že dříve času terminovavého bez vyhledávání toho při pánech do města se dostal, a na vzdor uvážení pánů činiti se opováživ, aby z toho výš jmenovaného provandrování terminu sstoupeno nebylo, jest zasloužil. Nicméně páni rozvážívše i jeho přečinění víceji z neznalosti a nerozumu, nežli zpoury a všetečnosti vyplývající, potrestavše jej náležitě, na přímluvu vzácnou mnohých poctivých lidí jeho té pokuty osvoboditi, a, aby mohl své předsevzetí v příčině manželstva vstoupení, když toho však nále-

žitě vyhledávati bude, k místu vésti, své povolení dáti ráčili.

A nebylo dle všeho to potrestání tak příliš náležité, ale Jiřík zajisté velmi náležitě vyhledával svolení ku sňatku, poněvadž již dne 30. července téhož roku 1637 Jiříkovi Žlutickému jest Dorota Preydarová za manželku dána.

Co s Kačenkou dál bylo pověděti neumím, jen bych si přál v zájmu rodiny i laskavého čtenářstva (zvlášť roztomilých čtenářek), aby byla i ona bývala, jako Jiřík a Dorotka, účastna triumfu lásky.

XIV.

K l e p y.

1660.

Kdyby byli páni starší vedle hejtmana nade dvory nebo inspektora rybníků také vystavili komisara piva, tak to byl jistě jen pan Šimon Slavík. A ať byli jak dlouho hledali, lepšího se nedohledali. Z každého oka jedna várka ječného piva mu hleděla, a čím mu nos svítil, třeba tenkrát nikdo neuměl povědět, dnes by každý svědomí položil, že je to granát, poctivý granát. Pan Šimon byl živý rejstřík hospodářství pivního, jež v létech 1660 bylo v Klatovech výsadou obecní. A třeba k nijakému dohledu nebyl nařízen, přece jen mu neušlo, když Daniel Wintršperger jiného piva, krom obecního bral, a už to našeptal městskému rychtáři; on dobře věděl, proč jen oči přimhouřil a se ušklíbl, když Jiří Zachystal ex authoritate do místa radního povolán proto, že pravil, že se obecního piva víceji než jiného nabryndá, a pro takové mluvení opovážlivé nejprv dobrou kapitolou, potom vězením šatlavním byl potrestán. Ale nebyl pan Šimon jen očí svých služebník, však i dříve, než vedle nařízení úřadu pivo z várky do rathouzu na košt doneseno, už je ochutnával, a měl v příčině té jméno znalce nad jiné vzácného. A šlo mu asi pivo obecní pod vousy, poněvadž pokaždé dlouho na něm si liboval, a, když domů šel, i po ulici, i, když došel, doma, jako by nad korbílkem

k zemi se ukláněl, a zase, jako by pil, na zad se uhýbal. V takových chvílích i na paní Alenu, jeho jemu z milosti pánů a před pánem Bohem oddanou manželku to pivo, ač ani rtů v něm nesmočila, působilo. Jemu jazyk divně se pletl, ale jí se na podiv rozvázal, a proudem hrnula se na pana Šimona výmluvná, třeba nic líbezná slova. On se tomu jen usmíval, a hned důležitě o svých o obec a pivo obecní zásluhách jí vykládal; jednou zle na to hartusil, že páni Patres Jezuvité obci na vzdory vlastní, ale špatnější pivo vaří, a sousedy, aby je kupovali, svádějí, a zase chválil, že úřad tomu se vzpírá, a jako znamenitou novinu své manželce sděloval, když Jiří Veselý, že častěji od Jezuvitův pivo bere, jednou kopou pokuty a spolu s učedlníkem šatlavou strestán byl. Paní Alena trpce takové zprávy odmítala, ale neuměla zažehnati ten šibalský úsměv, jenž panu Šimonu po ústech hrál, a jen byla nová várka — a ty byly přečasté — zas měla příležitosť, aby svému manželi cestu ctnosti a střídmosti ukazovala, a pro opilce se vší opravdivosti tu nejhorší pekelnou komoru vybírala; ale usvědčený a zatvrzelý hříšník nejen že se nekál, ale jen už zase o tom vykládal, kterak z uvážení obojího úřadu nařízeno, aby se pivo ječné dřívěji dvou neděl po várce nenačínalo, a jak Jindřich Sedlečko, že proti snesení tomu učinil, vězením má strestán býti, a také Matěj Doublebský, toho pozoru nemaje, že jest sám se k tomu přimlouval, pak ale to sám nezachoval, má se do trestání na věž vy-

najíti. A posléz pan Šimon pro dobrou vůli musel si zůstati důsledným; když z uvážení obojího úřadu nařízeno, aby pro spěšnější obecního piva vydání sousedé postupně po jedné várce šenkovali, nemohl přece býti obci nenápomocen, ani chtěl shodu se všemi svévolně rozbiti. Navštěvoval tedy pěkně jednoho souseda za druhým a tak ponenáhlu paní Alenu o nicotnosti a bezvýslednosti uchystaných naň kapitol přesvědčoval. Nesvedla s ním, a už jen mlčky metlu, která na ni dopadla, snášela.

Ale byl na scestí pan Šimon, domníval-li se, že ta, která šťastně a navždy přešla, byla poslední bouře, jež kalila jasné jinak nebe jeho života vezdejšího. V úkrytu číhal mrak černý, a rostl, a rozvlňoval a rozvaloval se, a brzo kol a kol do šeda se zatáhlo.

Pan Šimon nebyl muž ošklivý, a pěkná, okrouhlá jeho tvář s těma šelmovskýma očkama a plným lalůčkem, ale také jeho plná truhla zvlášť jednu ženskou hlavu pobouřila. Co bylo Kateřině Jakoubkové po tom, že je Slavík muž ženatý; taková záletnice málo toho dbá, a když dovedla se před úřadem z nářku poctivosti uhájiti, a obecně toho dosáhla, aby takové její na poctivosti zaopatření do knih památných zapsáno bylo, tedy už také dovede z pana Šimona těžiti. Ten však na vějičku jí nesedl, ale, jaký o ní mezi lidem nářek jde, před oči jí postavil, a posměšně ji odbyl. Zarazilo to sic Kateřinu, ale nezvrátilo; myslí ji záměry a úmysly jen lítaly, ona houževnatě lpěla na tom, co sosnovala, a měla za jisté, když ne on, tedy paní A-

lena že to bude, která pomůže jí něco těch stříbrňáků z truhly vyškubati. Podaří-li se jí postaviti se mezi oba manžely, přikloniti si paní Alenu a proti panu Šimonovi ji nasaditi, tedy se už ostatní poddá. Přišla maně návštěvou a s pokornou prosbou ve svém s tak počestnou ženou obcování příchranu pro sebe tak skroušeně vyhledávala, až sželelo se dobré paní této Máří Majdaleny, a, že se jí ujme, zbožně si předsevzala. A Jakoubková nebyla osoba nevděčná, a jen, kterak si vzácné přízně váží, aby ukázati mohla, vyhledávala. Žena ráda o svém muži chvále naslouchá, ale nepěknému také uší zavříti nedovede, a Kateřina s paní Alenou v tom za jedno byla, že co do nešetrné všetečnosti nad muže není, a ctností na nich také nemnoho; jim krčma a karty jsou všecko, jiné chování zle pomíjejíc. Nu, kde, jako u Slavíků, pán Bůh potomků neuštědřil, smí si muž ledacos dovoliti, co jinému by bylo příhanou, a snad právě proto dobře, že tu dětí není.

Žhavý uhel padl do srdce vznětlivého; paní Alena zrudla, a na Jakoubkovou, aby, co za slovy skrývá, pověděla, jala se dorážeti Kateřina kroutila se, ale při tom tu síť dál a dál zatahovala, a posléz po úryvcích na pana Šimona žalob se shrnulo, že těžko, aby je unesl. Co byla jeho v pití piva nestřídmosť proti tomu, čím byl nyní nařknut. Ani slyšeti sice nechtěla paní Alena o jeho nevěrnosti, ale už ji zaslepovala zlá žárlivosť, a v srdci se jí šířila a z ní pochyby nové a nové vznikaly. Však jsou to ještě jen lichá slova, jimiž

se ta žena oň otírá, a, dokud nebude důkazů náležitých, přece jen neuvěří.

Bylo po neděli, Jakoubková kdes se tu vzala, a hnedle počala housti svou. Věděla dobře, že paní Alena před mužem svým ničím se nezmíní, leda by ho usvědčila, ale také znala, že za důkaz nezvratný nemine jí znamenitý peníz, třeba jidášský; po tom jí nebylo. Hnedle řeč tam se zatočila, kde minule uvázla; Kateřina patrně skrývala tajemství nějaké a veliké; na rozpacích její se to zračilo. Dobře počítala, kterak tím nedočkavá zvědavosť panina poroste, a když zdálo se jí, že už by na čase bylo, dlouze počala vykládati, ovšem slíbené stříbrňáky uměle do řeči vplétajíc Nevěra manželská je to nejhorší; však teprvé z jara toho roku čten v místě radním ortel z slavného tribunalu appellationum, vedle kteréhož Kateřina Předslavská za takové provinění mečem strestána býti má podle práva, a nic v tom přímluvy a prosby její bratrů Kadečků neprospěly, ba, na jejich žádosť, aby aspoň sestra jejich na poctivém místě v truhle od osob od práva k tomu zřízených pochována byla, dokonce za odpověď dáno, aby sobě takové lidi, mohou-li, opatřili, a místo pohřbu pak blízko rozhraní, kdež prvotně starý šanc býval, jmenováno a vykázáno. Tak ženám se vede; muži snáze projdou, poněvadž manželka pro poctivé svého manželství jméno všecko zamlčuje. Ale pan Šimon asi také by jen, tak zhola neodešel, kdyby vneseno bylo naň, co ona, Jakoubková, ví. Včera v neděli dobře si všimla na ruce

Doroty Tursové prstýnku, zrovna takového, jaký u paní Aleny vídala.

Paní Alena sotva slova vyslechla, a už víko z truhly odletělo, klenoty prohlížela, a po prstýnku, ale marně, pátrala. Nebylo ho tu! Dobrá žena div nezkameněla nad takovým nevěry mužovy patrným důkazem, a hořekujíc vedle truhly na kolena sklesla. Kateřině hrst grošů bílých jen hodila, a, aby odešla, rukou kynula.

Tedy přece! Osamělá teprvé svému žalu podlehla, ač přece ještě v ní jen k utěšení vlastnímu pochyby vznikaly. Ale zároveň už, kterak na svého manžela udeří, se chystala. A po malé chvíli nepravidelný krok jeho po síni, jak že zas dnes obecní pivo dobré, oznamoval. Když doslýchal, z čeho paní Alena ho viní, v tváři jeho ponenáhlu místo obvyklého úsměvu opravdový úžas se rozkládal, a milý Šimon pod svou poctivostí nevinou se zavazoval, a co naň sneseno se sebe odrážel. Ale, kde by prstýnek byl, ani, jak by ho byla Tursová nabyla, pověděti neuměl. A přece jen on a jeho manželka v truhle bývali a nikdo jiný, a paní Alena že příliš je opatrná, než aby kterýkoli šperk ledabylo pohodila, doznati musel. Svár a nepokoj rozvlnily klidnou druhdy domácnosť, všecky větší i menší hříchy dřívější mu co den jeho manželka před oči stavěla, jeho, chce-li se neslušně chovati, ať jinde v neslušnosti pohodlí hledá, napomínala, a neustupně na jeho vině stála. Ubohý muž, v duši i srdci po této stránce jak holubice bílý, tesknil, a, dlel-li dřív mimo dům z pouhé zábavy,

nyní, aby ušel stálým domluvám, korbílku tím častěji své starosti v ústraní sděloval.

Zatím strůjce všech zmatků spokojen, co dále bude, jako pavouk vyčkával, ani tušil, že jiný předivo tak uměle utkané uvolní a spřetrhá. Linhart Flammius, asi stejného zrna jako Jakoubková člověk, ač druhdy s ní byl v přátelství tuhém, když nyní právě ze služby písařské byl propuštěn, nechtěl jí zapomenouti, že proto od něho se odvrátila a jím pohrdala, a, kde by se jí mstíti mohl, tím spíše vyhledával, poněvadž ona ondy v spisu proti němu, že jí na cti utrhá, otcovského zastání u práva žádala, a on v té příčině k úřadu povolán byl, kde se širokým napomenutím neminul. Když pak kdes v krčmě usedl vedle pana Šimona, jemuž načaté právě pivo ječné i touha po soustrasti jazyk rozvázaly, ochotně mu o šmejdech Kateřiny, a co mu o prstýnku pověděla, i kterak té věci původem byla, sděloval. Dobrý present z měšce pana Šimona do ruky Linhartovy překlouzl, a paní Alena z podivení nevycházela, kterak dnes manžel její tak z ničeho hlavu hrdě vynášel, a jí, že všecko na pravdu vyjde, a ona na kolenou ho odprosí, sliboval. Byla nerozhodnuta, má-li věřiti, ale on, aby jen druhého dne dočkala, nakazoval, a práva svého stále ji ujišťoval.

A opravdu na druhý den Šimon Slavík obeslal Dorotu Tursovou do místa radního, kdežto v spisu přednášel, kterak Anna dívčice, čeledín jeho, jest manželce jeho jeden prstýnek z truhly vzala a jej Dorotě Tursové donesla; z té příčiny že žádá, aby jmenovaná

dívčice od práva examinirována byla, komu takový prsten donesla, a po vyšetření toho aby k jeho ztrátě dopomožení se stalo.

Paní Aleně oči se otevřely, nahlížela, jak v klevetech uvízla, až neprávě svého muže vinila, a s pláčem srdečným ho odprošovala. Když pak Dorota Tursová sama k ní přišla, jak, nevědouc, čí by byl, prstýnku nabyla, ji pověděla, a ji týž vrátila, srdce její na celo k manželi zas se obrátilo, a nyní jen na smírné ujednání sporu u práva naléhala. A pan Šimon své drahé Aleně neodporoval. Když jsou strany na kancelář povolány, o přátelské porovnání s nimi jednáno, k čemuž když obě strany nachýleny byly, takto o tom prostředkováno jest: Poněvadž se tu dvou osob na cti vždycky dobře zachovalých dotýče, a toliko k daremným outratám a zaneprázdnění práva se směřuje, oč tak mezi stranami činiti jest, to páni mezi nimi z moci práva zdvihají, a, cokoli oustně nebo ve spisech mezi nimi prošlo, to se všecko ruší, kazí, moří a v nivec obrací na časy budoucí a věčně, a tudy obě strany na poctivosti náležitě zaopatřeny jsou, a v té věci oboum stranám silentium perpetuum*) se imponýruje. Děvčeti pak, které ten prstýnek ukradlo, přes kládu pardus dán a z města vyvedena býti má.

Pan Šimon zase, nyní ovšem ze samé radosti, pilněji obecní pivo koštoval, ale Jakoubková se jemu a jeho domu z daleka už vyhýbala.

*) věčné mlčení.

XV.

Popravčího Voršila.

1712.

Přes Křesťanský vršek vracel se do města lid, hlavní proud ale přímo od šibenice dolů podél potoka se hrnul; hlasitý hovor, jenž šuměl zástupem, platil divadlu, té doby — bylo to na podzim 1711 — ne právě vzácnému, jehož poslední jednání as před čtvrt hodinou dohráno. Hrdina dramatu ovšem nedočkal se kritiky obecenstva; vytřeštěné, kalné oči jeho bez výrazu a tupě vyhlížely po krajině, a strnulé, jako struna napjaté tělo jeho jako dohrou ještě slabě sem tam kývalo na šibenici.

Zatím také popravčí, mistr Erazím, došel domů. Pěkný, útulný příbytek, prostý sic, ale tak spořádaný, že věru mohl si tu klidně oddechnouti mistr po práci tak kruté. Popravčí Erazím byl muž postavy veliké, složité, snad stářím, snad starostmi poněkud schýlené. V přísné tváři nedal se utlumiti výraz laskavosti, zvlášť, když uvítalo ho při příchodu mladé děvče, a jako se shostiti ho, čeho měl potřebí k vykonanému právě dílu.

Mistr Erazím byl vdovcem dlouhá léta již; záhy, velmi záhy pochoval družku svou, která věrně pomáhala mu nésti trudný úděl řemesla jeho; dlouho ale nebyl sám. Vrátila se domů dcera, vdova, jejíž muž,

syn popravčího plzeňského, náhlou nemocí byl sklácen do hrobu, a přinesla sebou děcko, roztomilé děvčátko. Znovu rozvil se rodinný život v chatě popravčí, ale brzo uvadl. Mladá vdova chřadla, chřadla, a když malá Voršilka dospěla devět roků, už měla jen svého dědečka, a mistru Erazímovi byla vnučka jeho celým světem, vším.

Léta prchala a děvče dospělo, jak i sousedky doznávaly, k obrazu Božímu. Ale nebyly jen sousedky, které tak mínily; dovedouť ve věcech těch oči mužů, zvlášť mladších, líp rozsuzovati, a takových očí nebylo málo. Ovšem, nebýti Voršila z rodiny katovy, byla by mohla jako urozená panna vybírati z nápadníků, a mezi těmi nescházel ani syn městského syndika, pana Dominika Hocha. A také pan Dominik, jenž jinak předstihl dobu svou a vymanil se z různých předsudků, snad — snad by nebyl kladl synu svému odporu, jen kdyby byla ta, která se měla státi jeho snachou, z rodu počestného. Že byla vychována jako nejlepší dcerka městská, dobře bylo známo; byltť mistr Erazím vzděláním svým na roveň i čelným měšťanům, a na jmění, ač nebyla Voršila právě chuda, nebyl by pan Dominik ani hrubě dbal, poněvadž měl, chvála Bohu, vezdejších statků s dostatek. Jen kdyby nebyla Voršila z rodu nepočestného! A děvče dobře znalo, kterak bylo by odvážno oddávati se zlatým snům, že jednou mohla by kráčeti s hlavou vztýčenou a jasným čelem po městě, natož teprvé jako počestná manželka některého z těch,

kteří pohlíželi rozechvěni po rozkošném zjevu dívčím, ale spolu s povzdechem sříkali se dalšího uvažování. Voršila to vše dobře znala, dědeček tak často o smutném postavení svém vykládal a na dotvrzení toho i ze zápisův pamětí otce svého ji sděloval. A právě dnes, aby ukázal, jak s rodinou jeho vše stojí, toto četl: »Dne 4. Aprilis léta 1661 Jan Zima stížnost na mne, mistra popravního, vedl, že jsem na něj opovážlivě bez příčiny sáhl; mám proto v katovské světnici já mistr v kládě tři dni seděti, a potom skrze rychtáře městského mně se odpuštění má dáti.« A při tom hlas dědečkův zněl tak podivně měkce, a domluviv, pokročil k oknu, zamyslil se, a jen bystrý zrak děvčete postřehl, kterak prodrala se mu brvami z oka lesklá krůpěj. To všecko poznávala Voršila, a — přece —! Ale není divu.

Mladý Dominik choval se k ní vlídněji, než ostatní; jednou dokonce, když vracela se domů, a on ji potkal — stalo se to ovšem pouhou náhodou —, nejen že ji pozdravil, ale i slova přívětivá přidal, a byla to zajisté řeč milá, poněvadž její ohlas ještě děvčeti v duši vyznával a v srdci se mu jasnilo, když už dávno po večeru byla tmavá noc. A podivno, že, jako všecko, i ta náhoda může se státi člověku zvykem. Za nedlouho zas náhodou se setkali, a zase byl Dominik tak vlídný a tak dobrý. A když jednou Voršila vrátila se z města, ani ho potkala, tak se roztesknila, že jen upřímným pláčem mohla si uvolniti. Před dědečkem

ovšem se tajila; vždyť znala, že by každá slza její jako mocná vlná rozbouřila starostlivou jeho mysl.

Ale mistr Erazim také měl hojně zkušeností, a, třeba nedával na sobě ničeho patrně znáti, přece jen dobře pozoroval, kterak jeho ptáčátko často nepozorovaně smutným stonem zaželí, a starého muže nestálo mnoho práce, aby vyšetřil, která že je toho příčina. A to ho bolelo. Stáří drsnou rukou umí rozptýliti blahé ty domněnky, kterými pokrývá zlaté mládí jako barvami luznými všechen trud a svízel života a jako nejsmělejšími mosty dovede překlenouti, co jinak překlenouti se nedá. Dědeček uvažoval a dospěl k výsledkům, jež povážlivě podvracovaly štěstí Voršily, a proto i štěstí jeho. Voršila z rodu popravčích — a synek z rodiny měšťanské! To spíše obrátí Úhlava svůj tok, než bylo by tady doufati v šťastné rozřešení. Častěji, než kdy před tím, před Voršilou tesknĕ na nespravedlivost osudu žaloval, že vykázáno jemu a rodu jeho místo výlučné a tak ponižující; chtěl tím svou vnučku upozorniti, odvrátiti, ale srdce mu to sviralo.

Voršila vyslechla dědečka, v duši ostří jeho slov cítila, ale mladá mysl její záhy setřásla všechny chmury, zvláště, když opět s Dominikem promluvila. Ostýchavě a s jemností ženě vrozenou přímo se věci dotkla, a Dominik nejen, že ji uchlácholil, ale i naději její podnítil. Šťastné mládí! Kde by on, který má celý svět před sebou otevřený, znal bázeň před budoucností; ne osud jeho pokoří, ale on sám se s ním

pustí v boj, a že zvítězí, o tom nemá pochyby nejmenší. Nad to jeho otec je městský syndikus, a jeho styky dovedou také pomáhati, aby vše dospělo ku zdaru; i peněz netřeba šetřiti — to by bylo, aby podlehl. A rozhodl se milý Dominik krátce. Byli s otcem sami. Také pan syndikus byl vdovec, a sester ani bratří mladý Dominik neměl. Znal otce dokonale; vyvinulť se mezi oběma poměr srdečně přátelský, a na to i na otcově vřelé lásce se zakládaje, ve vhodné chvíli svěřil se tomuto tajemstvím svým, ale už při tom do slov svých kladl nezlomnou odhodlanosť.

Pan Dominik hned neodpověděl; usadil se do své lenošky, a upřeně se zadíval na podobiznu své zesnulé manželky; činíval tak vždy, kdykoli přísně musel o vážných záležitostech se rozhodovati. Také on dříve již bystře vypozoroval, kam tíhne syn jeho, a blaho a štěstí jediného dítěte bylo mu nyní vůdčí myšlénkou, z níž dozrálo v něm přesvědčení, že nedobře, aby postavil se napříč v cestu budoucnosti jeho. Ale jak? Jen kdyby Voršila byla z rodu jiného! A po druhé straně znal, že mladý Dominik je syn svého otce, a po něm že zdědil tu neustupnost provésti své úmysly. Nyní již jen k tomu měl pan syndikus zření, kde najíti cestu, aby vedla k cíli; o věci bylo rozhodnuto na její prospěch, i běželo jen o to, kterak ubrousiti hrany a hroty přirozených překážek. Konečně zdálo se mu svitati. Byla to jen malounká jiskřička, ale tu musel, chtěl-li dojíti cíle, rozdmychati v pla-

men. Těžká věc, ale podnikl tak mnohé již a provedl pro obec i pro jiné, pro cizí, což by se snad lekal, kde jde o vlastního syna? Rukou čelo přejel, povstal z lenošky, a po spůsobu svém stručně Dominikovi vyložil, kterak nechce vzpírati se jeho úmyslům, ale, že třeba vyčkati, až by se odstranila nejzávažnější překážka.

Třeba měl náhledy střízlivé, a nehověl předsudkům, přece byl jen dítětem své doby, a patricijský dům svůj spoutati tak úzkými svazky s rodem nepočestným příčilo se, byť ne právě citu, tedy přece rozvaze. Proto ale Dominika úplně uspokojil, a mladý muž měl nyní v otci spojence, a jakého spojence.

Opět jen náhoda svedla ho s Voršilou, a ta po zprávě jeho jako osení po jarní vlažičce se osvěžila. Mistr Erazím pozoroval, zkoumal odkud takový obrat, ale o čem s ní až dosud nepromluvil, toho ani nyní slovem se nedotekl.

Tak se ponenáhlu věci vyvíjely, přešel podzimek, a nový rok 1712 také do Klatov přinesl zvěst, že bratr nebožtíka císaře Josefa, Karel, vrátiv se z bojů o korunu ze Španěl, dal se dne 22. prosince ve Frankfurtu korunovati na císaře Německého, a odtud že nastoupí cestu do svých Rakouských zemí dědičných. Po městě o tom mnoho rozmlouváno, komu ale nechtěla a nechtěla ta zpráva z hlavy, to byl pan Dominik, když současně od pana Norberta hraběte Kinského z Vchynic, jenž té doby zastával místo nejvyššího purkrabího,

došla pány starší zpráva, že stavové Čeští hodlají Jeho Milosti Královské holdovati v Klatovech, kam nový císař a král dle dosavadního cestovního rozvrhu dne 20. ledna po novém roce zavítá. Pan Dominik po sdělení tom asi dvě hodiny strávil, přemýšleje ve své lenošce; vždyť musel jako městský syndikus krále uvítati řečí latinskou, a ta předc musí býti na všecky strany dobře vybroušená a vyhlazená. A co o řeči přemýšlel a do známých rysů své manželky se zadíval, zdálo se mu, jako by naň spolu i Voršila z obrazu vyzírala; byl to klam, věděl to, ale předce do jeho myšlének to děvče se mu pletlo, až i celou řeč mu z hlavy vypudilo. Najednou v očích se mu zalesklo, po tváři úsměv přelétl, pan Dominik povstal z lenošky a spokojeně si oddychl. Zavolal svého syna a dlouho s ním hovořil; snad mu vykládal, jak má celou řeč jako nit pěkně navléknutou, a kterak doufá, že milostivě bude přijata, snad i jiné věci mu sděloval; mladý Dominik patrně velice si zalíbil v řečích otcových, tvář mu jen zářila, a tato zář i na Voršilu, s kterou ještě téhož dne se setkal, přelétla. Mistr Erazím už dávno nepostřehl svou vnučku tak spokojenou, jako ji nyní denně vídal.

Ve městě zatím panoval již od nového roku slavnostní ruch, a zasněžený leden 1712 divně byl překvapen, kterak ho vyšnořené Klatovy uvítaly. Domy vně i vnitř smýčeny, všude čistěno a drhnuto, nábytek upravován, okna jen se leskla, a pomrzla-li, hned zas pečlivé ruce jiní s nich stíraly, a tak bylo od místa

radního až k pastoušce. Obec svolána a panem primatorem jí přednášeno, že na den 19. ledna mají stavové čeští shledání v Klatovech, aby nového krále vítali. Chystáno pro ně bytů, pro Jeho Milost pak děkanství vyhlédnuto. Pan děkan Kašpar Daniel Špaček veškerý svůj důmysl naložil, aby i chrám Páně, kde král vykoná pobožnost, i příbytek byly vznešeného hostě hodny. Na děkanství vyhlédnut veliký pokoj za ložnicí a vyložen zeleným hedvábem, nad ložem pak z téhož hedvábu uměle postavena nebesa; předsíň ložnice pak určena pro oba nejvyšší komoří, knížete Lichtenštejna a hraběte Zinzendorfa, kteří, jak panu děkanovi sděleno, krále budou provázeti.

Veškerou nádheru, která po celou předchozí dobu chystána, rozvinuly ale Klatovy teprvé v 19. den ledna, kdy do večera hostily všecku téměř šlechtu Českou a vysoké hodnostáře duchovní i světské ve zdech svých. Měšťanstvo, cechové, kde kdo byl, chtěl vzdáti hold novému králi; i Židé mezi sebou sebrali 300 dukátů, které v polohedvábném sáčku Jeho Milosti při slyšení odevzdají.

Pan Dominik ten den byl všude, klidný a vážný jako jindy, a jako by se ho ani latinská řeč, kterou měl přednésti, netýkala. To už jeho syn byl jiný, a s patrným nepokojem sem tam městem přecházel; také Voršilu všecko to chystání a vítání nějak rozrušilo; aspoň tomu připisoval dědeček její až nápadnou roztržitost.

Konečně byl tu 20. den ledna, po kterém tolik touženo. Odpoledne v ustanovenou hodinu hlahol všech zvonů a hlučná střelba hlásaly, že projel král branou městskou. Skvělý průvod stanul před děkanským kostelem, kde shromážděno duchovenstvo s kapitulním proboštem Pražským, Danielem Majerem, v čele. Jemu po boku stáli opatové ze Strahova, z Plas a z Chotěšova; vedle skvěla se skupina šlechty české, již vedl Antonín Jan hrabě Nostic, podle ní očekávali krále páni starší, za nimiž městský syndikus, pan Dominik, ob čas půl jako v rozpacích, půl spokojeně mnul si ruce; jinak prostranství podél vyplněno měšťanstvem, sousedy i okolním lidem v pestré směsici.

Sestupuje s vozu král přívětivě po všech stranách kýval. Probošt kapituly Pražské nejdřív Jeho Milost uvítal, a pod skvostnými nebesy, jež nesli zmínění tři opatové a děkan Klatovský, do kostela krále uvedl; za nimi kráčelo komonstvo královské, po něm šlechta, páni starší, a co lidu se sem vtěsnalo. Před hlavním oltářem poklekl král na klekátku červeným hedvábem potaženém a hojnými třásněmi zlatými i krumplováním stříbrným zdobeném, a, vykonav pobožnost, stejně, jako vstoupil do chrámu, provozen, na děkanství do svých pokojů se odebral.

Pozdě do noci v rodinách i krčmách živě hovořeno o tom, co dnešní den přinesl, a, kdo uměl, i k slavnosti přidal, i po svém způsobu ji zvedl. Také okna pana syndikusa dlouho ještě byla osvětlena. Chy-

stalť si pan Dominik svou latinskou uvítací řeč na zejtří, a také svému synu ještě mnohé podrobnosti zítřejší slavnosti i obecného slyšení sděloval.

Konečně zavládl klid po celém městě; ticho bylo, a nikde už ani hlesu.

Pan Dominik záhy usnul; syn jeho přemýšlel, kreslil si v mysli a sestavoval, co, a kterak asi zítra by se mohlo vyklubati; mistr Erazím, jako vždy dlouho bděl a po svých myšlénkách chodil, než i jemu spánek na oči ulehl, a Voršila, nemohouc spáti, vřele se modlila a vysýlala horoucí prosby k nebesům za dědečka, za sebe, i — za Dominika nejen, ale i za jeho otce. Však také ta noc přešla.

Jen se rozbřesklo, a už zase týž slavnostní ruch, ten šum plný radostné nálady, a zvlášť brzo na děkanství živo a hlučno. Posléz král přijímal hold svých věrných ve zvláštním slyšení, před nímž pan Dominik měl dlouhou a horlivou rozmluvu s nejvyšším komořím, knížetem Lichtenštejnem. A nyní otevřeny dveře ložnice do kořán, a proti nim v pohodlném, vyzdobeném křesle seděl král. Nejprvé předstoupil zástupce nejvyššího purkrabího, pan Norbert, říšský hrabě Kinský ze Vchynic, pokleknul na koleno, a zvučným hlasem sliboval jménem České šlechty věrnosť a oddanosť, vítaje spolu Jeho Milosť v království Českém. Po té bližil se ku králi pan Dominik Hoch, aby jako syndikus krále jménem města uvítal. Také poklekl, ale když zase vstal, aby počal svou řeč, zdál se býti patrně větší, a

byť i postava ne, tedy příjemný a lahodný jeho hlas všecky zraky záhy na něm soustředil. Byla to ale také řeč, jež nejen prv purkrabím pronesenou předčila, ale i z dalších žádná jí nedostihla. Hned na počátku se kníže Lichtenštejn uctivě ke králi schýlil, a cos mu šeptem sděloval. Král přikývl, s patrným potěšením měřil řečníka, a, když tento domluvil, milostivě mu ruky podal, a také, aby ji políbil, mu dovolil. Pan Dominik radostí a pýchou ve tváři zarudlý odstoupil, a v oku mu jako blýskavice svítilo.

Po něm přijat pan Antonín Jan říšský hrabě Nostic-Rýnek, jenž jménem a za přítomnosti poslanců stavovských po případném oslovení odevzdal králi holdovací dar 10 000 dukátů v bohatém hedvábném váčku, a tak po řadě přistupovali k slyšení zástupci všech vrstev, až naposled i Židé dar svůj před Jeho Milostí složili.

Došlo na slyšení obecné. Špalírem nádherně vyzdobeného panstva přicházeli a odcházeli prosebníci, a nikdo z nich marně nedovolával se svého krále; Jeho Milost byla dnes až přeštědrá v splňování různých proseb. Pan Dominik v tu dobu ob čas prohlédl řadou, když náhle na okamžik jen zbledl, ale hned zrůměnil, a se zvláštním úsměvem počal mnouti si ruce. Špalír byl prázdný, a poslední žadatel už jen zbýval.

Před ním vše se rozstupovalo, ne snad z úcty ani ze zvyku; do pokoje přicházela popravčího dcera; byla oděna v prostý tmavý šat, ani okrasy neměla,

leč po matce tenkou šňůru drobných perliček ve vlasech. Voršila byla krásná, však v této úpravě teprvé i postava i pleť její vynikla, a pochvalný údiv těch, kdo prvé ji neznali, až ke králi ji provázel. Na obě kolena klekla, a šiji hluboko až k zemi sklonila. Král kázal jí aby povstala, a, jako ostatní, nedovedl zamlčeti podiv svůj nad rozkošným zjevem. Obrátil se ke komořímu a spokojeně pokývl. Voršila nejprv hlasem stisněným, pak ale dál a dál jasnějším, kterak ona, Anežka Voršila, vnučka kata Frazima, na milost královskou spoléhá, vypovídala. Děd je stár, už je syt hrozného řemesla svého, syna nemá, což tedy čeká ho po tolikaleté službě spravedlnosti? Vymýtěn, vyloučen z řad sousedů jen s ní je, a až zavře, nedej Bůh, oči, co s ní bude? Nikdo se jí neujme, nemůže tak učiniti — kdo by chtěl se poskvrniti nepočestným rodem popravčím? A přece usmívá se na ni tak krásná blahá budoucnosť, jíž bez vlastní viny má se zříci — má jíti za muže, k němuž stejně horoucí láskou přilnula, jakou on k ní se netají. Jen král jediný může pokynem své ruky vrátiti rodu její, dědovi i jí počestnosť, a Jeho Milosť naplní tak míru všeho, co již dnes prosícím ráčila uštědřiti. Chtěla pokračovati, ale srdce se jí sevřelo, hrdlo sůžilo, a proud slz vytryskl jí z očí.

Král povstal, přistoupil k spanilé prosebnici a položil jí ruku na rámě — Anežka Voršila tím okamžikem, tím dotknutím se ruky královy byla prosta kletby svého rodu, sklesla znovu na kolena a políbila — nyní

již směla tak učiniti — lem roucha milostivého krále. Opodál stál pan Dominik a nenápadně přejel rukou zvlhlé oči, jež na ni byly upjaty.

Jeho Milosť pokynula nejvyššímu komořímu, aby k malému stolku usedl, a napsal majestát, kterým Karel, z Boží milosti císař sv. Římské říše, král Český, atd. Annu Voršilu i rod její za počestný prohlašuje a jemu všecka práva měšťanská vrací. Král pevnou literou podepsal a sám Voršile listinu odevzdal.

Světnicí zašuměl rozruch, vyvolaný neobyčejným případem i obecným uspokojením, a kolem Voršily skupil se kruh lidí dobrých, aby jí přáli. Z nich vystoupil pan Dominik Hoch, pojal Voršilu za ruku, s ní až k zemi před králem se uklonil, a, šťastně se usmívaje, jako mladík odtud s ní odcházel. Král, jemuž kníže Lichtenštejn sděloval rozmluvu, kterou před slyšením měl se syndikusem, se zalíbením pohlížel za nimi.

Ani poledne už Jeho Milosť v Klatovech nedočkala, ale hnedle po skončeném slyšení do vozu vsedla, a do Horažďovic odjížděla. Hlava na hlavě byla ve všech ulicích, a jako by každý zvlášť byl účastným té milosti, kterou král tak velkomyslně uštědřil, všecko jásalo mu vstříc. U Loubské brány na okamžik zastaveno, a ještě jednou král milostivě kynul městu na rozloučenou. Za branou stáli pan syndikus Dominik Hoch se svým synem a měšťan Klatovský Erazím se svou vnučkou; všichni poklekli před králem, jenž vlídně rukou je pozdravoval. —

Bylo po slavnostech, a za málo dní město už zas bylo v těch všedních kolejích jako druhdy, ale dlouho ještě rozpřádáno hovorů o podrobnostech majestátu, jež nyní teprvé pravdivě líčeny i přibájeny.

Masopust chýlil se ke konci, a poslední dni jeho ještě jednou vzrušily Klatovy. V děkanském chrámu Páně požehnal pan děkan Kašpar Daniel Špaček Dominikovi, synu pana Dominika Hocha, syndikusa městského, a jeho nevěstě Anežce Voršile, vnučce Klatovského měšťana Erazíma. Bylo to hlučné veselí svatební a celé město na něm bralo podílu.

A když už otec i děd jim požehnal, a odešli do svého příbytku, usedl zase pan Dominik Hoch do své lenošky a blaženě zadíval se na podobiznu své manželky, která dnes se zdála tak mile naň usmívati.

OBSAH:

	Strana
Za vlastní krb	7
Černá věž	19
Vojna	29
Na rathouze	45
Štika	61
Jezovitský kostel	75
Jan Jelenský z Jelení	85
Bez viny	97
V poddanství	107
Bratři	119
Bujná krev	133
Odmítnutý	143
Jiříka Žlutického příhody	157
Klepy	183
Popravčího Voršila	193